Анатоль Клышка

Чую, бачу, гавару

Вучэбны наглядны дапаможнік

Чую,
бачу,
гавару

Чую, бачу,

Выданню прысуджаны дыплом
«За лепшае выданне года»
па выніках XLIV Рэспубліканскага
конкурса «Мастацтва кнігі» 2004 г.

Анатоль Клышка

гавару

Вучэбны нагляднь дапаможнік
для вучняў пачатковых класаў
устаноў агульнай сярэдняй
адукацыі з беларускай і рускай
мовамі навучання.

Для работы ў класе.

2-е выданне, перапрацаванае

Рэкамендавана
Навукова-метадычнай установай
«Нацыянальны інстытут адукацыі»
Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Мінск «Асар»
2012

УДК 811.161.3(075.2=161.3=161.1)
ББК 81.2Беи-922
К51

Ілюстрацыі М. Р. Казлова і Н. У. Суставай

Клышка А. К.

К51 **Чую, бачу, гавару:** Вучэб. нагляд. дапаможнік для вучняў пачатковых кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з бел. і рус. мовамі навучання / А. К. Клышка. — 2-е выд. перапрац. — Мн.: Асар, 2012. — 136 с.: іл.

ISBN 978-985-6984-23-8.

Для подпісаў пад малюнкамі ў кнізе выкарыстаны радкі з твораў Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, А. Александровіча, В. Віткі, Н. Галіноўскай, К. Камейшы, М. Кляшторнай, М. Маляўкі, А. Русака, М. Скрыпкі, А. Ставера.

Дапаможнік ахоплівае найбольш ужывальную, тэматычна згрупаваную лексіку, якая адлюстроўвае навакольны і ўнутраны свет дзіцяці.

Тлумачэнне і засваенне слова даецца не толькі праз малюнак, але і праз жыццё яго ў сказе.

Сказы падабраныя аўтарам так, каб тое ці іншае словаўжыванне выступала выразна і каб там гучалі досціп, гумар, здзіўленне і радасць жыць сярод рэчаў, якія схоплены родным словам, багатым на адценне сэнсу і на красу гучання. Тэматычны лексічны матэрыял можна вывучаць і не прытрымліваючыся прапанаванай паслядоўнасці ў залежнасці ад разумовага ўзроўню і кола зацікаўленняў дзяцей.

Распрацаваны з улікам практычнага вопыту лепшых замежных выданняў падобнага тыпу. Адрасуецца настаўнікам і вучням пачатковых класаў школ з беларускай і рускай мовамі навучання.

УДК 811.161.3(075.2=161.3=161.1)
ББК 81.2Беи-922

© Клышка А. К., 2003
© Клышка А. К., са змяненнямі, 2012
© Казлоў М. Р., Сустава Н. У., афармленне, ілюстрацыі, 2003
© Мацур Г. І., арыгінал-макет, 2012
© ТАА «Асар», 2012

ISBN 978-985-6984-23-8

Дарагі сябар!

Кніга вітаецца з табою: «Добры дзень!»

Многія словы ў гэтай кнізе з далёкіх сівых часоў, калі нашы тысячагадовыя дубы-волаты яшчэ нават не былі жалудамі. Што ўжо казаць пра стагодкі-таполі!

Гэтыя словы — ад нашых прадзедаў і прабабак, дзядоў і бабуль, ба́цькаў і матуль. На іх цяпло вуснаў нашых продкаў. Яны як пацалунак тых, каго ты ніколі не ўбачыш.

Смакуй гэтыя словы, цешся імі, дзяліся з сябрамі, каб родная мова, беларуская мова, гучала з краю ў край, у вёсцы і ў горадзе, на ўсёй Беларусі.

Змест

8 Калі ласка, у дом!
10 Сям'я і сваякі
12 Будзь ветлівы!
14 Я малюю чалавека
16 Дом
18 Кватэра. Пярэдняя
19 Гасцёўня
20 Данікаў пакой
22 Кухня
23 У ваннай
24 Смачна есці!
26 Пітво
28 Майстраванне
30 Кім ты будзеш?
32 Ва ўніверсаме
34 Пошта
36 Дарога. Транспарт
38 Агароджа
40 Збожжа
42 Агародніна
44 У садзе
46 Люблю я лес, адвечны бор...
48 Кветкі ў лясах, палях, лугах
50 Садовыя кветкі
52 Пакаёвыя кветкі
54 Мушкі, мошкі і мурашкі...
55 Паўзуны
56 Гадзіннік
58 Дзень, тыдзень, месяц, год
60 Поры года
62 Надвор'е
64 Адзенне, абутак

66 На дзіцячай пляцоўцы
68 Аловак і пэндзлік
69 Колеры
70 Сялянскі двор
72 Дзікія птушкі
74 Дзікая жывёла
76 Вада і ву́да
78 У заапарку
80 Вучымся лічыць
82 Фігуры і лініі
84 Ёмістасці: тут захоўваюцца рэчы
86 Кірункі свету
86 Неба, месяц, зоркі
87 Космас
88 Беларускія краявіды
90 Старыя замкі Беларусі
92 У тэатры
94 Народная творчасць
96 Народнае адзенне
97 Нашы арнаменты
98 У мастацкім музеі
100 Наш казачны край
102 Дзень нараджэння
104 Талака
105 Дзяды
106 Калядкі — вясёлыя святкі
107 Новы год!
108 Вялікдзень
109 Купалле
110 Іграем, спяваем, танцуем
112 Сябруем з кнігаю
114 Беларусь і яе суседзі
116 О, край родны...
117 Наш слоўнічак

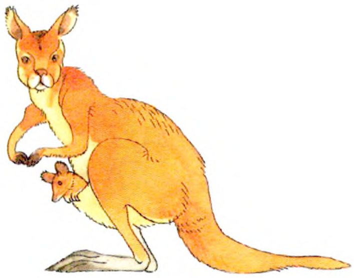

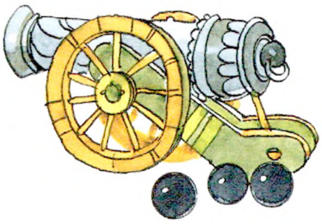

Калі ласка, у дом!

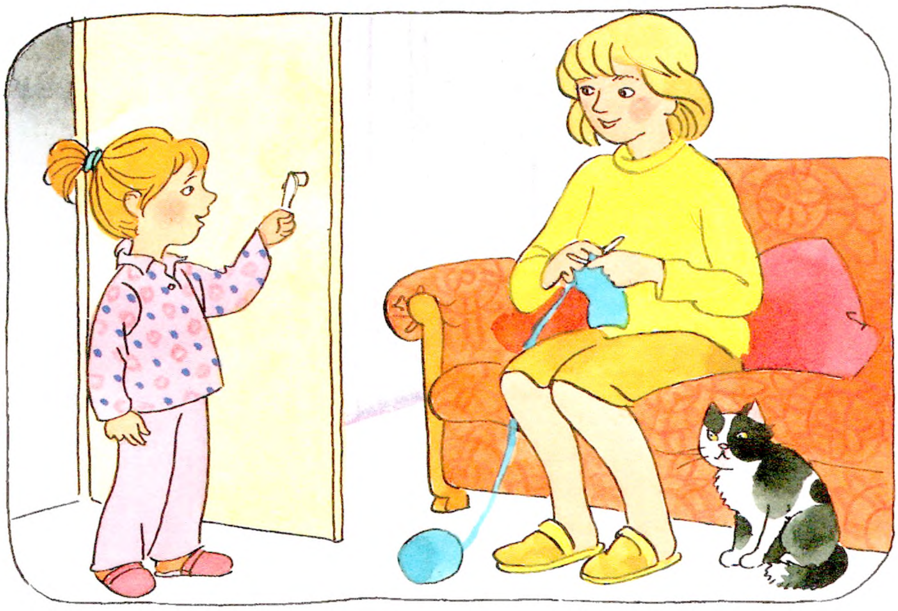

Раніцою і ўдзень
мы вітаемся:
— Добры дзень, мама!
— Добры дзень!
Заходзь, калі ласка!

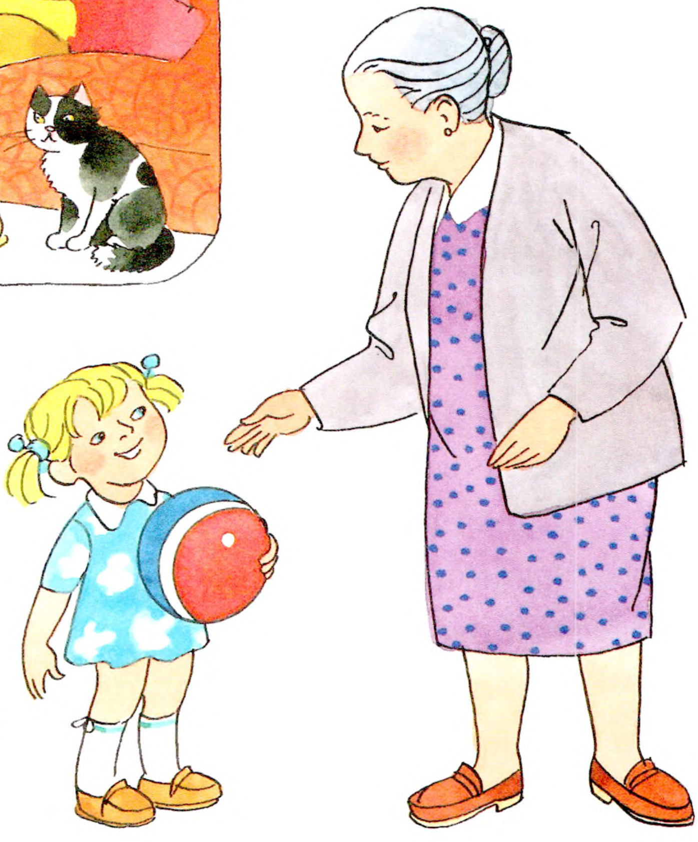

— Як тваё імя́?
— Алеся.
— А прозвішча?
— Станюк.

Дзеці сябруюць.
Міша — добры,
вясёлы сябар.
Ніна і Алеся —
сяброўкі.

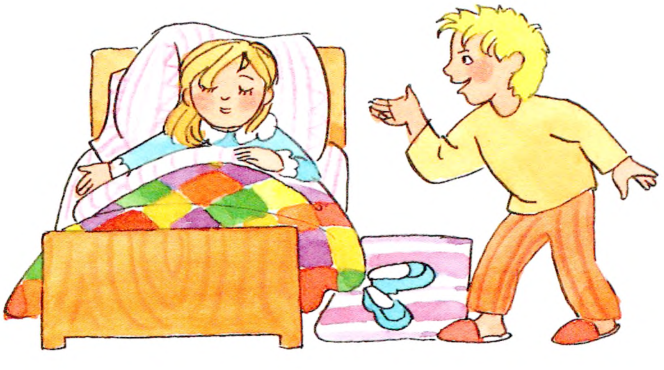

Ветлівы хлопчык

— Алеся, прачніся,
калі ласка,
я забыўся сказаць
табе «Дабранач».

Увечары мы вітаемся: «Добры вечар!»
На развітанне кажам: «Бывайце!»,
«Бывайце здаровы!», «Да сустрэчы!»
«Дабранач!» — кажу ўсім нанач.

Сям'я і сваякі

Тата і мама — мае бацькі.
Вераніка — мая сястра. Ян — мой брат.
Тата, мама, брат, сястра і я — адна сям'я.
Бабуля Наста — мама нашай мамы.
Дзядуля Антон — тата нашай мамы.
Мы іх унукі.

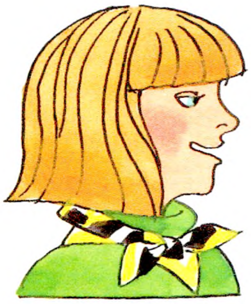

Сястра нашай мамы —
нам цёця.
А брат нашай мамы —
нам дзядзя.
Мы іх пляменнікі.

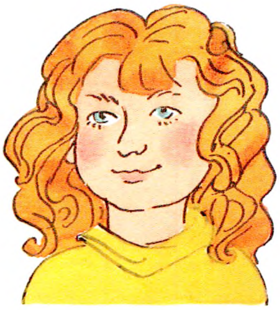

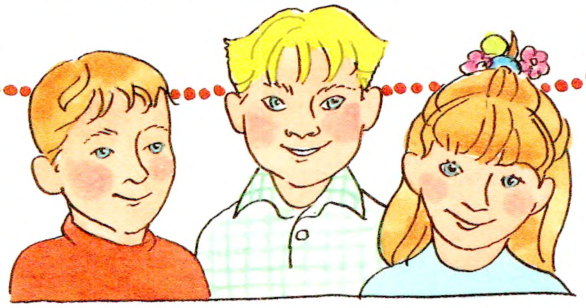

І ў таты ёсць сястра і брат.
Яны нам таксама дзядзя і цёця.
І мы іх пляменнікі.

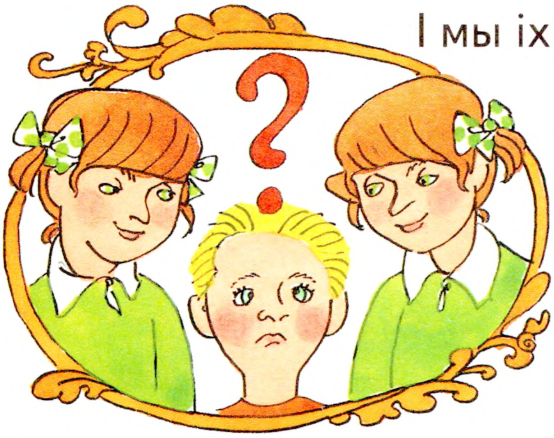

Тома і Марына —
сёстры-блізняты.
Яны кропля ў кроплю
падобныя адна да аднае.
Дзе ж тут Тома,
дзе Марына?

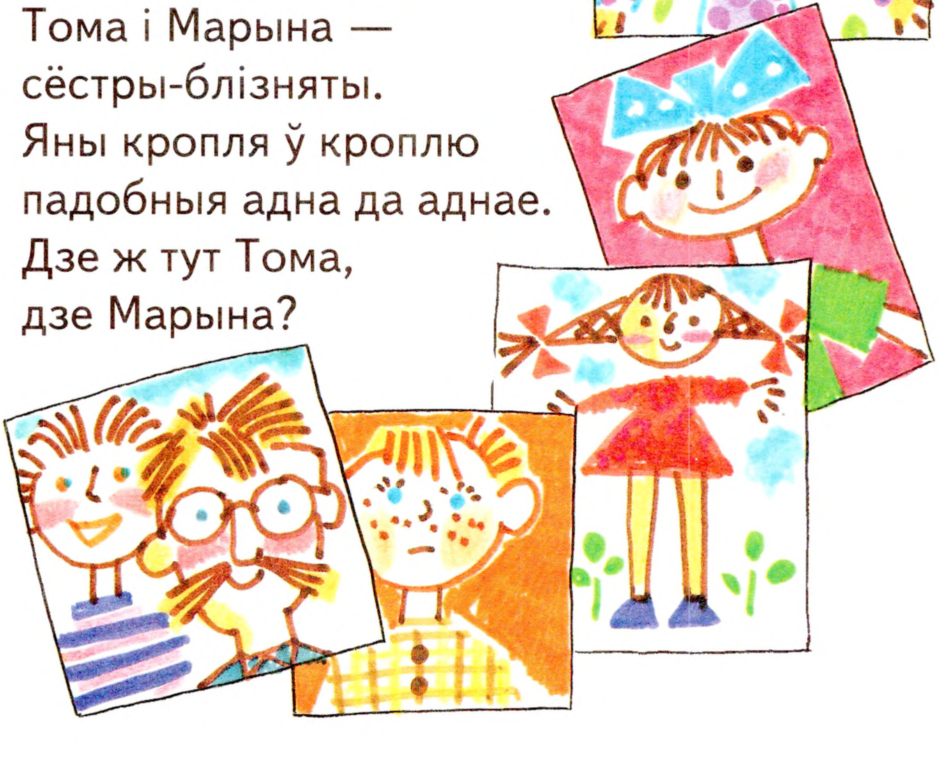

Ласкавыя словы
Мама, мамачка,
матуля, матулька,
матулечка.
Тата, татка, татачка,
татуля, татулька,
татулечка.
Баба, бабка,
бабуля, бабулька,
бабулечка.
Дзед, дзедка,
дзядуля, дзядулька,
дзядулечка.

Будзь ветлівы!

— Частуйся, калі ласка.
— Дзякуй! Вялікі дзякуй!
— На здароўе! Або:
— На добры спажытак!

— Дзякуй!
— Расці здаровы!

— Выбачай, мама!

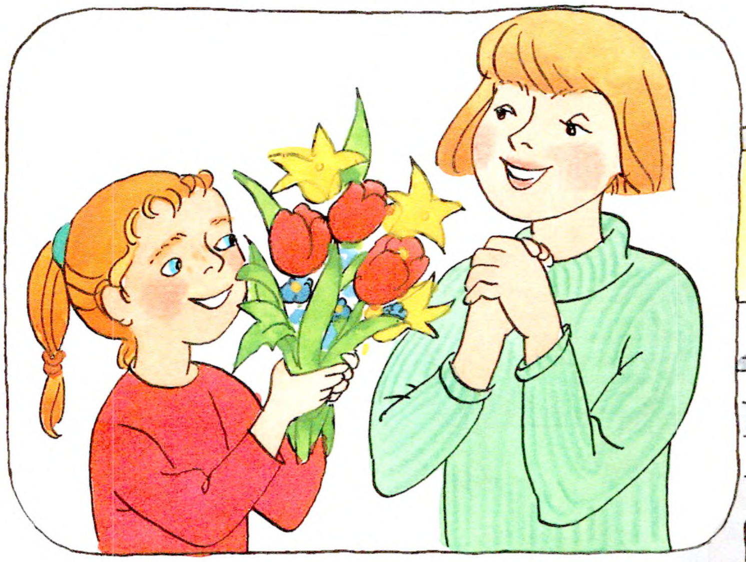

— Дзякуй, дачушка!

— Расці вялікі
і дужы!

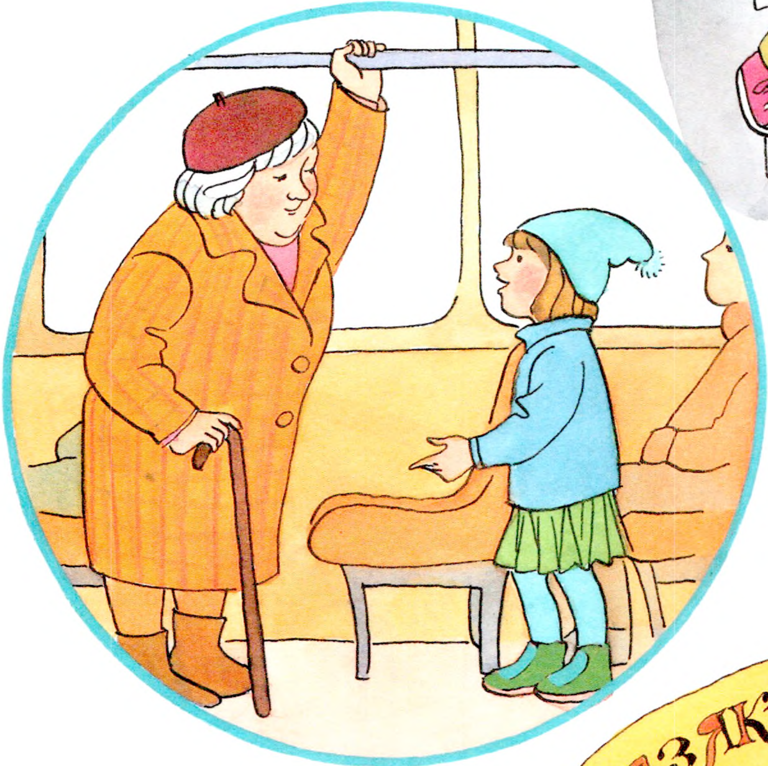

— Сядайце, бабуля!

ветлівыя словы
чую ад людзей.
Ветлівымі словамі
буду даражыць,
з ветлівымі словамі
лёгка жыць.

Я малюю чалавека

Я ўзяў аловак
і паперу.
Буду маляваць
чалавека.

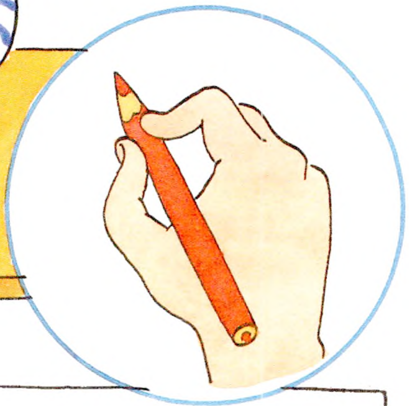

Спачатку
намалюю галаву,
на галаве — валасы,
ніжэй бровы.

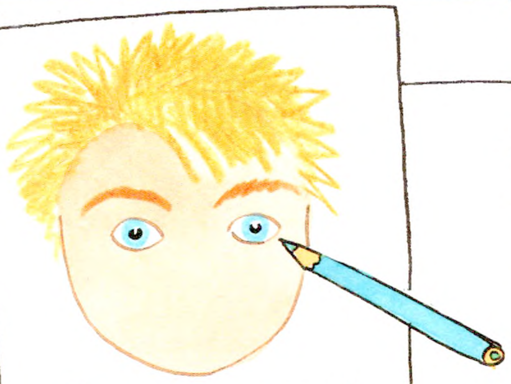

Тут намаляваў
вочы, каб ён
бачыў.

Далей
я намаляваў

шыю,
цела,
рукі,
ногі.

Вось і ўвесь
чалавек.

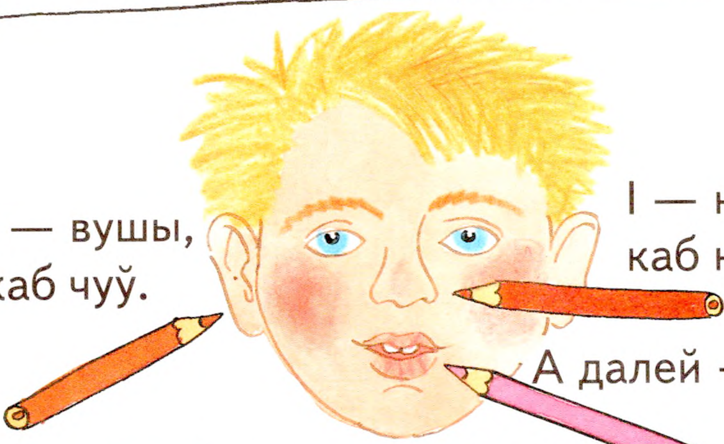

І — вушы,
каб чуў.

І — нос,
каб нюхаў.

А далей — рот.

І выйшаў твар: лоб, бровы,
шчокі, вусны, падбародак.
А патылíцы не відаць.

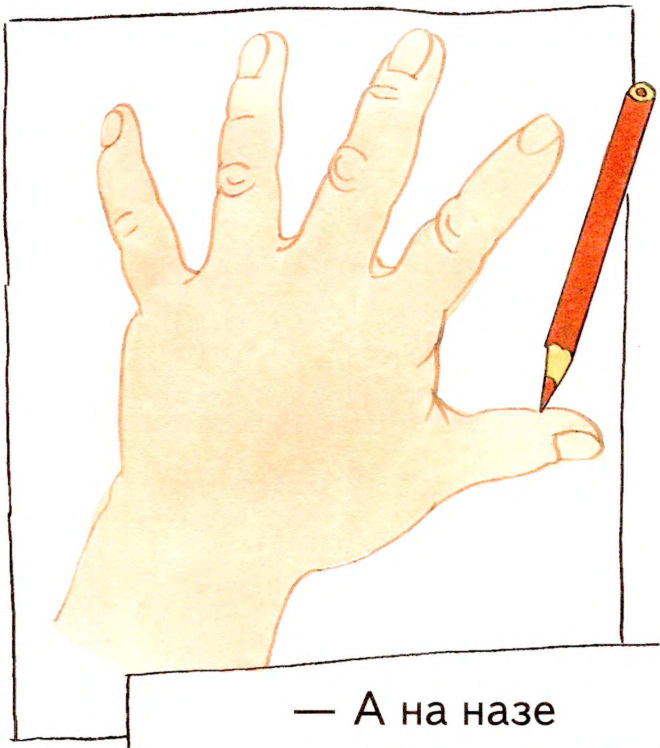

Я прыклаў далонь
да паперы.
Спярша абвёў
вялікі палец,
пасля — указальны,
потым — сярэдні,
далей —
безыменны
і нарэшце —
мéзены.

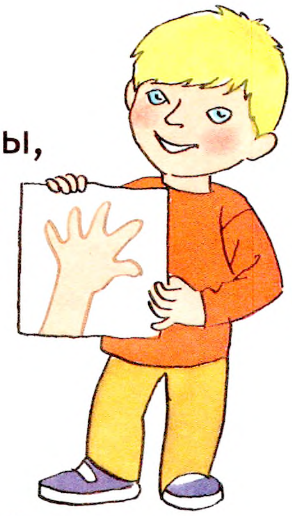

— А на назе
пальцы называюць:
першы,
другі,
трэці,
чацвёрты,
пяты.

Кожным ранкам чыста мыю
рукі, вушы, твар і шыю.

Дом

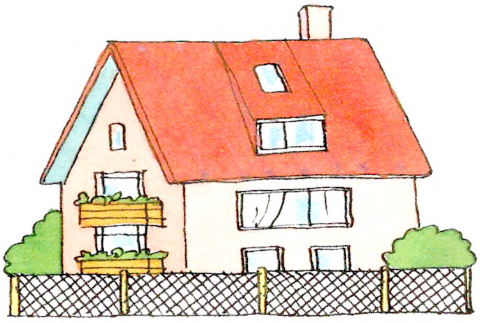

Дом для адной сям'і.

Дамы пастаўлены адзін пры адным.

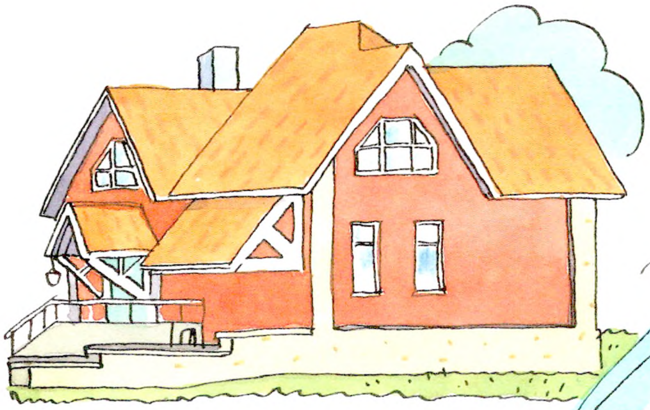

катэдж

Хто ў коміне жыве? І чаму ён так гудзе?

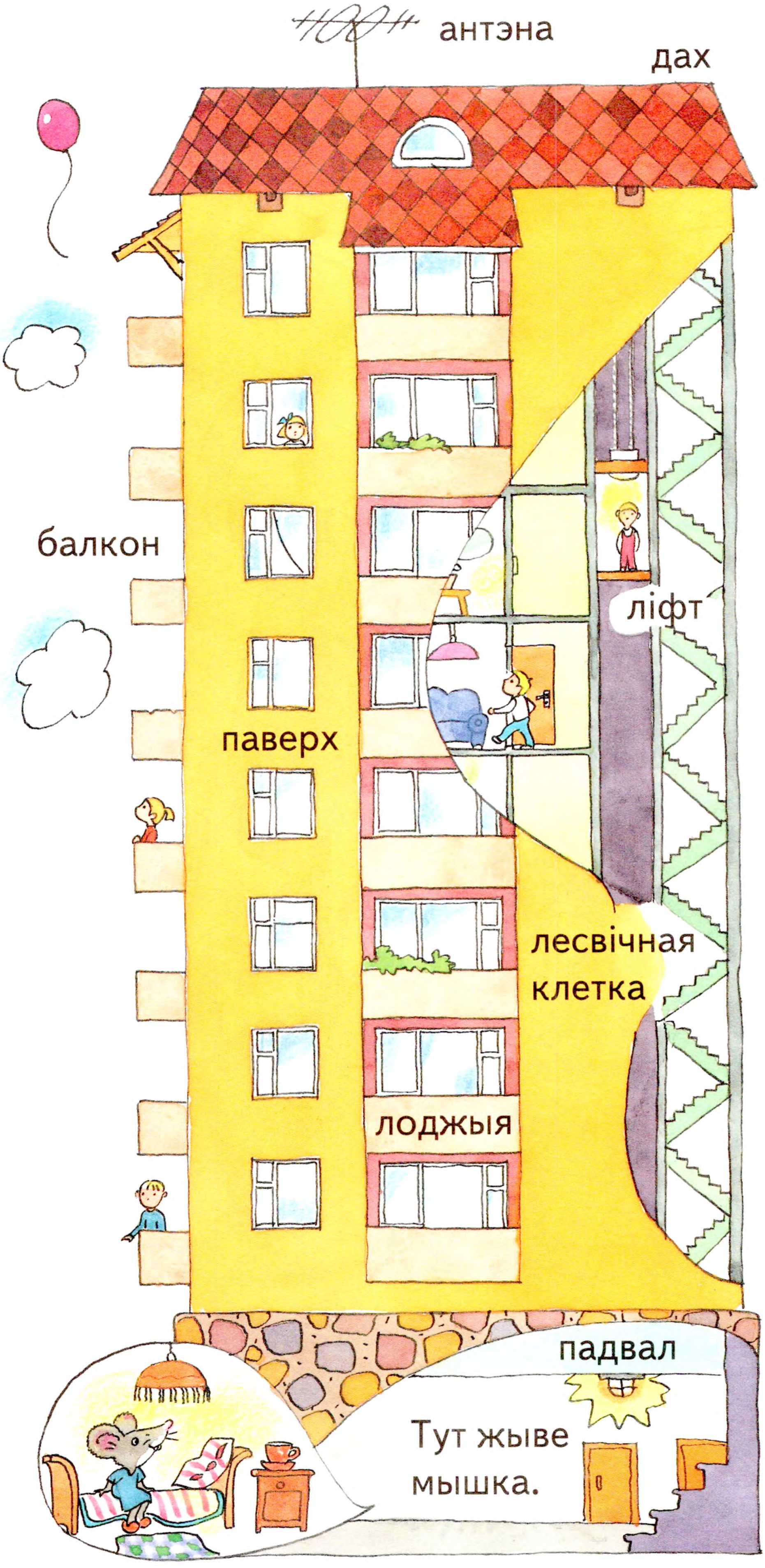

На свой
дзясяты паверх
Ніна заўсёды
падымаецца
на ліфце.

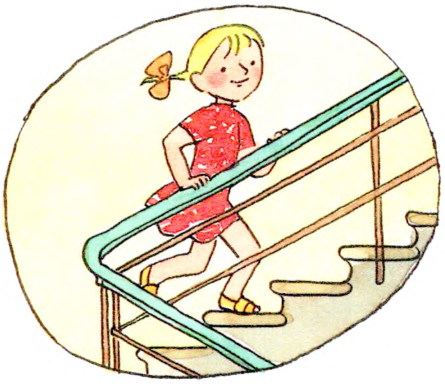

Таня любіць
лічыць
прысту́пкі.

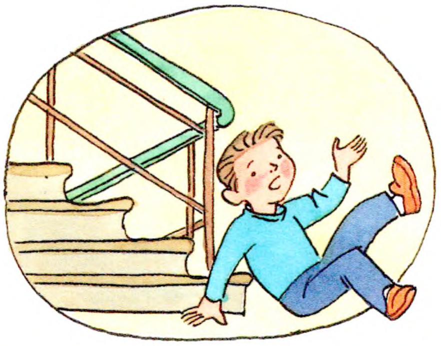

Ён уздумаў
праехаць лесвічны
пралёт на поручнях
(парэ́нчах).

Кватэра. Пярэдняя

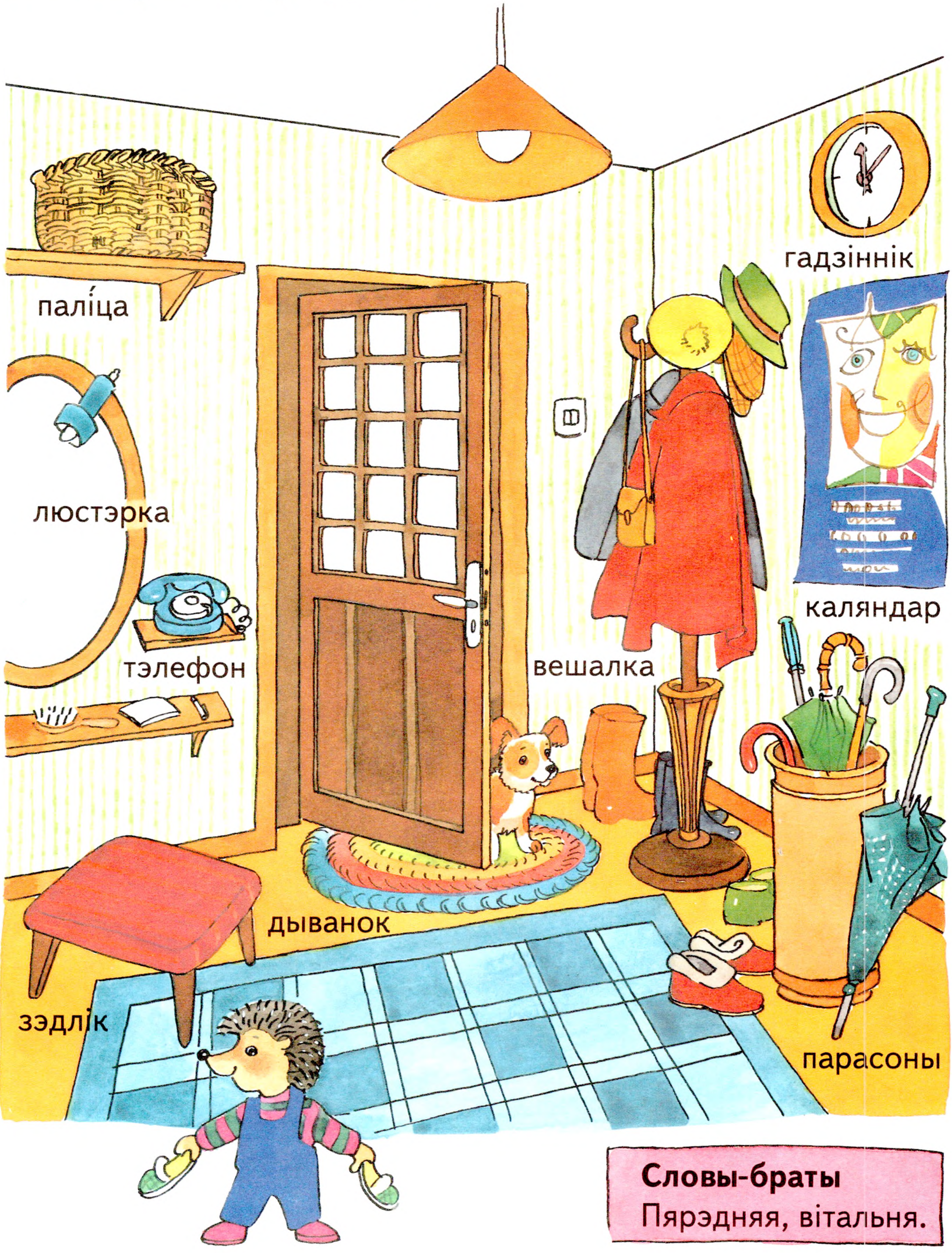

Словы-браты

Пярэдняя, вітальня.

Гасцёўня

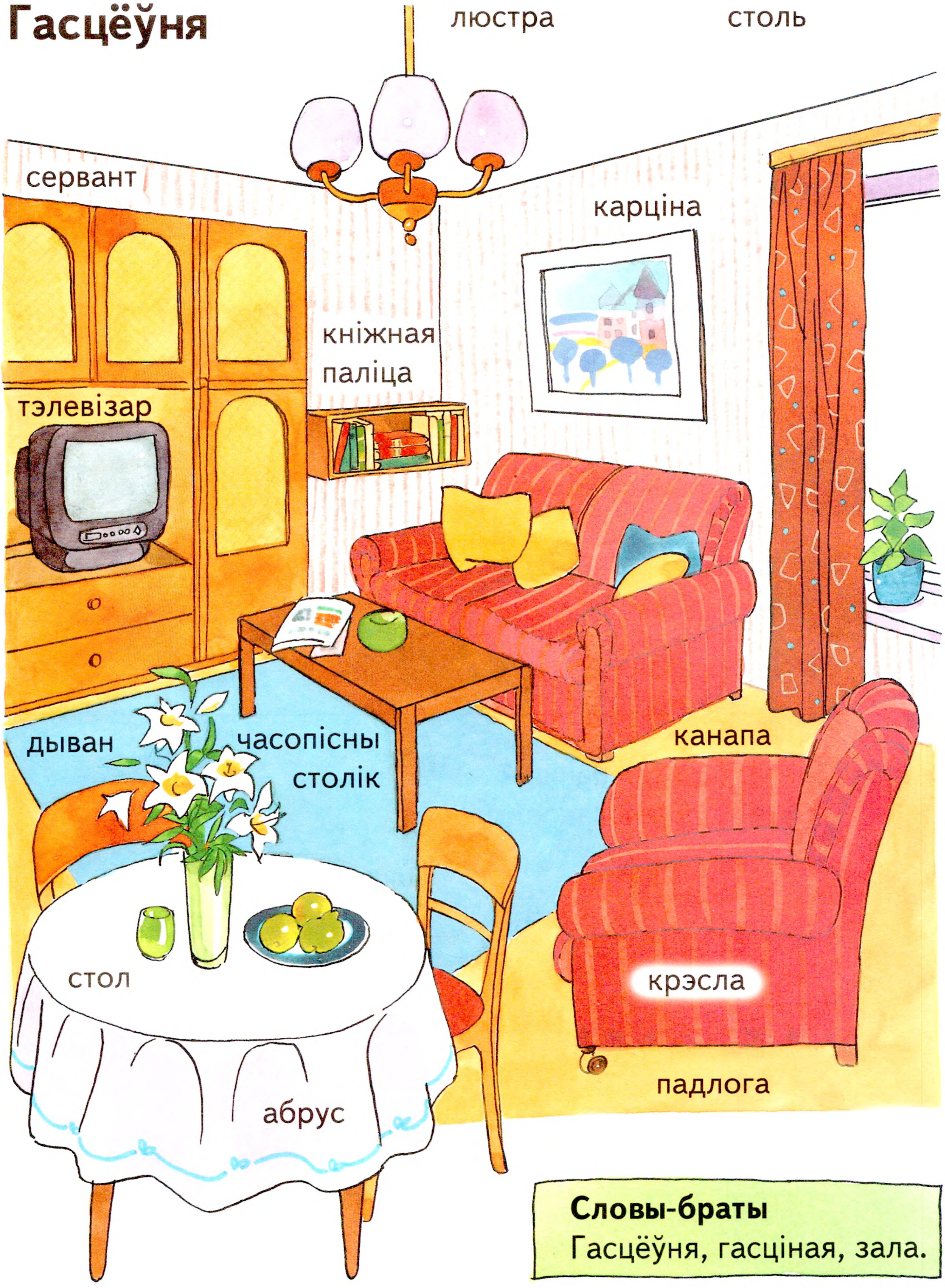

Словы-браты

Гасцёўня, гасцінная, зала.

Данікаў пакой

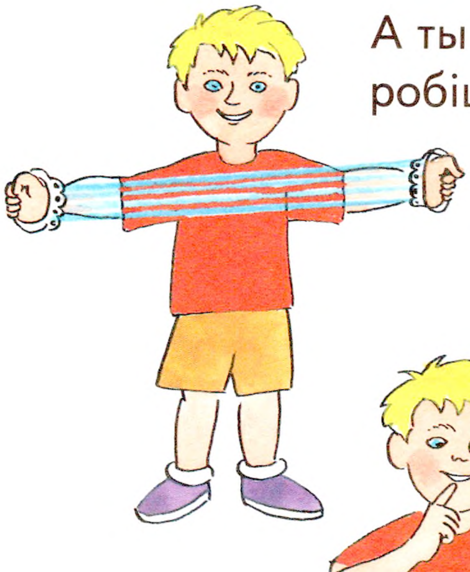

А ты раніцай робіш зарадку?

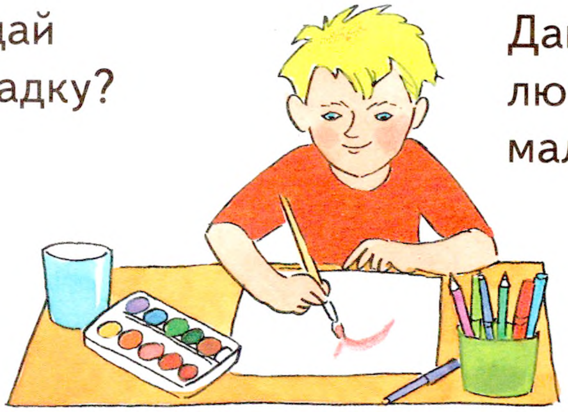

Данік любіць маляваць.

Данік вучыцца чытаць.

Улюбёная Данікава казка.

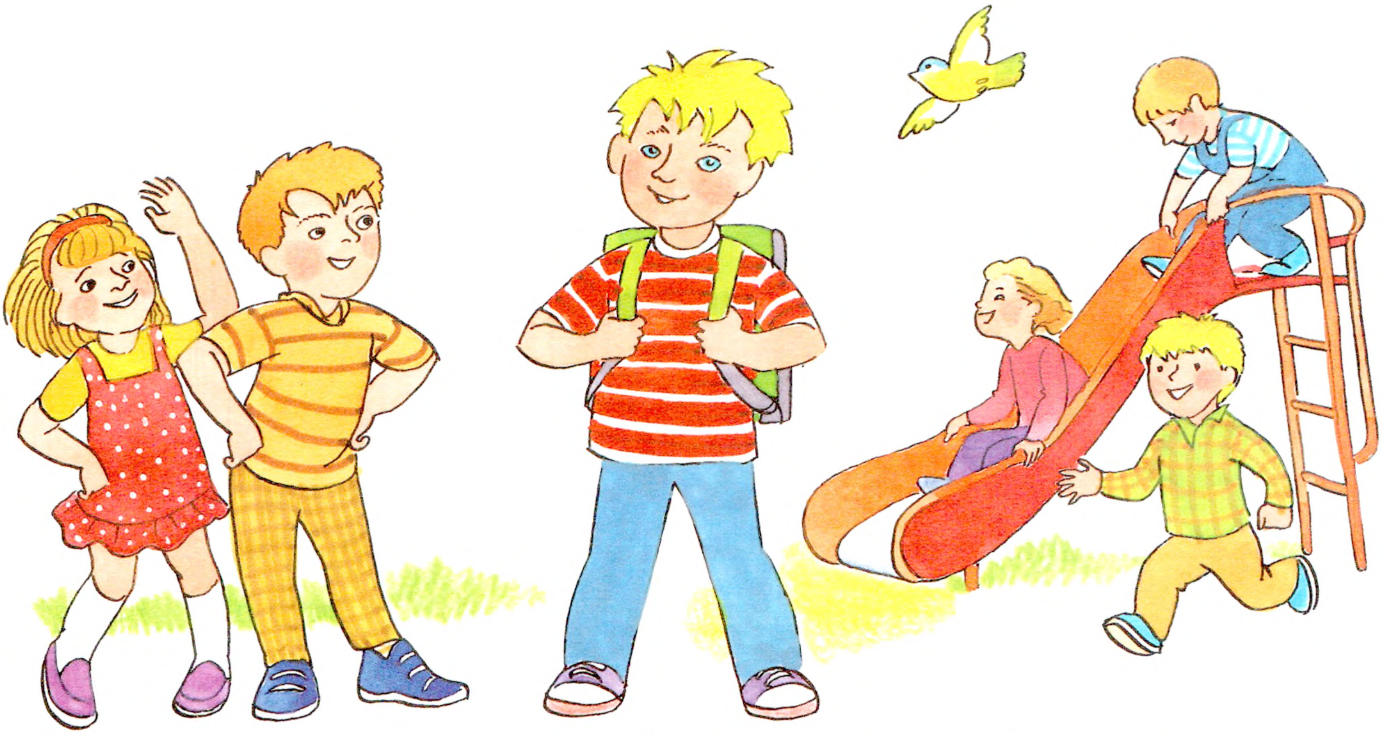

Даніку купілі ранец. Ён сёлета пойдзе ў школу.

Словы-браты

Гумка, ласцік.

Кухня

Чым ты напоўніш гэты посуд?

У ваннай

душ
люстэрка
шампунь
кран
ручнік
ванна
пральны парашок
пральная машына
мачалка
мыла
карзіна для бялізны
зубная паста
расчоска

Смачна есці!

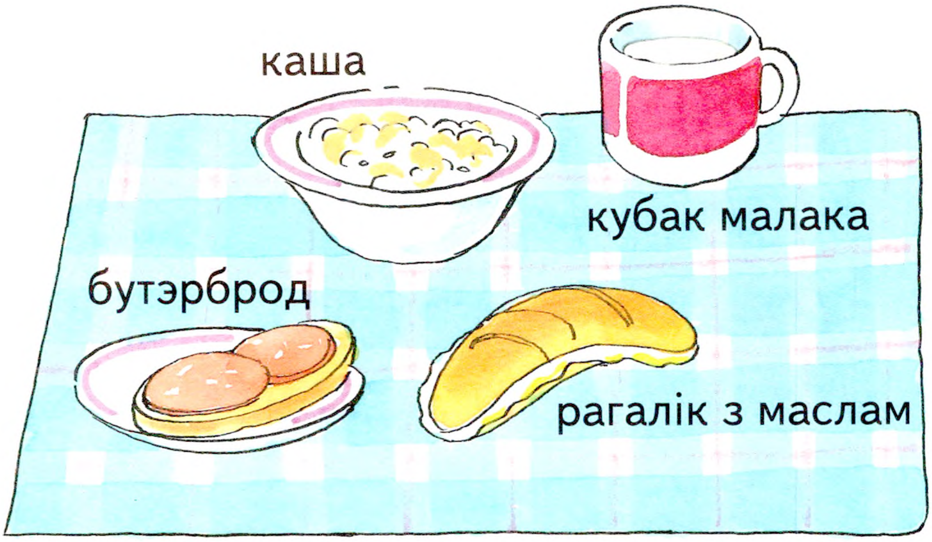

Раніцаю я снедаю.
Вось маё снеданне.

лыжка

відэлец

кубак

сподак

глыбокая
талерка

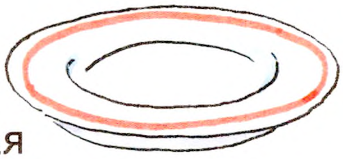

плыткая
талерка

У поўдзень я абедаю (палу́дную).
Тут мой абед (полудзень).

нож

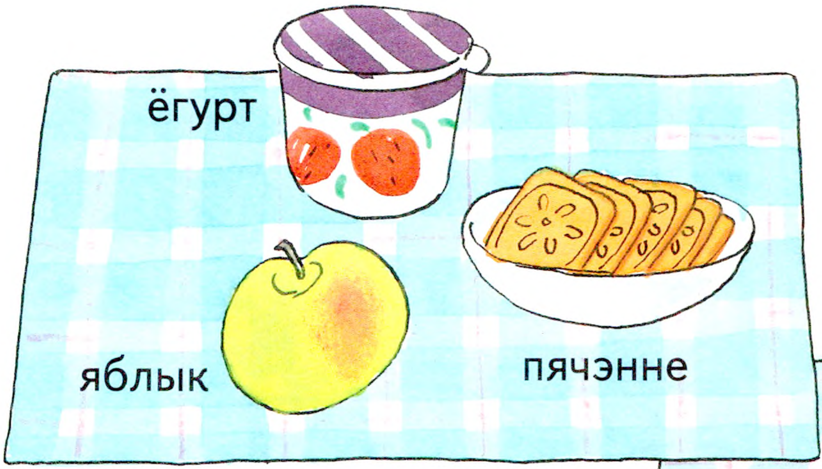

Пасля сну пад вечар
я падвячоркую.
Вось мой падвячорак.

Ён зламаў малочны зуб,
калі еў малочны суп.

Увечары я вячэраю.
Гэта мая вячэра.

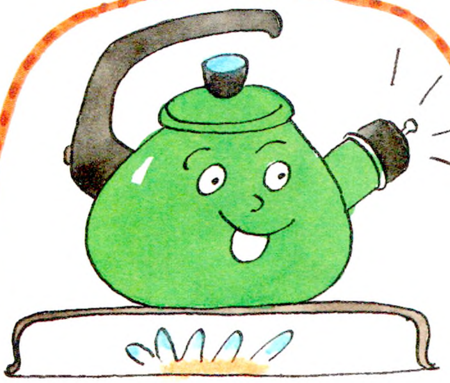

Кліча на сняданак
чайнік са свістком.

Словы-браты
Сняданак, сне́данне.
Абед, полудзень.

Калі хто есць, кажы яму:
— Смачна есці! Хлеб ды соль!
Калі табе дзякуюць за яду, кажы:
— На здароўе! Еш на здароўе!

Пітво

Смачная вада з крыніцы!

вада

кава

напітак

кампот

Хочаш быць вясёлым,
мець арліны зрок,
пі не пепсі-колу,
а маркоўны сок.

ліманад

какава

сок

малако

кефір

кісель

крыштальны
графін

гліня́ны
збан

шкля́нка

драўляны
карэц

металічная
конаўка

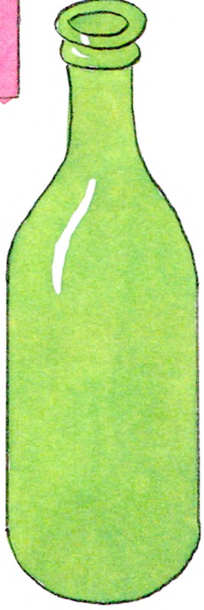

шкляна́я
бутэлька

папяровы
пакет

фарфоравы
кубак

Словы-браты
Пітво, напоі.

Майстраванне

Змайстраваў старэйшы брат мне драўляны самакат.

У нашага Іванкі —
сарочка-вышыванка.
Сама сястрычка Валя
сарочку вышывала.

ніткі

напа́рстак

шкатулка

іголка

пяльцы

Па рабоце майстра пазнаюць

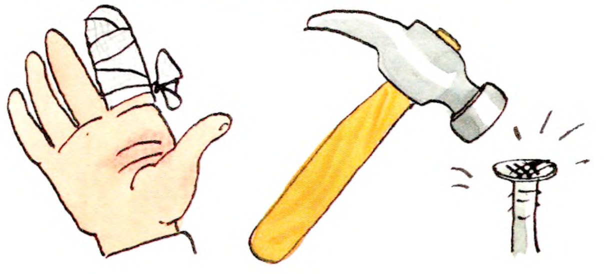

Малаток не мае вачэй
і не адрозніць
цвіка ад пальца.
Сцеражыся!

Кім ты будзеш?

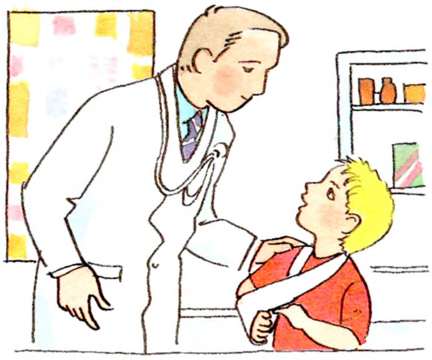

доктар

бібліятэкар

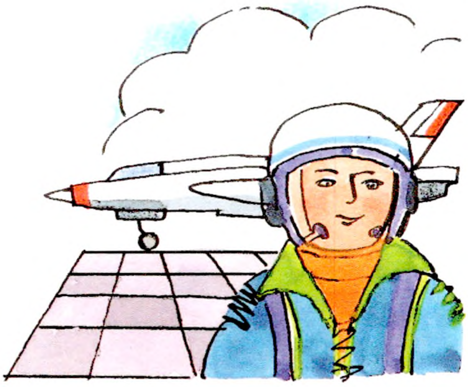

лётчык

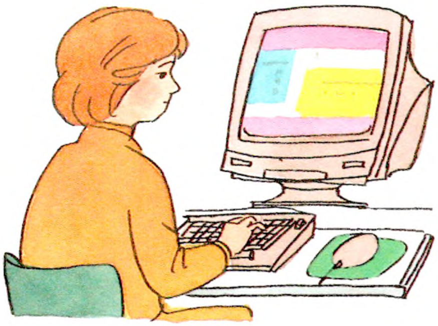

праграміст

краве́ц

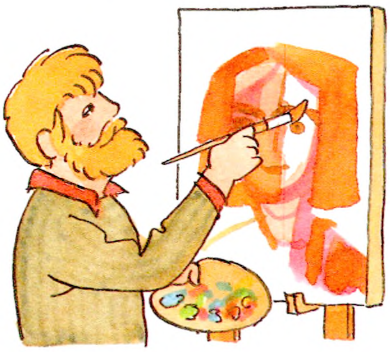

мастак

шаве́ц

цырульнік

фатограф

экскурсавод

З раніцы і да змяркання гул стаіць на рыштаванні

Ва ўніверсаме

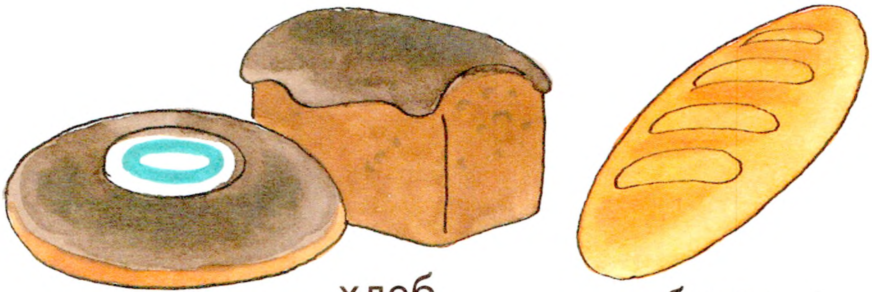

хлеб   батон

булачка   рагалік   пе́рнік   абаранак   сушка

— Дайце, калі ласка,
мне шакаладку
«Несцерка»
і цукерак
«Знічка».

Крама — невялікі магазін

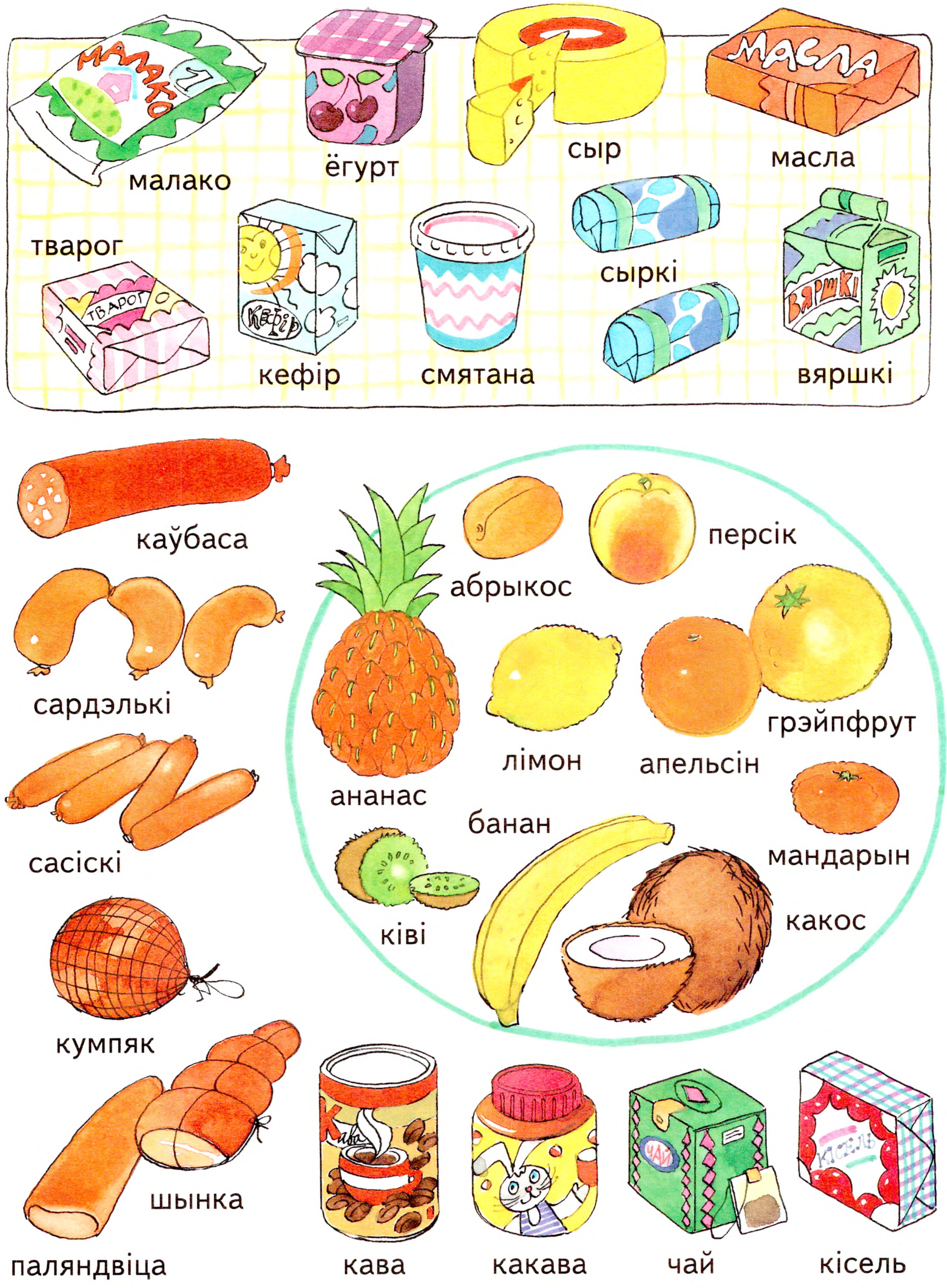

малако
ёгурт
сыр
масла
тварог
кефір
смятана
сыркі
вяршкі
каўбаса
сардэлькі
сасіскі
кумпяк
шынка
палядвіца
персік
абрыкос
ананас
лімон
апельсін
грэйпфрут
мандарын
банан
ківі
какос
кава
какава
чай
кісель

Пошта

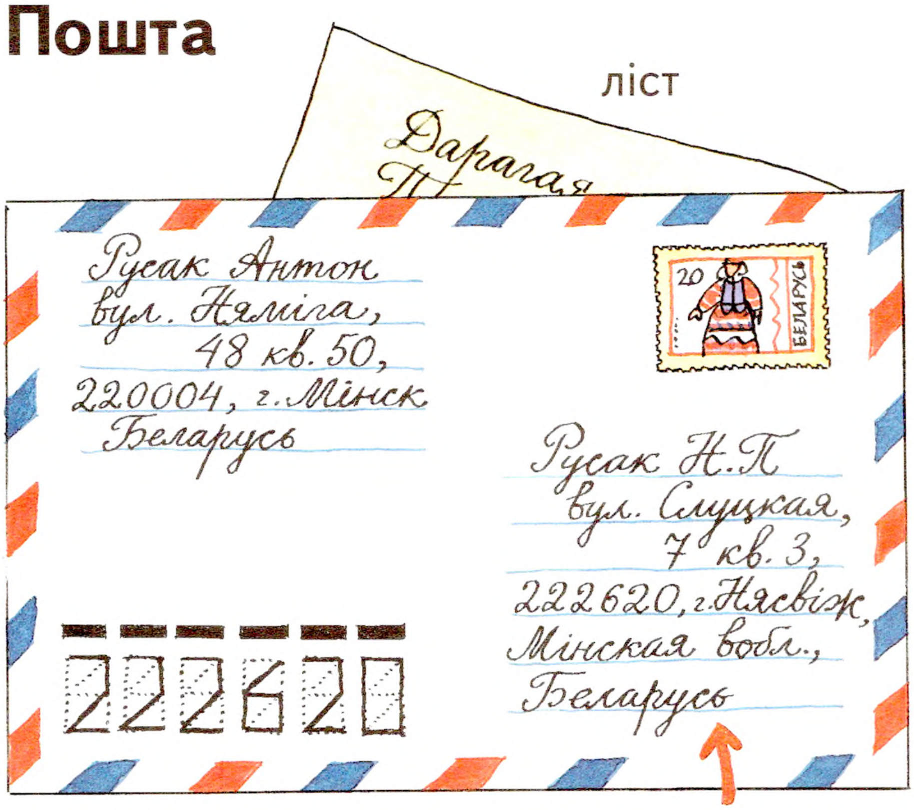

ліст

канверт

адрас

У пісьма ёсць свой праязны білет — марка.

паштоўка

Паштовая скрынка збірае пісьмы.

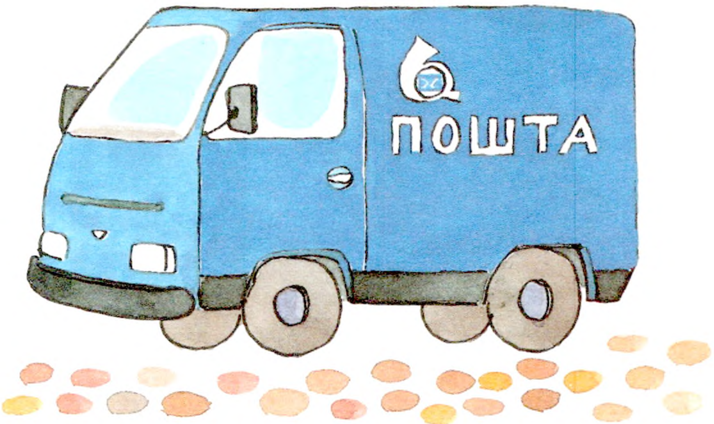

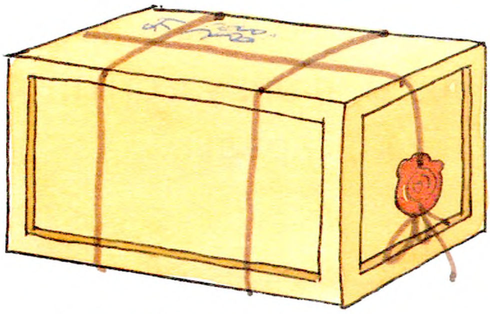

пасылка

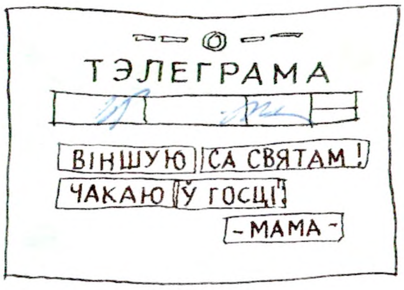

тэлеграма

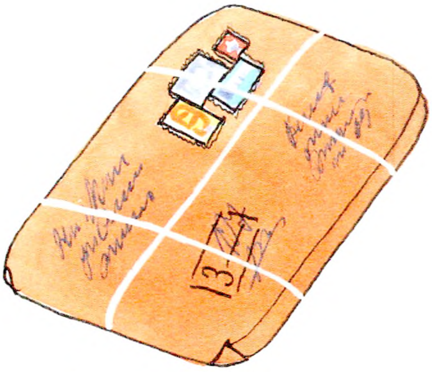

бандэроль

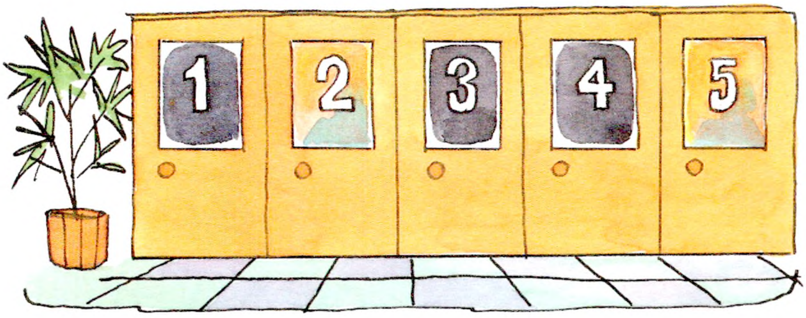

міжгародні тэлефон

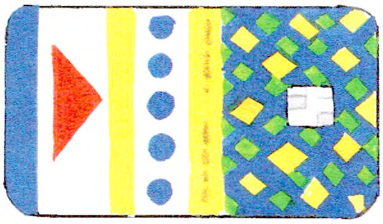

тэлефонная картка

паштовы вагон

У далёкія краі пісьмы адпраўляюць самалётам.

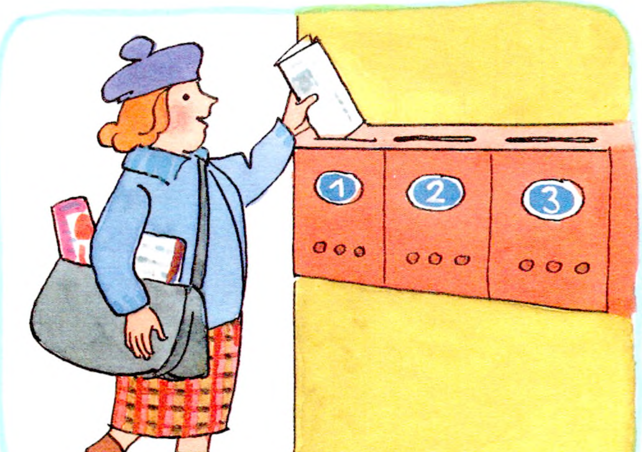

паштальён

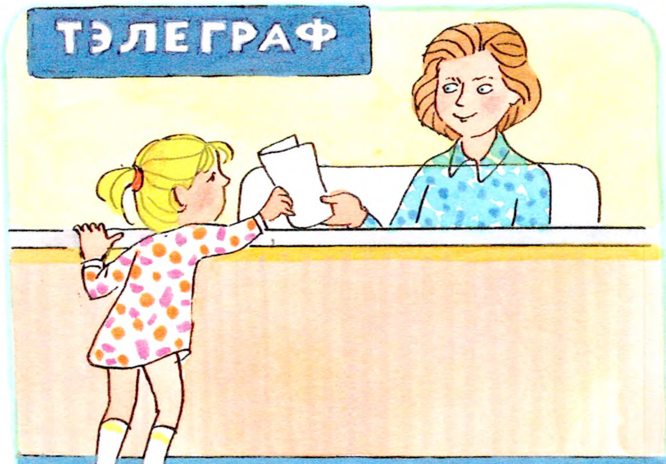

тэлеграма сяброўцы

Дарога. Транспарт

Дарога бяжыць праз лясы, палі, узгоркі, вёскі, гарады.

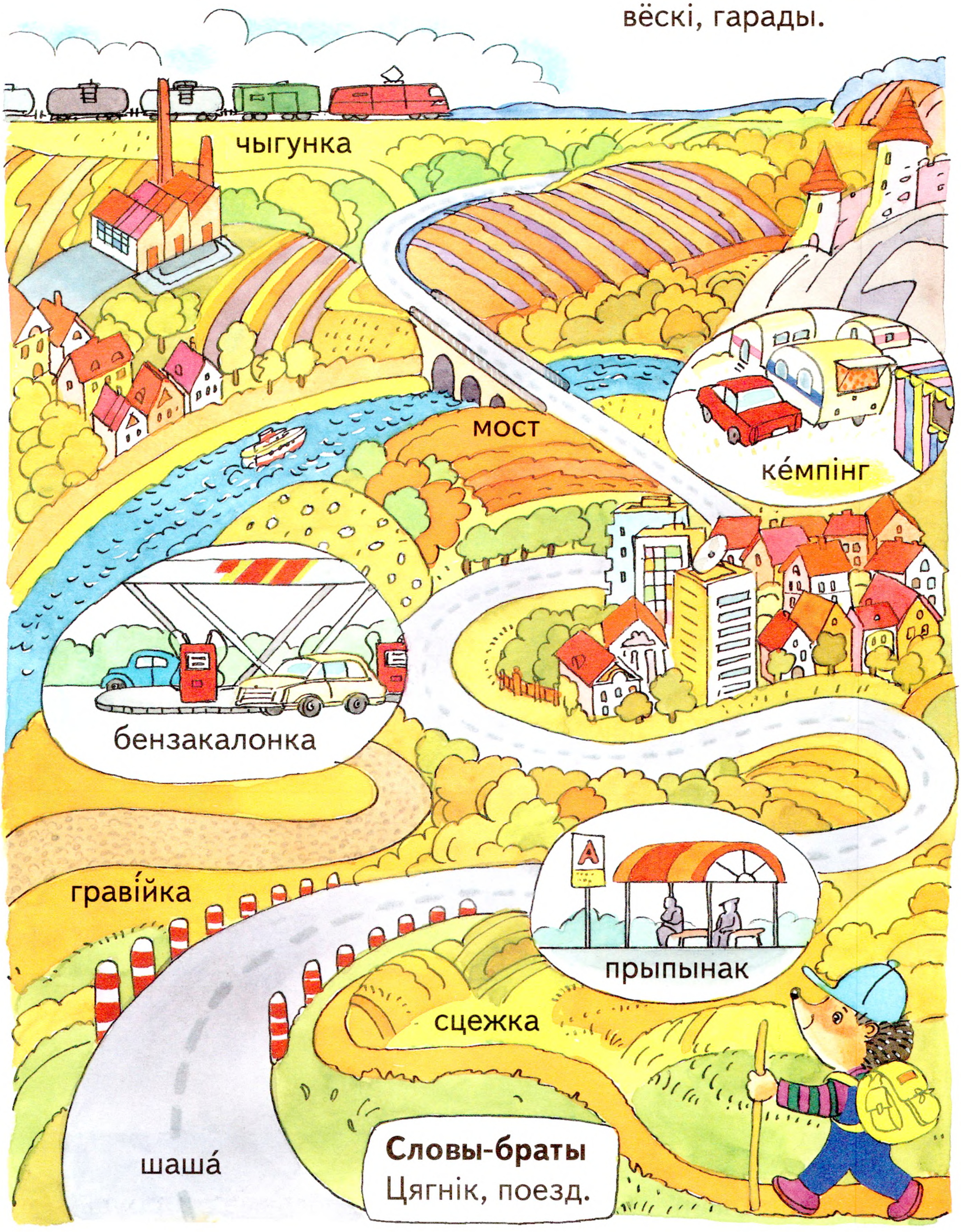

Словы-браты
Цягнік, поезд.

Будзь уважлівы!

Пераходзь вуліцу на зялёнае вочка святлафора.

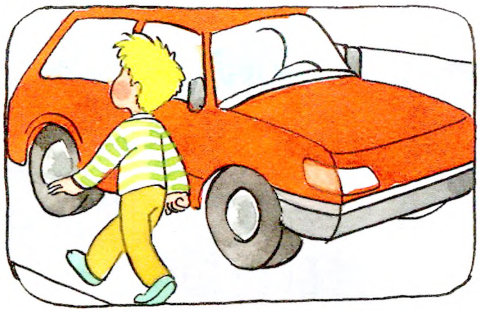

Па шашы ідзі заўсёды толькі з левага боку!

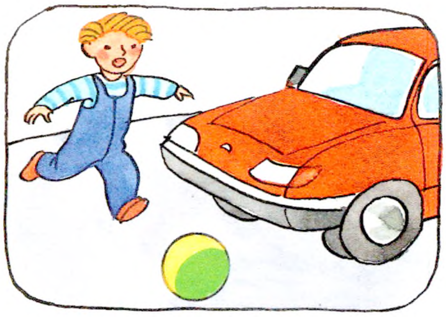

Не гуляй каля дарогі!

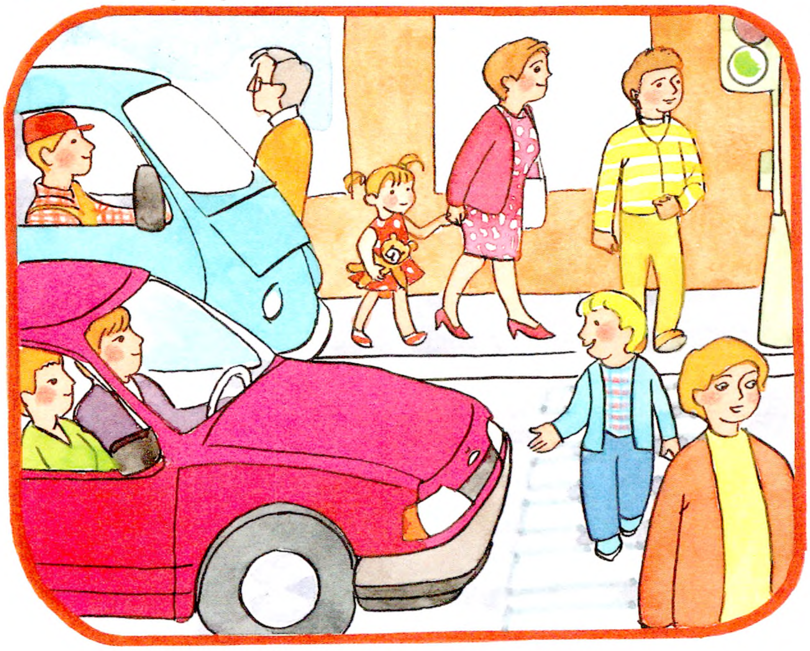

аўтамабіль

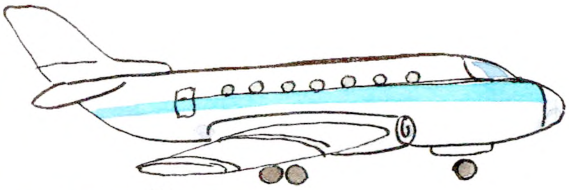

самалёт

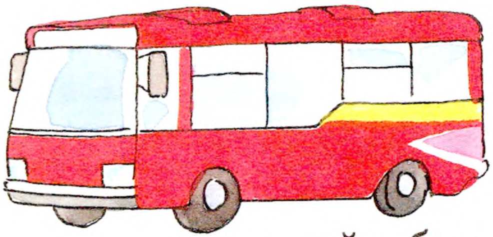

аўтобус

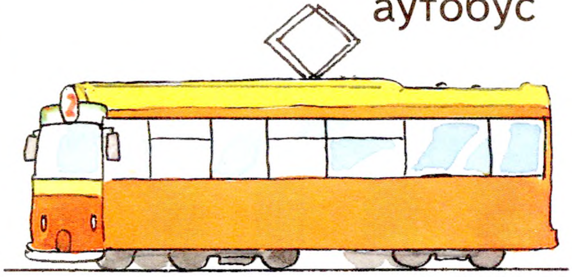

трамвай

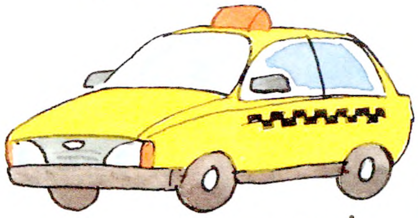

таксі

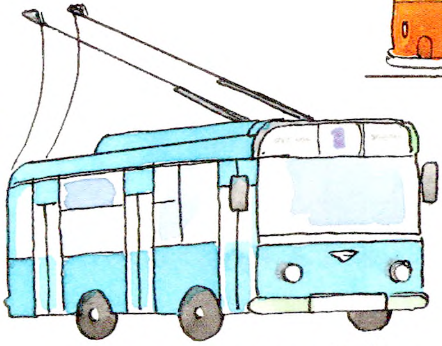

тралейбус

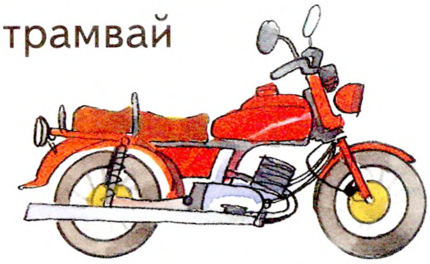

матацыкл

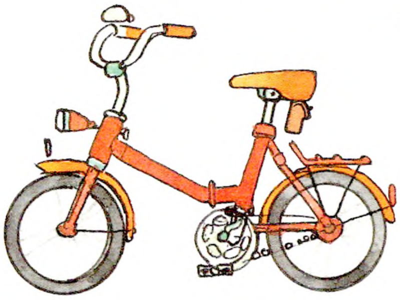

веласіпед

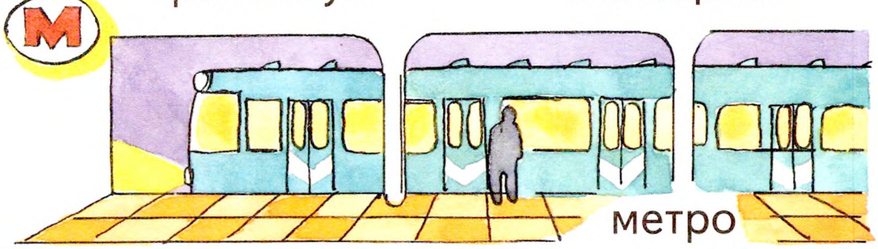

метро

Агароджа

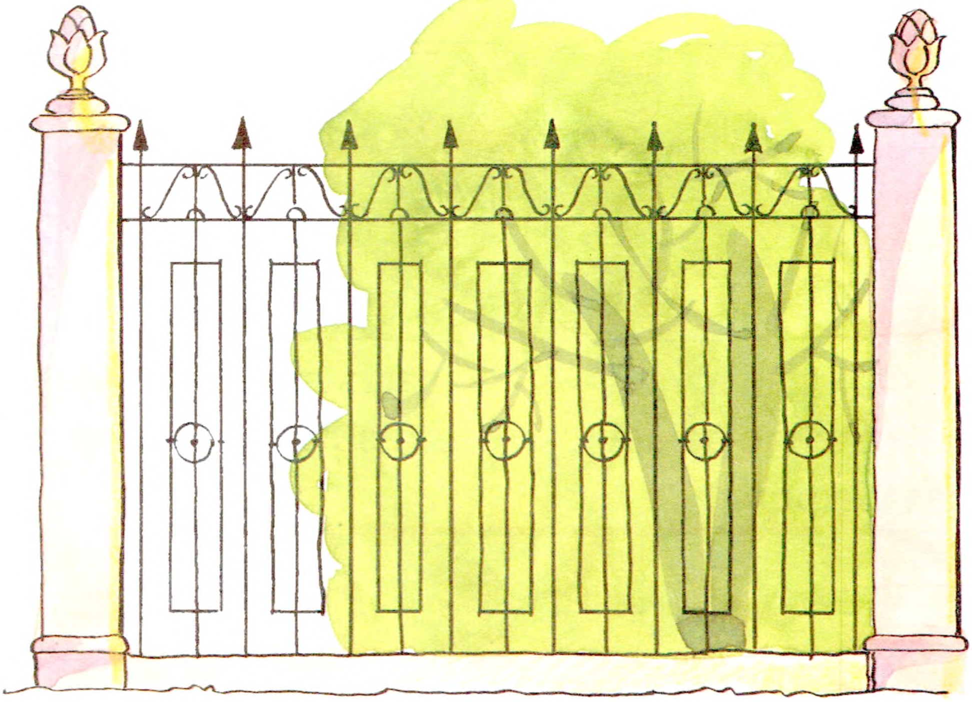

агароджа

плот

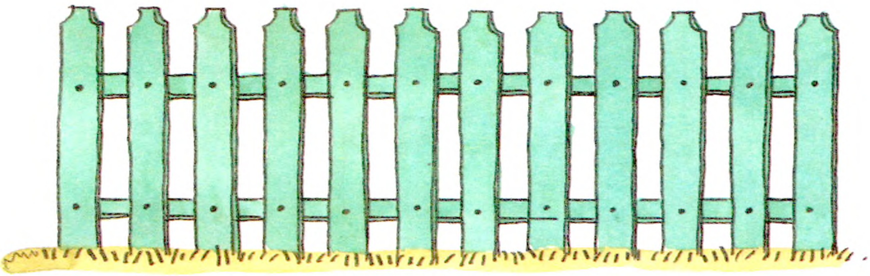

штыкетнік

жываплот

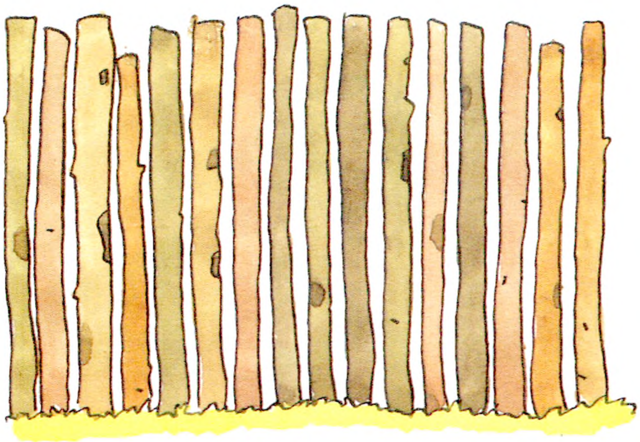

частакол

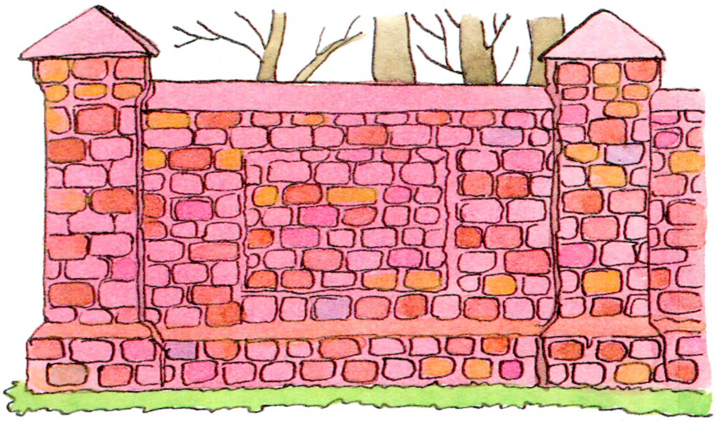

мур

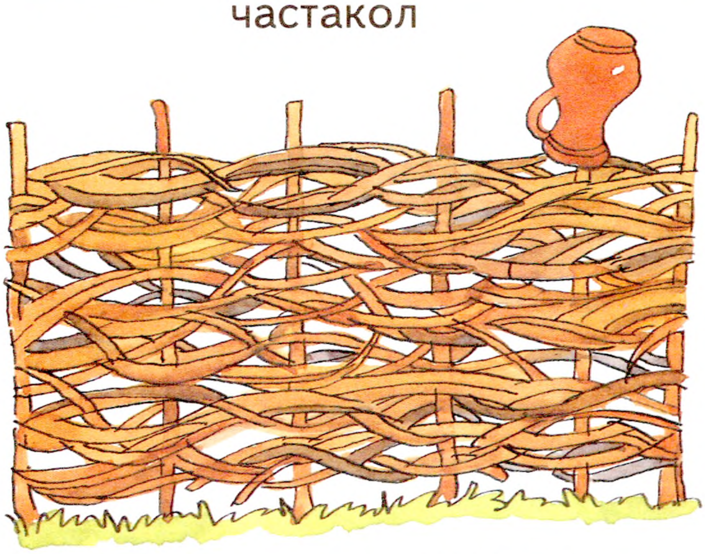

пляцень

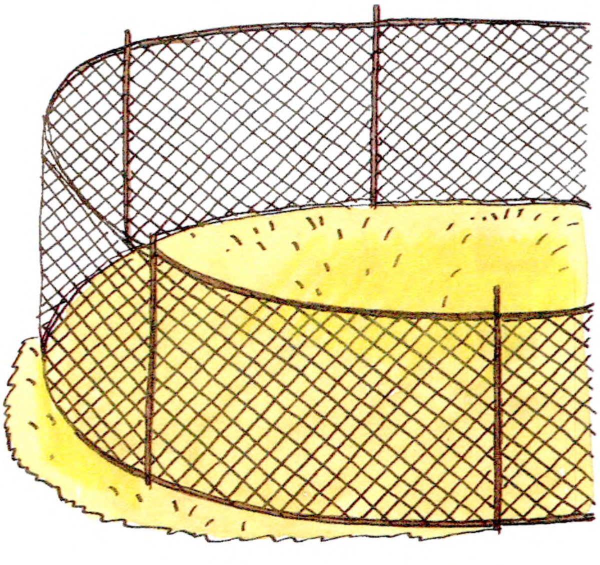

сетка

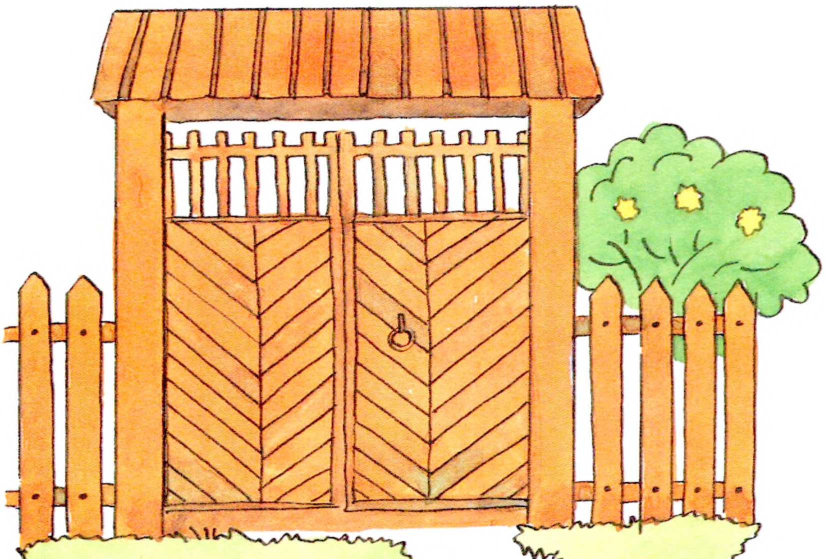

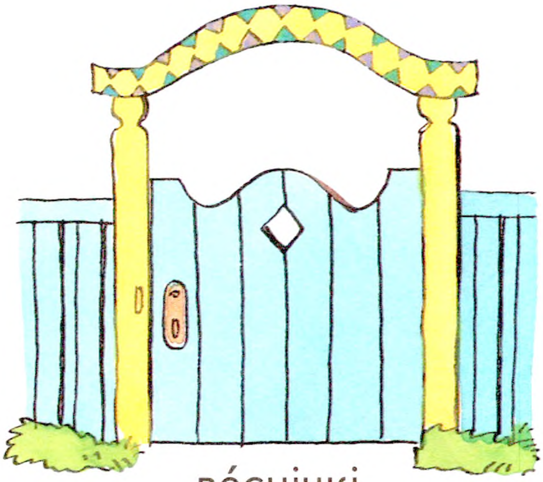

ве́снічкі

Брама — гэта вароты
са стрэшкаю.

Словы-браты
Агароджа, плот.

Збожжа

Жыта. З яго пякуць жытнёвы хлеб.

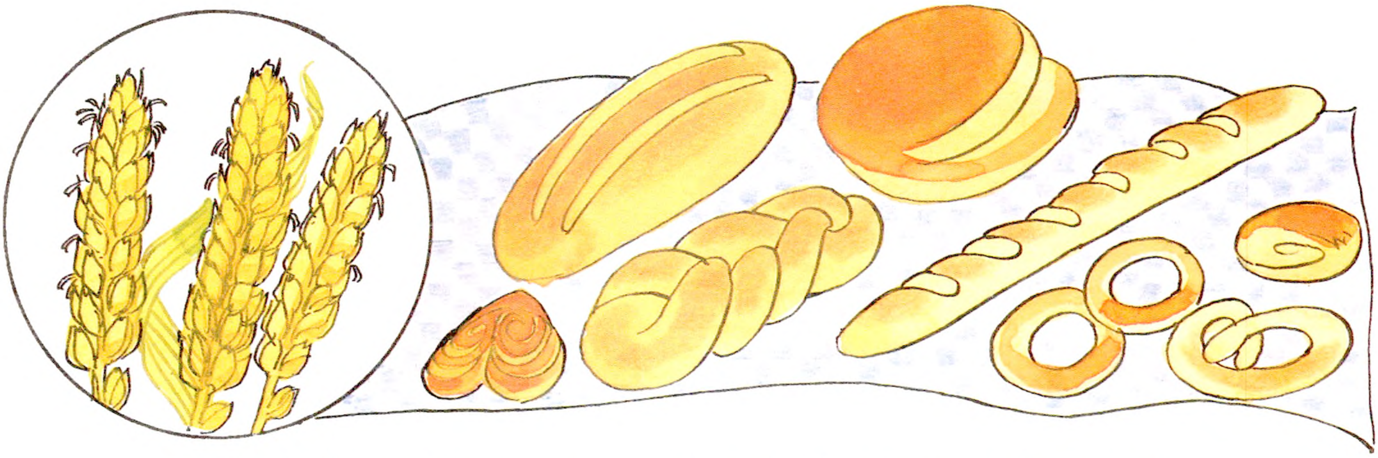

Пшаніца. З яе пякуць булкі, батоны, абаранкі.

На сняданак і ў абед
на стале заўсёды хлеб.
Хлеб — святыня.
Хлеб — багацце.
Хлеб у хаце —
шчасце ў хаце.

Ячмень.
Ячная мука.

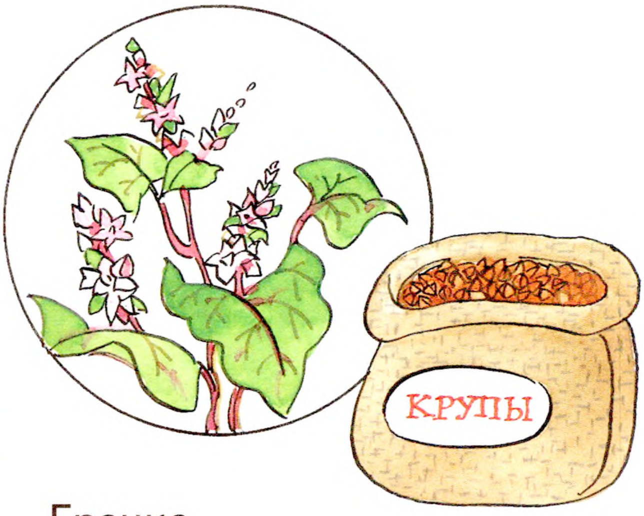

Грэчка.
Грэцкія крупы.

Авёс.
Аўсяныя шматкі.

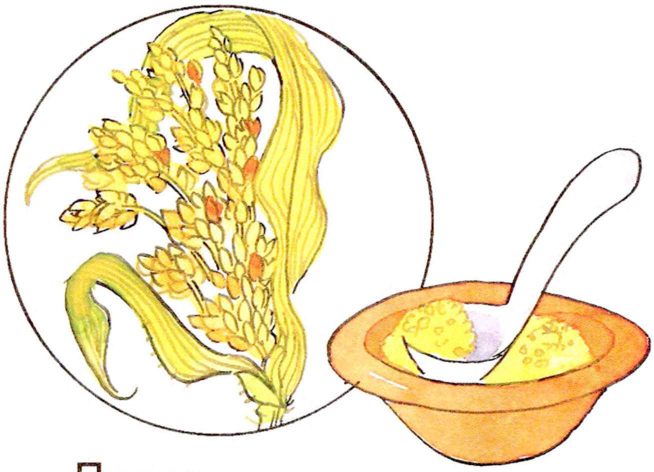

Проса.
Прасяная каша з гарбузом.

* * *

Лады-лады-ладачкі,
грэцкія аладачкі,
прасяныя, аўсяныя...
Ячныя — смачныя,
аржаныя не такія.

Агароднiна

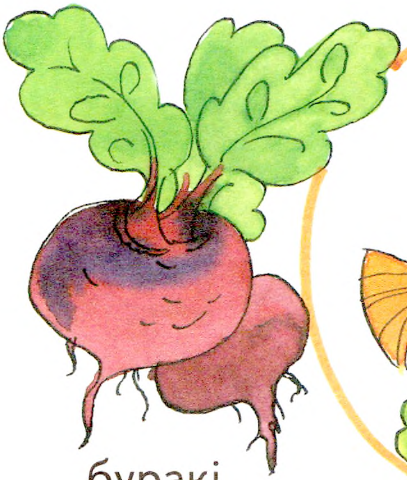
буракі

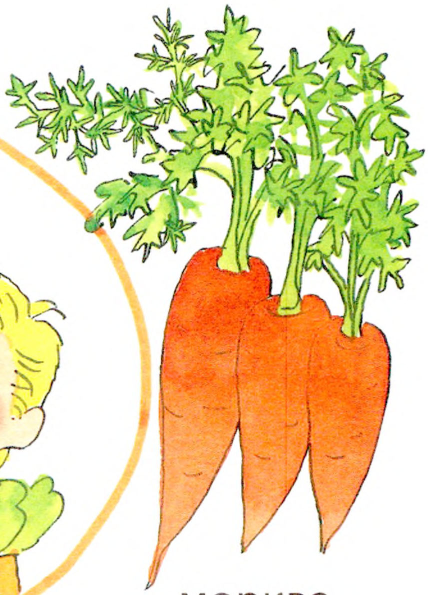
морква

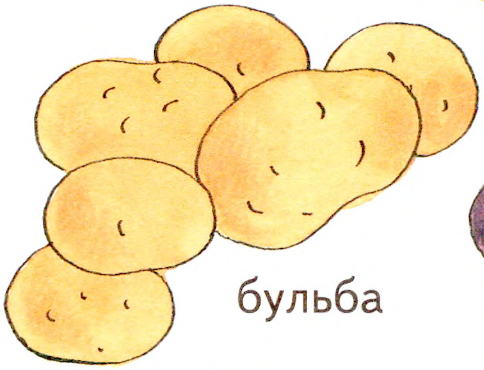
бульба

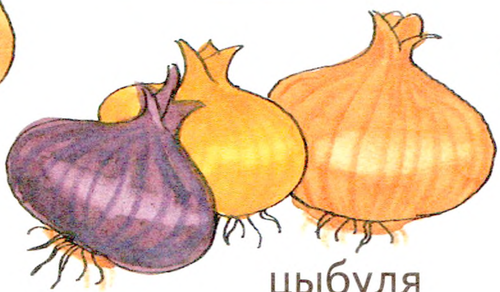
цыбуля

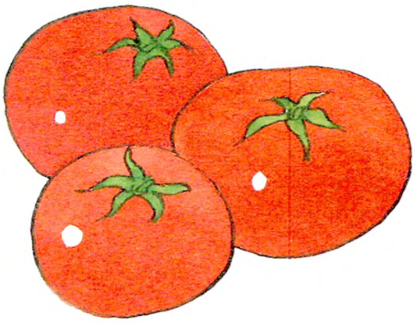
памідоры

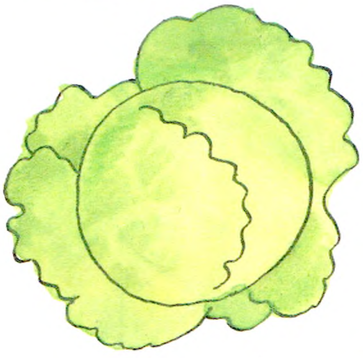
капуста

пятрушка

перац

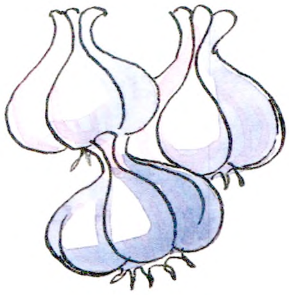
часнок

Бульба не звядзецца,
бульба не прыесца!

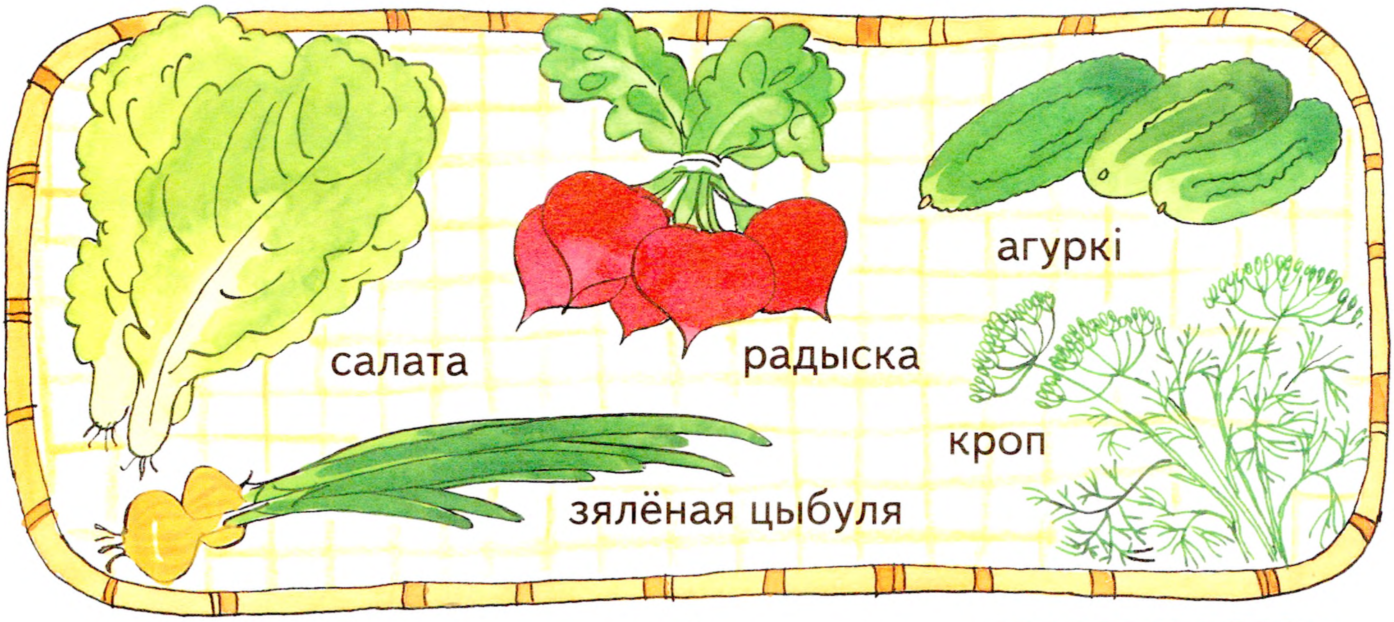

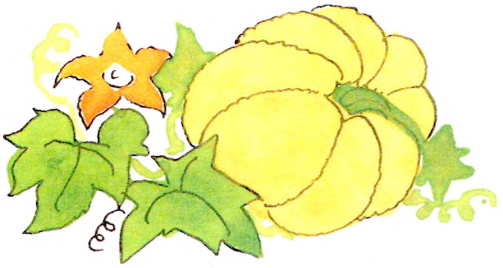

Усміхаецца гарбуз
жоўты, нібы поўня.

кавун

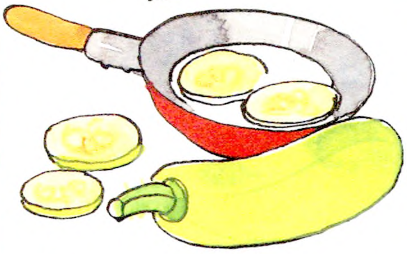

На патэльню —
кабачок,
на засолку —
агурок.

На градзе
паспеў гарох.

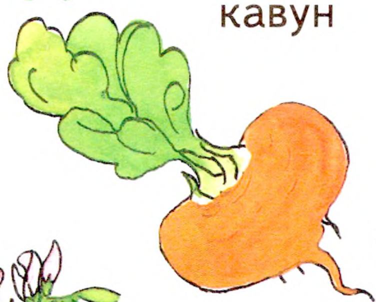

рэпа

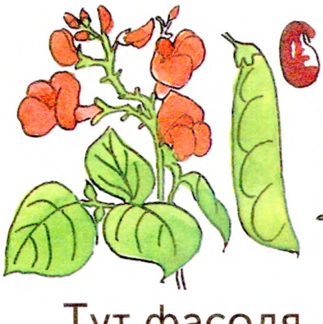

Тут фасоля,
побач боб.

рэдзька

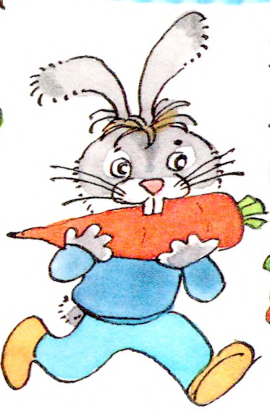

Зайцаў
ласунак —
морква.

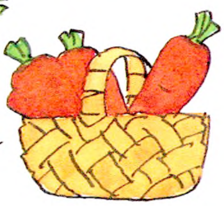

У садзе

Дапамагаем бабулі і дзядулю.

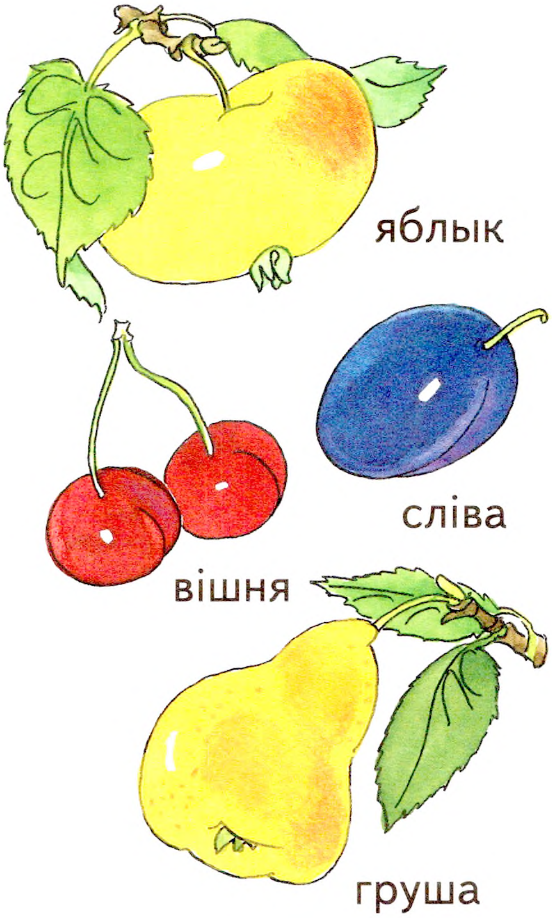

Вусень-труцень —
кусь ды кусь.
Спелы яблык
хрумсь ды хрумсь.

Як, скажы,
табе давесці,
што чужое
нельга есці?!

Збірай акуратна. Не падрапай рук, тварыка.

Люблю я лес, адвечны бор...

Хваёвы лес.

Шышка елкі.

Шышка сасны.

Шышка лістоўніцы.

Жолуд дуба.

Лісцевы лес.

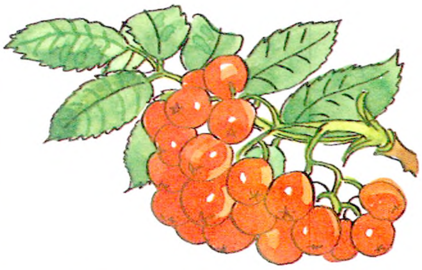

Гронка рабіны.

Бор — стары густы сасновы лес.

Насенне клёна.

Словы-браты
Сасна, хвоя.

апенькі

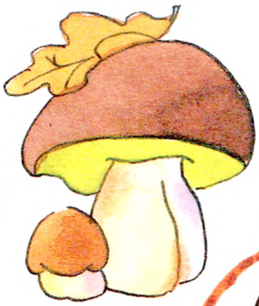

баравікі

Адкуль грыбы атрымалі свае назвы?

лісічкі

сыраежкі

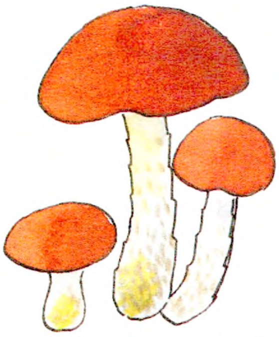

падасінавікі

рыжыкі

махавікі

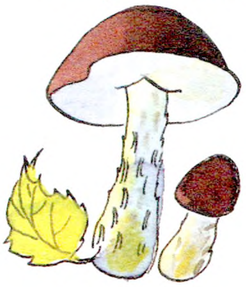

падбярозавікі

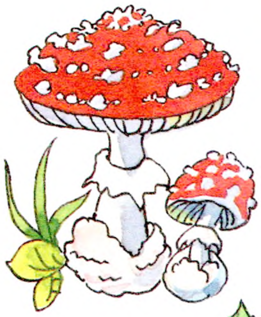

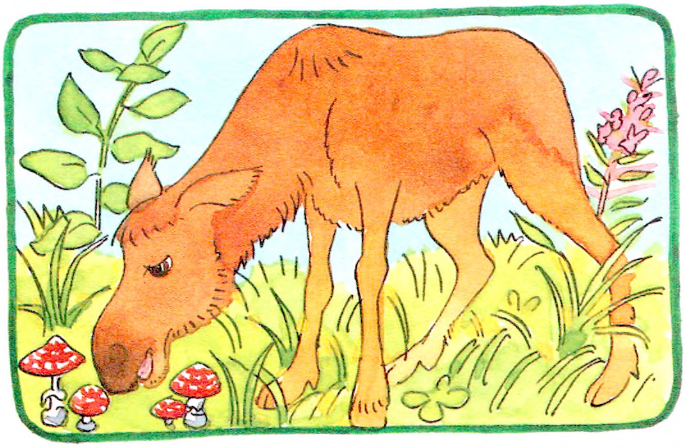

Мухамор — атрутны грыб. Але не тапчы яго нагою. Ім любіць паласавацца лось.

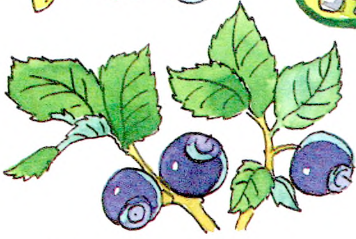

Чарнічнік дае ягады трыста гадоў.

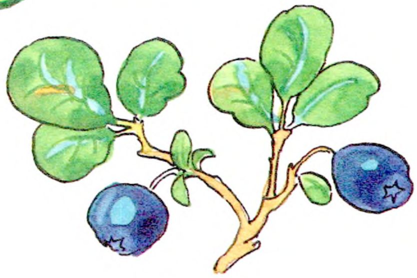

Буякі́ растуць заўсёды побач з багуном.

Журавіны любяць балота.

Ірына і Марына збіраюць суніцы.

Словы-браты
Буякі́, дурніцы.

Кветкі ў лясах, палях, лугах

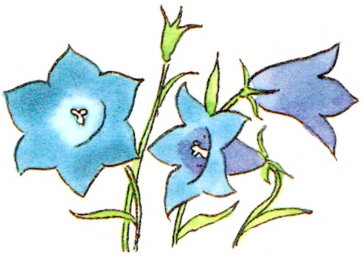

званочкі

незабудкі

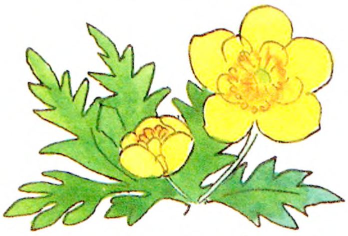

казяле́ц

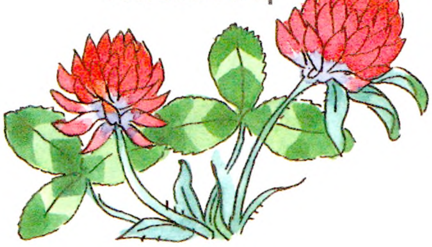

канюшына

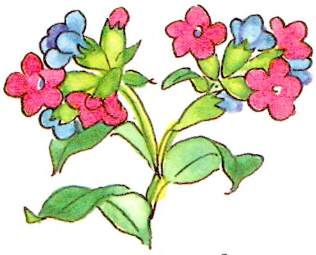

медуні́ца

бярозка

Луг і лес
пяюць замілавана,
што ні крок,
то краска.

Пад вярбою,
пад сасною —
сінія праля́скі.

Выглядае
з муравы́
сон-трава.

Лотаць на балоце
жоўтым цветам расцвіла.

Расцвілі
рамонкі
на сцяблінках
тонкіх.

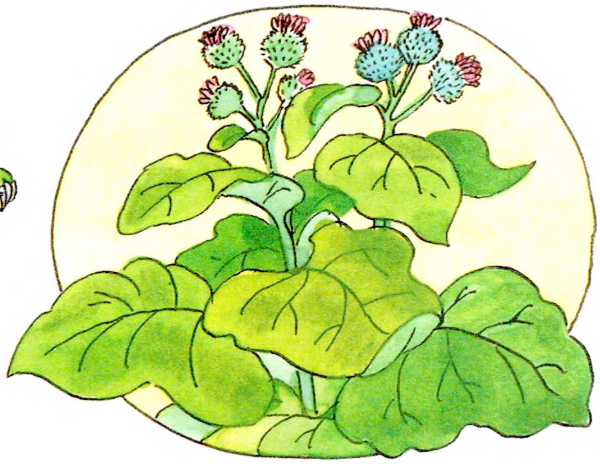

У лопуха-дзядоўніка
слановыя вушы
і далікатны пах
фіялетавых кветак.

Васількі-
васілёчкі —
блакітныя
вочкі.

Дзьмухавец

Раніцай.

Удзень.

Увечары.

Дзьмухавец любіць раніцу.
Потым ён разгортвае
залатую сукенку.
А пасля абеду ён
у зялёным плашчыку.

Асцярожна!
Можна апячыся!

Словы-браты
Кветкі, краскі.
Васількі, валошкі.

Садовыя кветкі

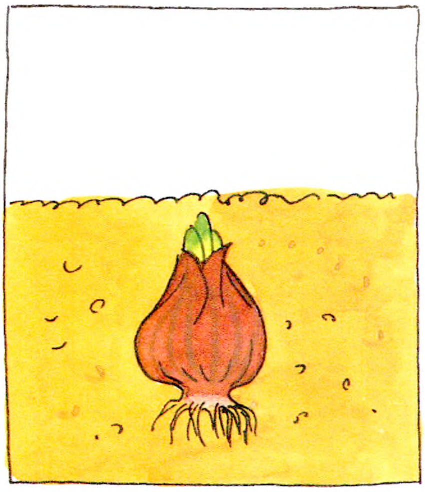

Цыбулінкі ў зямлі.

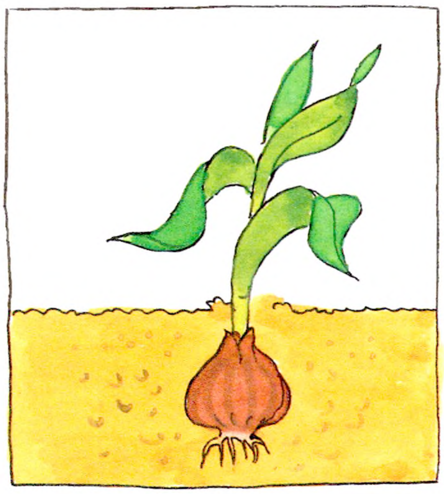

Расток з бутончыкам.

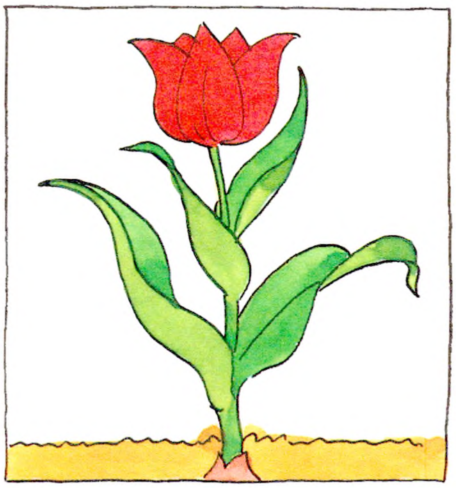

Кветка, сцяблінка, лісток.

Тры цюльпаны
у Сцяпана:
фіялетавы —
бабулі,
жоўты —
для сястры Настулі,
а чырвоны — у бутоне —
любай мамачцы Алёне.

Духмяныя
суквецці чаромхі,
бэзу, язміну
таксама
цудоўныя букеты.

Жывы гадзіннік

Раніцай.

Удзень.

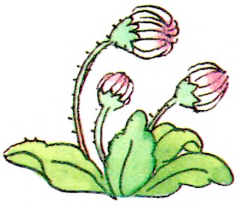
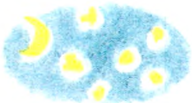

Увечары.

Пакаёвыя кветкі

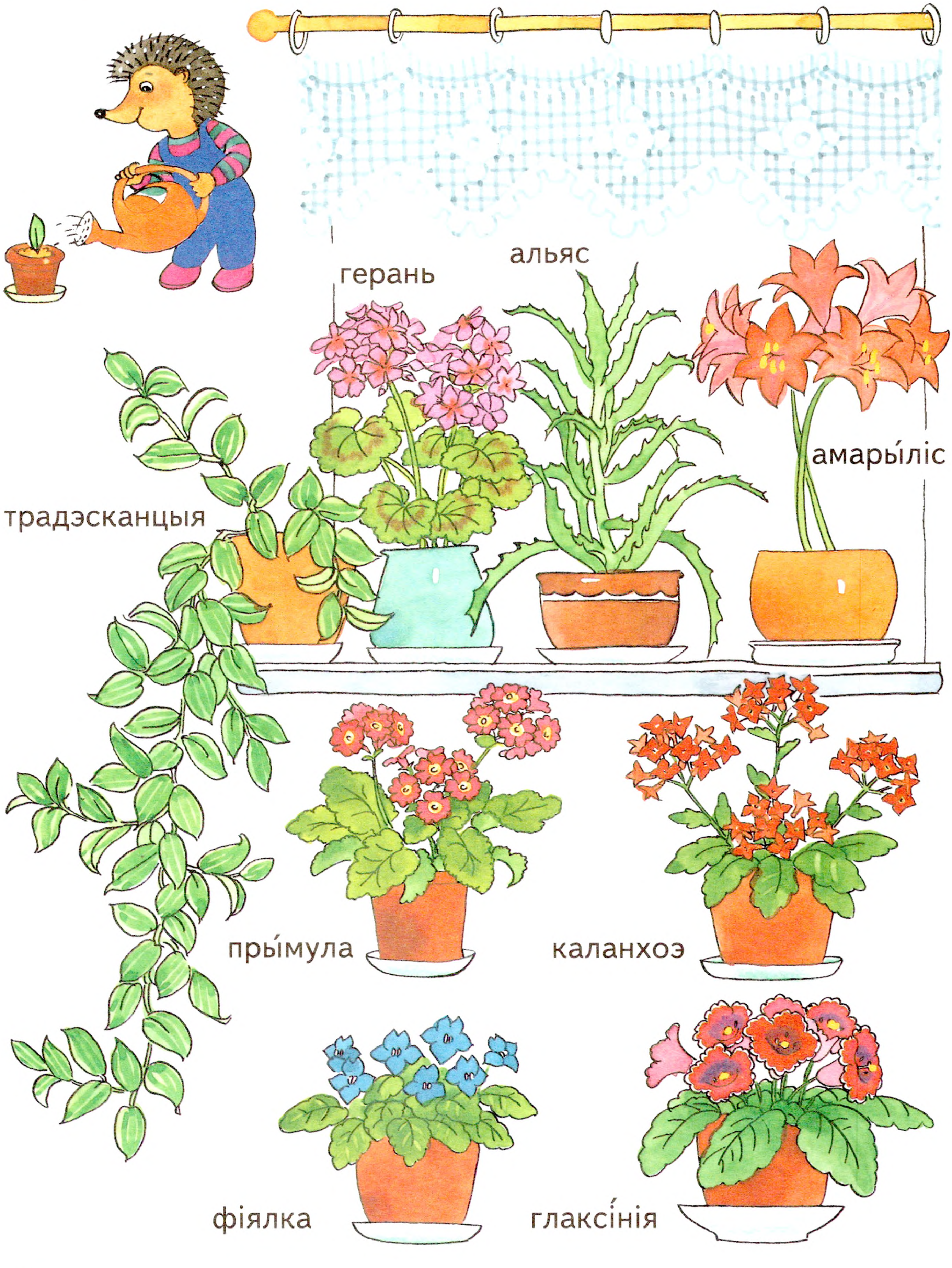

Кактусы

Зялёны вожык
залез у кошык —
там чарназём.
Сядзіць, калючы,
і хваліць кошык:
— Утульны дом.

А для фікуса,
пальмы
звычайная
вазонніца замалая...

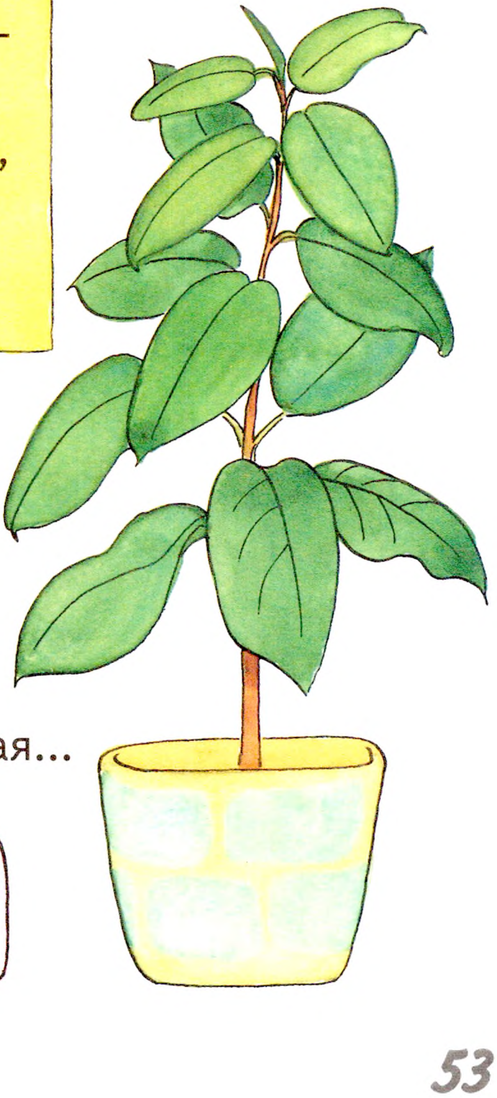

Словы-браты
Алья́с, алоэ.

Мушкі, мошкі і мурашкі...

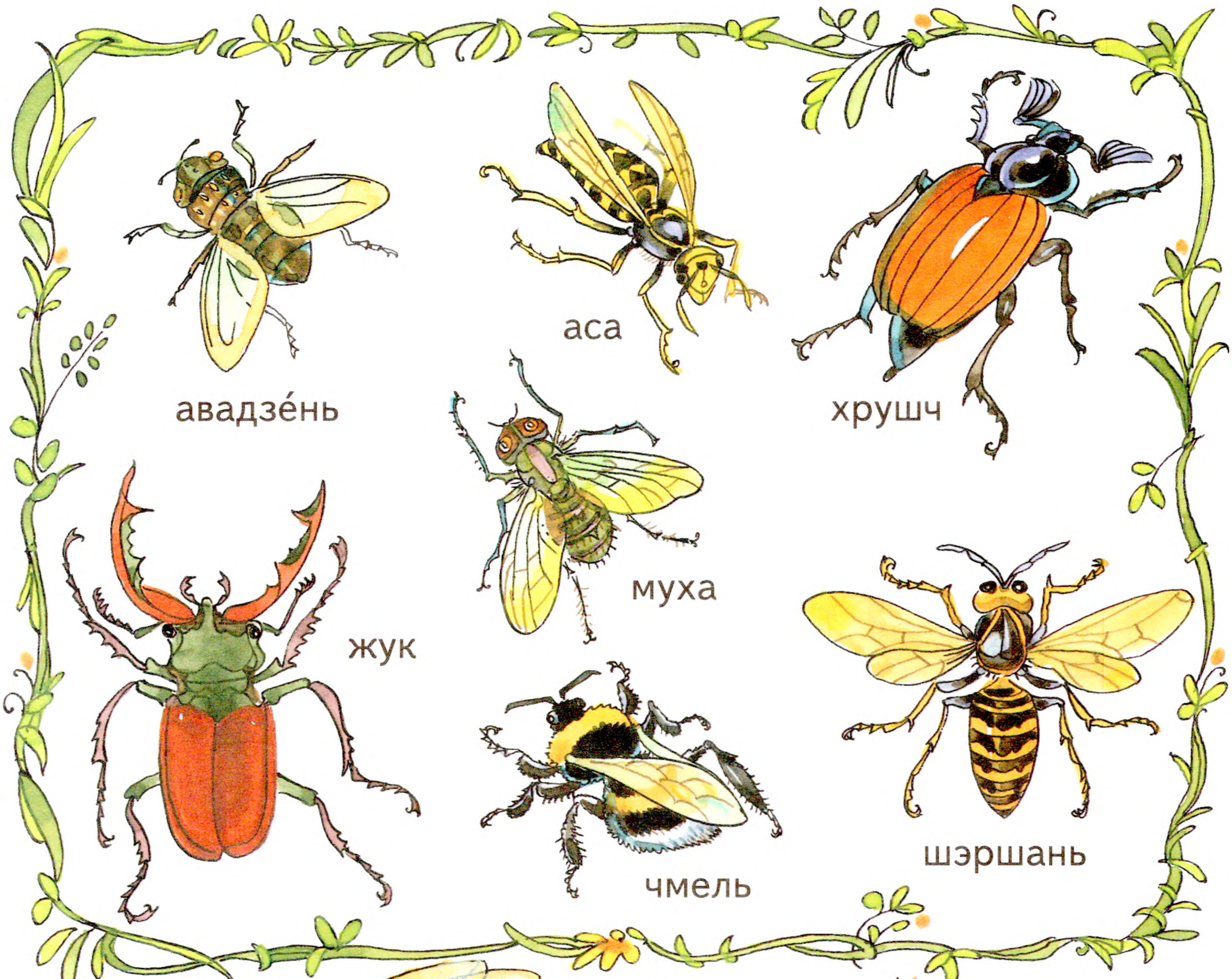

Страказа
як верталёт.

— У якой малечы калені
вышэйшыя за плечы?
— У коніка.

Божая кароўка
на лісток прысела.

А гэта
слімак.

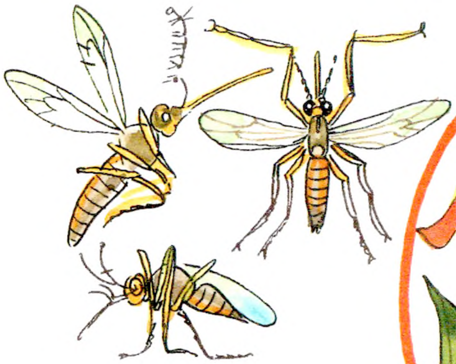

На балоце, у бары,
ладзяць спеўкі
камары.

Іграе
на скрыпачцы
конік.

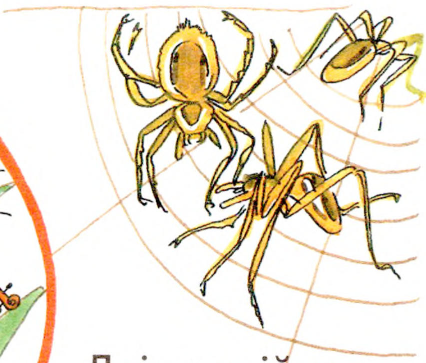

Дзіва дзіўнае
— павук.
Восем ног ці
восем рук?

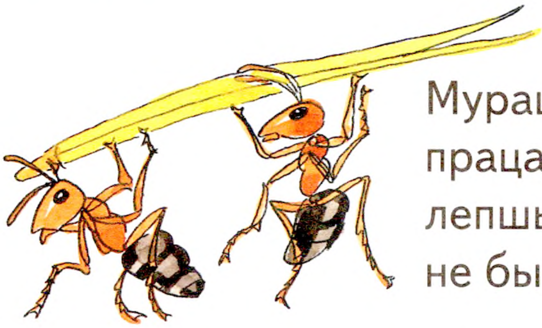

Мурашы —
працаўнікі,
лепшых
не бывае.

Вылецела
ў поле
пчолка
залатая.

Паўзуны

гадзюка

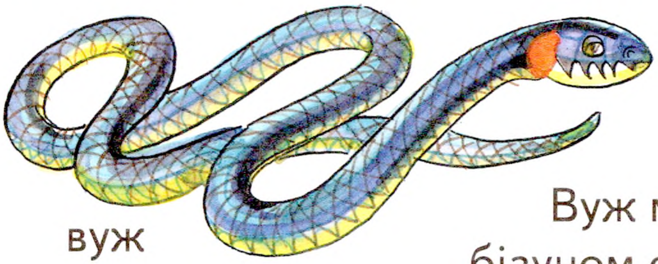

вуж

Вуж моцным
бізуном свайго цела
можа забіць насмéрць ядавітую гадзюку.
А для чалавека
вуж бяскрыўдны.

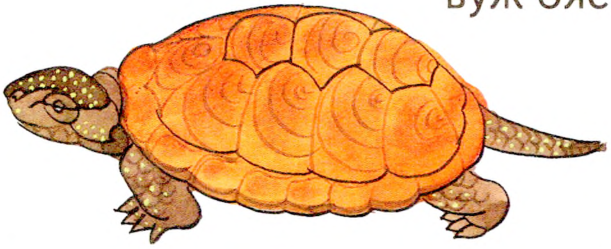

Лапы, хвост ды галава.
А над імі — панцыр.

Яшчарка згубіла хвосцік.
Будзе новы гадаваць.

Гадзіннік

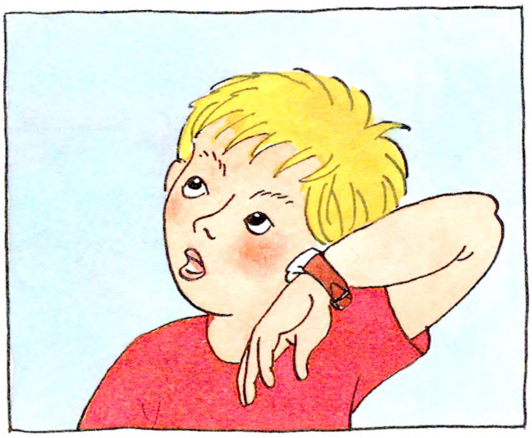

У мяне
наручны гадзіннік.

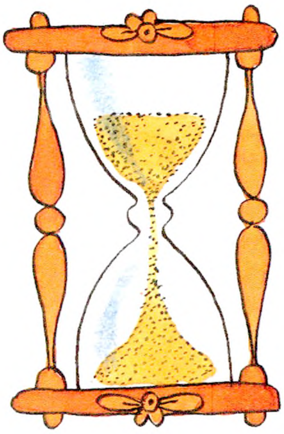

пясочны
гадзіннік

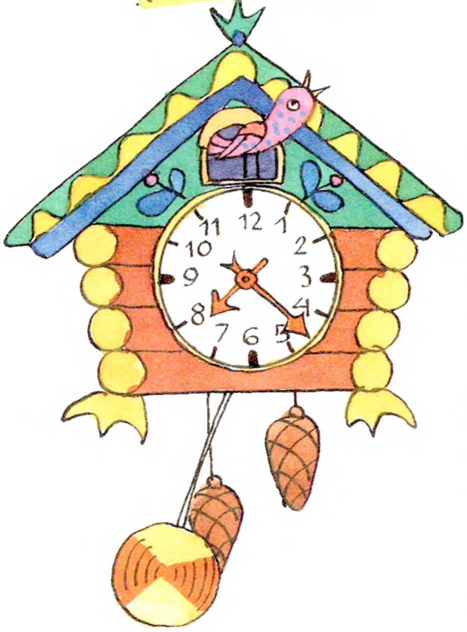

Насценны
гадзіннік
з зязюлькай.

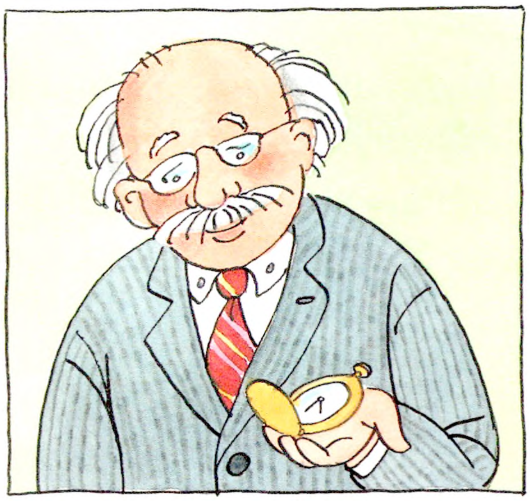

А ў дзядулі кішэнны.

будзільнік

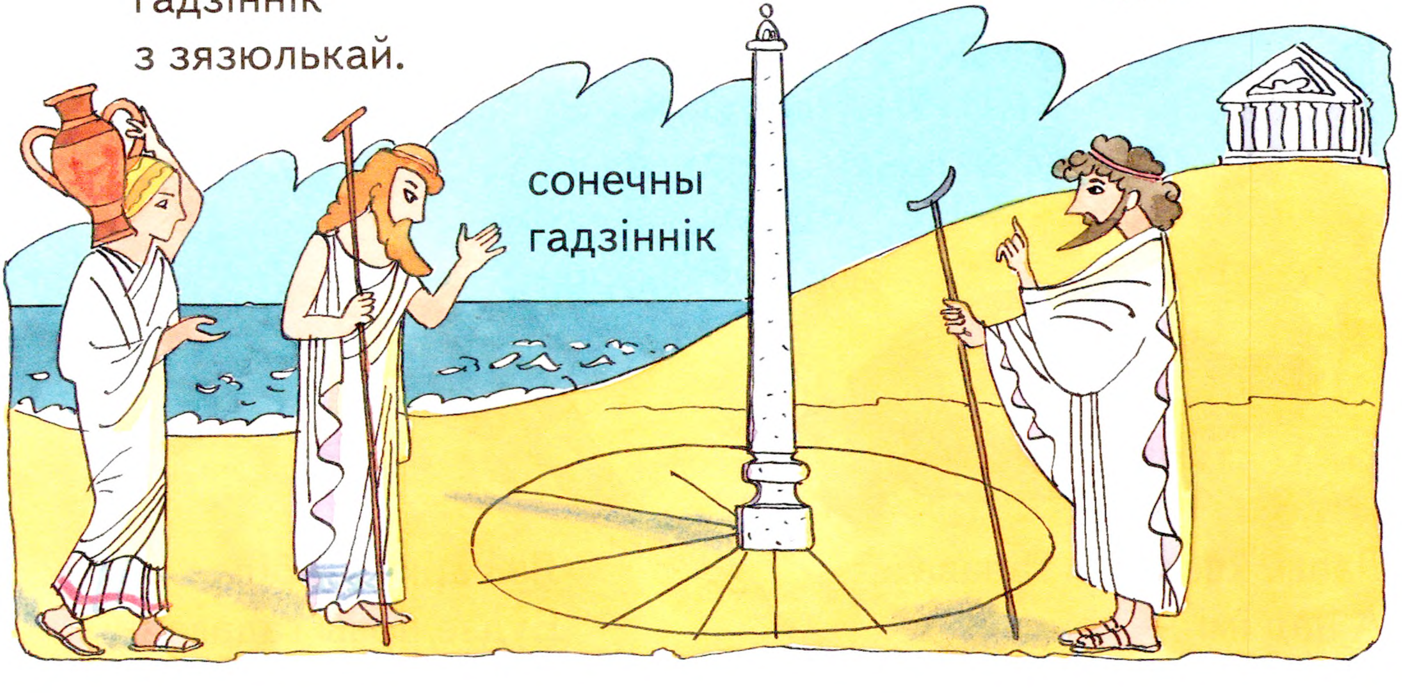

сонечны
гадзіннік

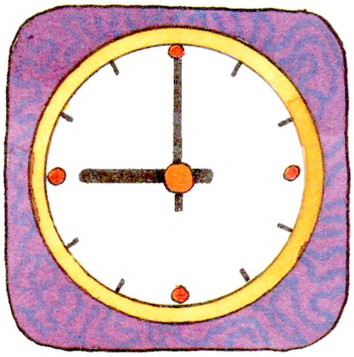

роўна дзевяць

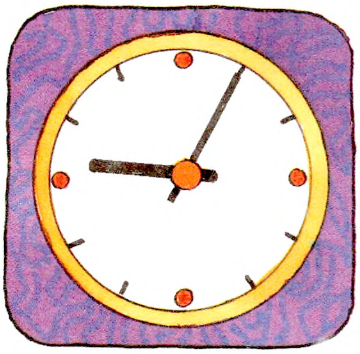

пяць хвілін на дзясятую

Секунда — гэта кароценькі час, за які можна вымавіць слова **мама**. Мінута — час, за які ты можаш шэсць разоў палічыць ад аднаго да дзесяці. Гадзіна — гэта час, за які мінутная стрэлка пройдзе круг.

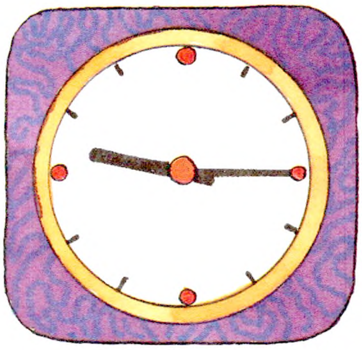

чвэртка на дзясятую

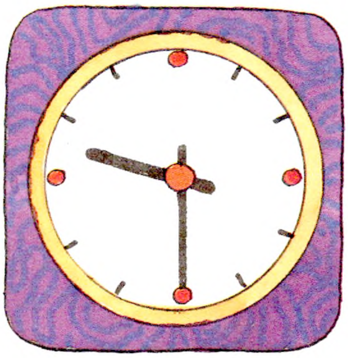

палова дзясятай

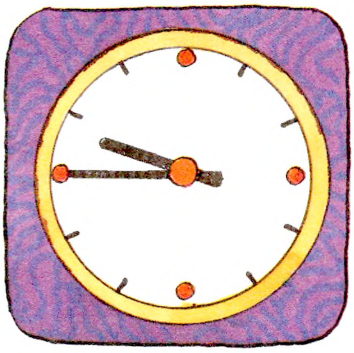

без чвэрткі дзесяць

Скажыце, калі ласка, колькі цяпер гадзін? Прабачце, каторая цяпер гадзіна?

Словы-браты
Хвіліна, мінута.

Дзень, тыдзень, месяц, год

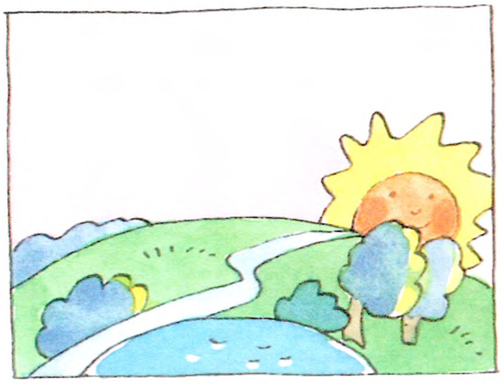

Сонейка
прачынаецца.

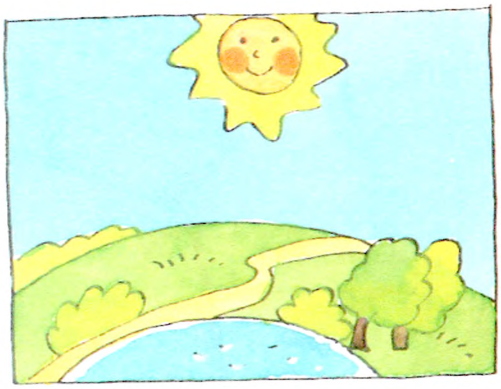

Сонейка ўсміхаецца
высока ў небе.

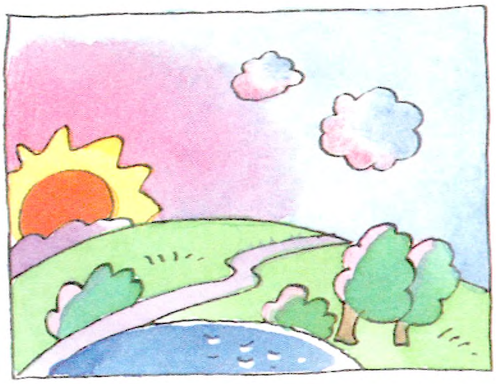

Сонейка хаваецца
за небакрай.

Месяц і зоркі.

Суткі —
гэта раніца,
дзень,
вечар,
ноч.

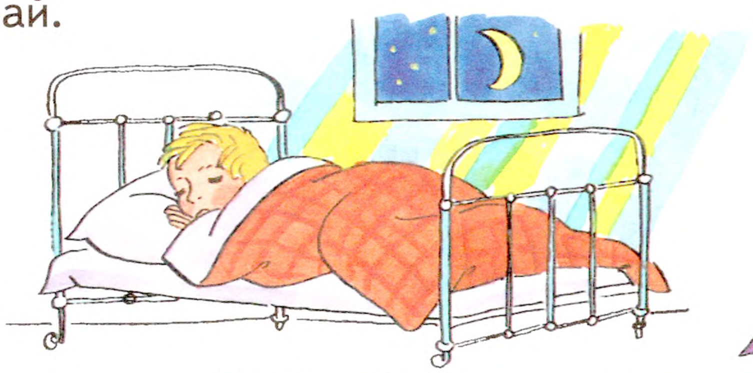

Данік лёг спаць учора, а ўстаў сёння.

Палічы,
колькі вагончыкаў у цягніку.

Кожны дзень года запісаны ў календары. У годзе дванаццаць месяцаў.

Тут ёсць і твой дзень нараджэння.

Словы-браты
Май, травень.

Поры года

Самая белая
пара года — зіма.
Самая зялёная — вясна.
Рознакаляровая — лета.
Самая жоўтая — восень.

Так
намалявала
Данута.

Снег з нябёсаў
закружыў,
белы свет зацерушыў.
Белы ганак,
белы двор,
белы вецер,
белы бор.
Белы вечар,
белы змрок,
белы Юлін кажушок.

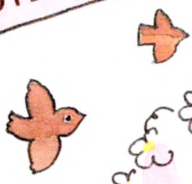

Вясна, Вясна!
Усе ёй рады...
Цвітуць сады.
Пачатак мая.

чэрвень
ліпень
жнівень

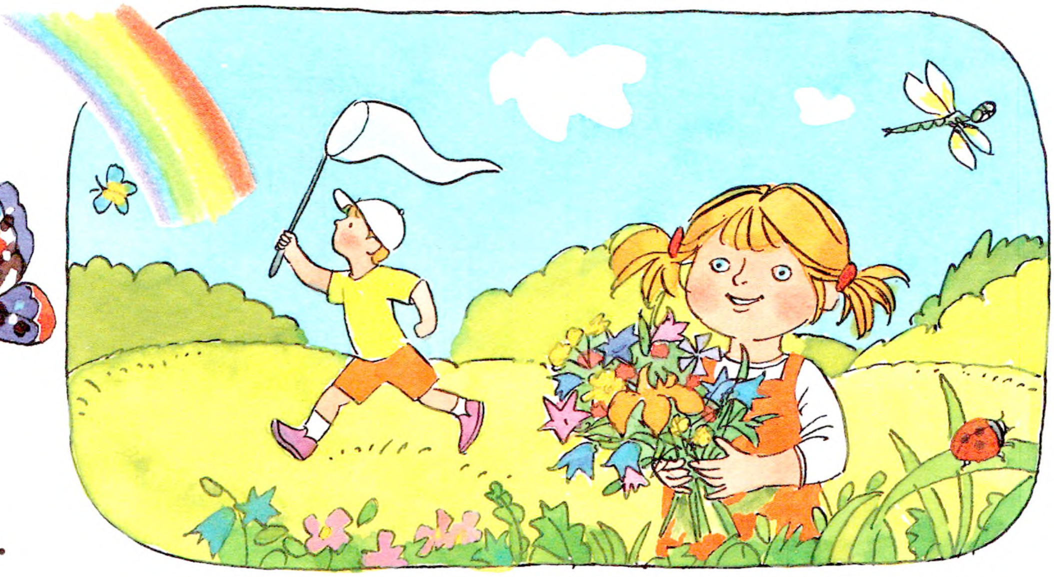

Летні луг —
букет дзівосны.

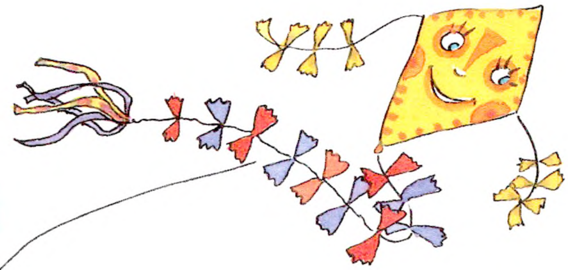

На ніцях белай
павуціны прывозяць
восень павучкі...

верасень
кастрычнік
лістапад

Успамін
пра лета.

Надвор'е

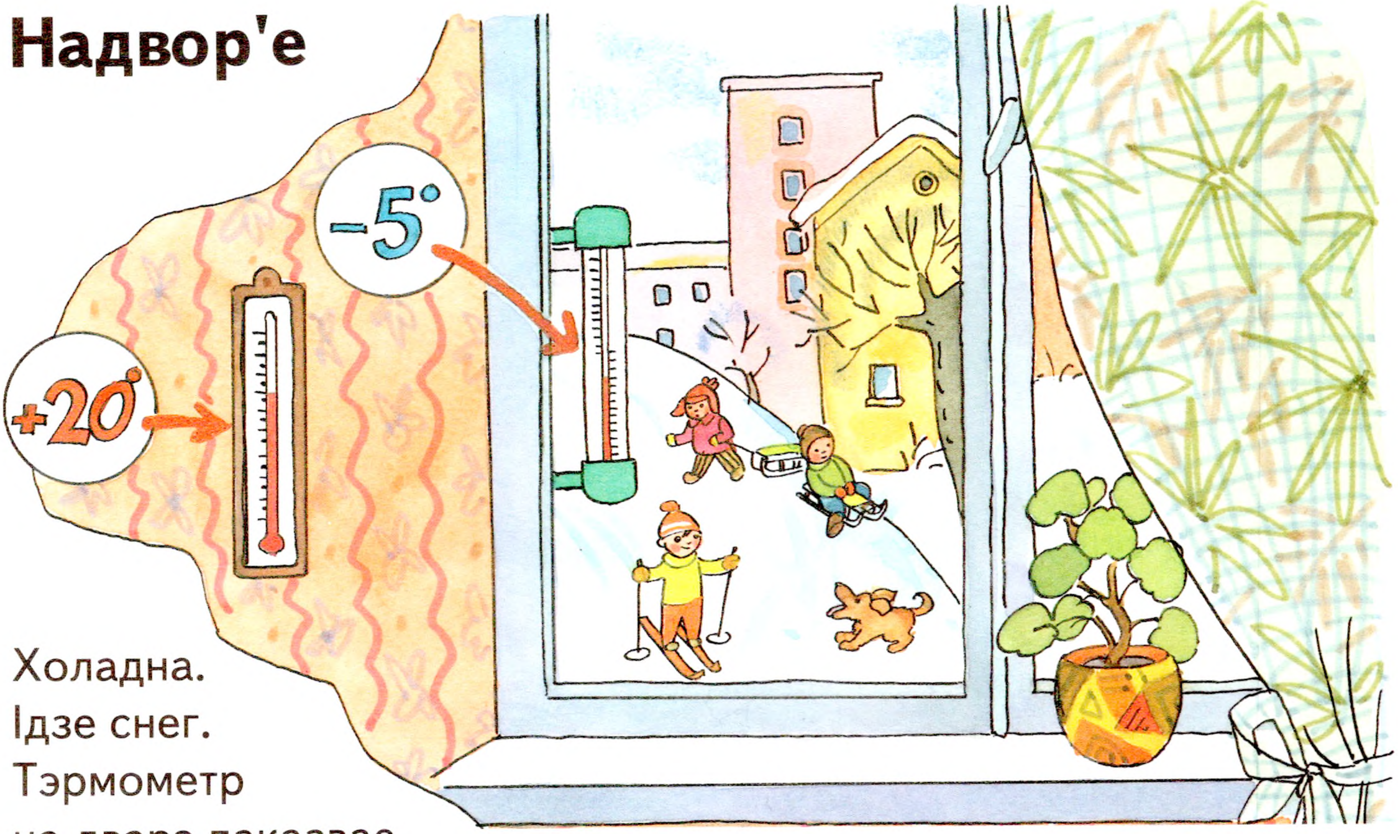

Холадна.
Ідзе снег.
Тэрмометр
на дварэ паказвае
мінус пяць градусаў.
А ў пакоі цёпла —
плюс дваццаць
градусаў.

Вецер лётаў па зямлі,
выў, гукаў, галёкаў.

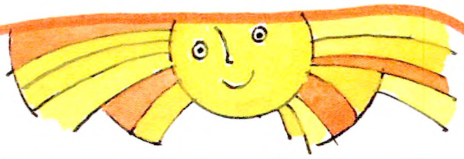

— Камарыкі-таўкачыкі,
чаго вы скачаце?
— Ад радасці!
— А якая радасць у вас?
— Заўтра пагода будзе.

Пагода — добрае надвор'е

Залéва — моцны
праліўны дождж.

Мы ўцякалі шпарка,
ды нас дагнала хмарка.

Вясёлка —
рознакаляровы мост.
Палічы яе колеры.

Засцярогі пры навальніцы

Не хавайся пад высокае дрэва.
Не купайся ў рацэ, возеры.
Не мыйся ў гэты час у ванне.
На роўным адкрытым месцы не стой, а ляж.
Выключы тэлевізар, радыё, камп'ютар.
Калі ты ў легкавой машыне, не выходзь з яе.

Адзенне, абутак

Так апраналіся раней

Так апранаюцца цяпер

Галаўныя ўборы

Вопратка

Мужчынскі гарнітур

Жаночы гарнітур

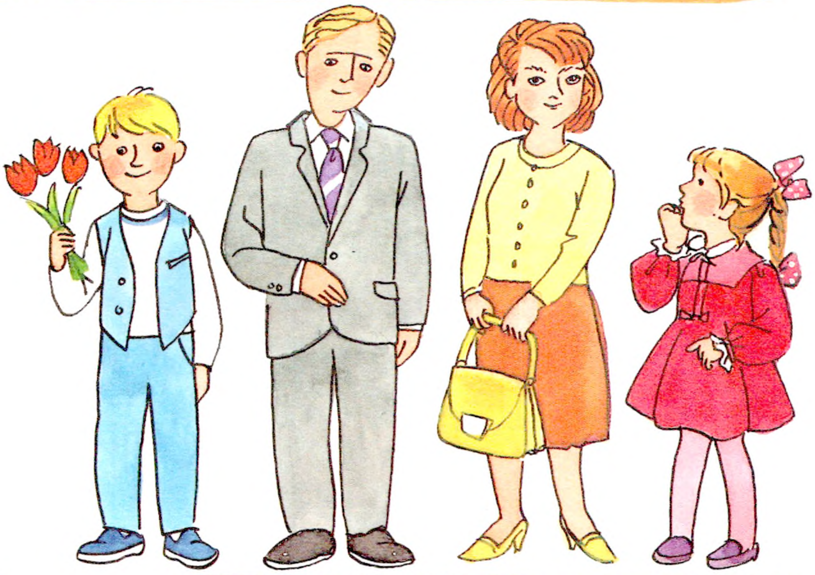

Мы збіраемся ў госці.
У таты шэры гарнітур,
белая кашуля,
новы гальштук.
У мамы шаўковая блузка
і аксамітная спадніца.
Сцёпа апрануў новыя
джынсы і камізэльку.
Аленка запляла ў касу
прыгожую стужку.

Словы-браты
Гарнітур, касцюм.
Вопратка, верхняе адзенне.
Кашуля, сарочка.

На дзіцячай пляцоўцы

Гульні

У хованкі

Малы Віця гэтак хаваецца.

У квача

— Квачу, квачу,
не баюся —
я за дрэва ўхаплюся.

У жмуркі

У скакалкі

У класікі

Паглядзіце вы на нас,
як мы скачам з класа ў клас.

Аловак і пэндзлік

Яніна малюе пэндзлікам.

Надзейка рысуе алоўкам.

На асфальце мы малюем каляровай крэйдай.

Словы-браты
Маляваць, рысаваць.

Што ўмее аловак

Колеры

Сад цвіце,
ён белы,
як мяцеліца.

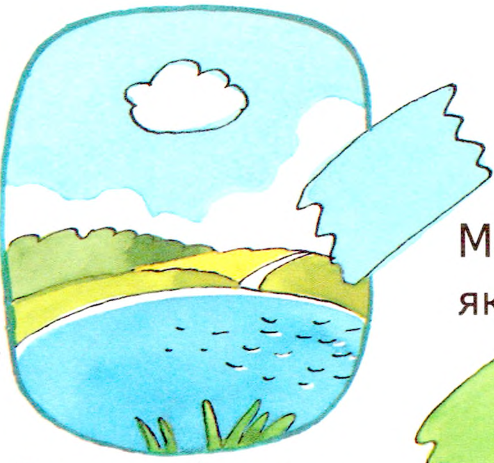

Возера блакітнае,
як неба.

Матылёк сіні,
як васілёк.

Яшчарка зялёная,
як трава.

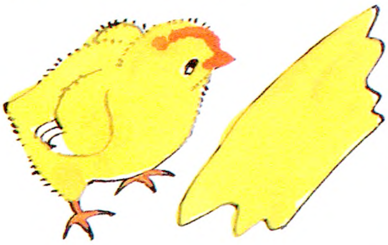

Куранятка жоўтае,
як жаўток.

Мак чырвоны,
як агеньчык.

Сабака чорны,
як вугаль.

Сялянскі двор

Дзеці кормяць
курэй, гусей,
качак, індыкоў.

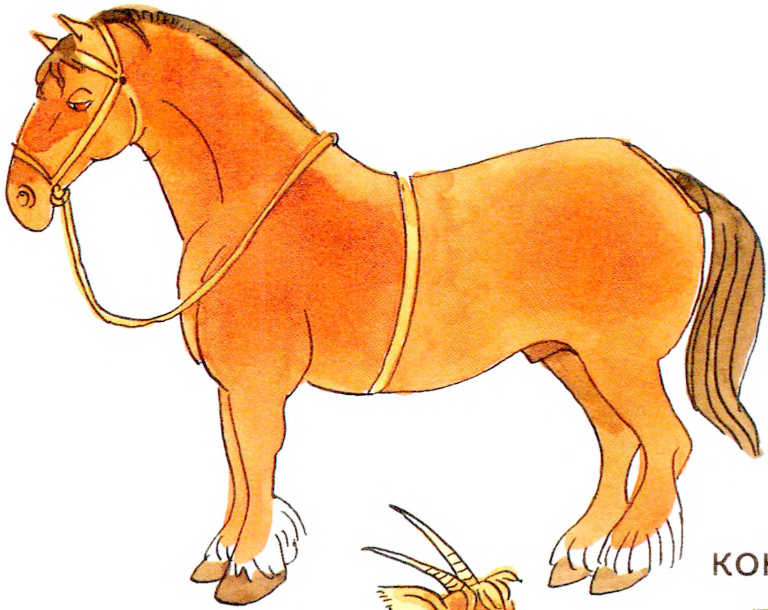

конь

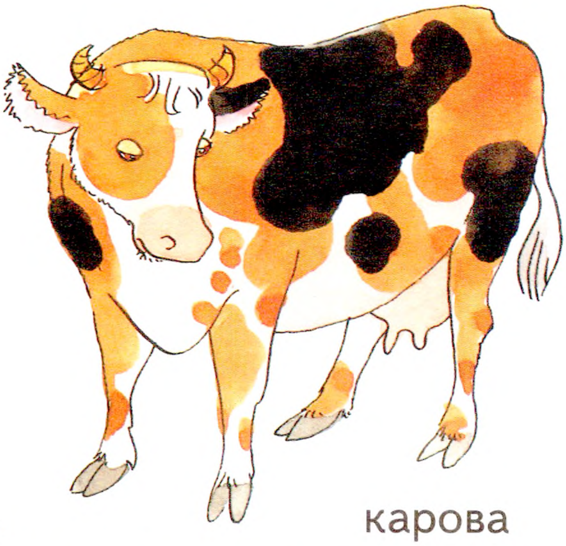

карова

каза

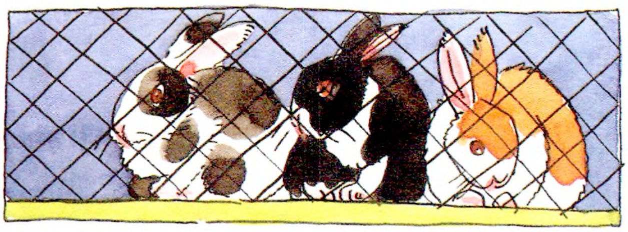

трусы́

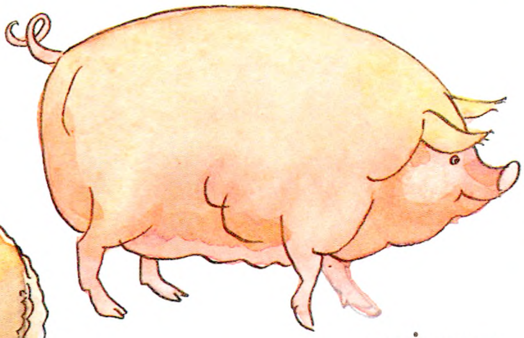

свіння

сабака

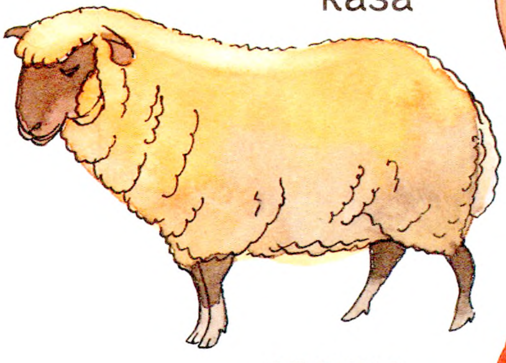

авечка

Наш Варкот
адчыняе
сам дзверы.

Хто бляе?
Хто ржэ?
Хто мэкае?
Хто рыка́е?
Хто рохкае?
Хто мяўкае?
Хто гаўкае?

Хто ў каго?

У авечкі ягня.
У кабылы жарабя.
У казы казляня.
У каровы цяля.
У свінні парася.
У кошкі кацяня.
А у каго шчаня?

Дзікія птушкі

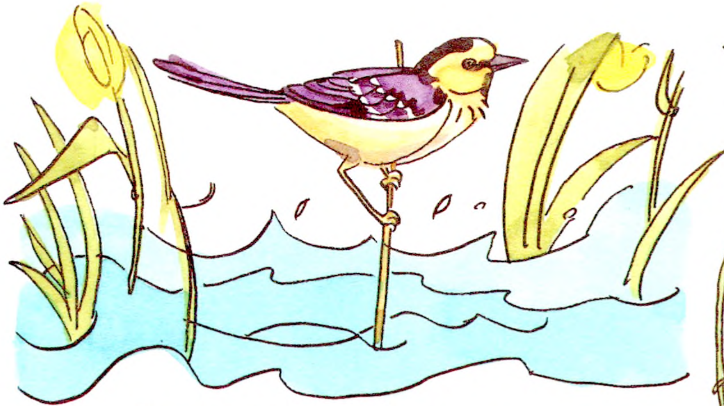

Ля вадзіцы блізка
лёгка скача пліска.

Мы, вясёлыя
стрыжы,
у небе робім
віражы.

Стрэў у парку я
сароку —
сакатуху,
белабоку.

Чорны дзяцел здаўна
называецца жаўна.

**Хто які
голас падае́**

Варона
каркае.

Бусел
клякоча.

Верабей
чылікае.

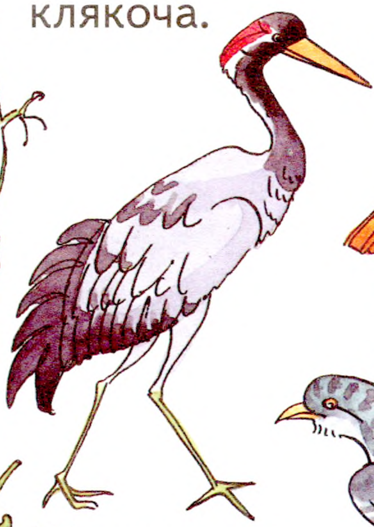

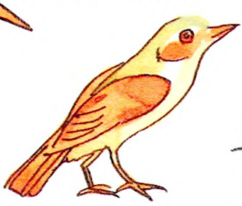

Салавей
цёхкае.

Журавель
курлыкае.

Зязюля
кукуе.

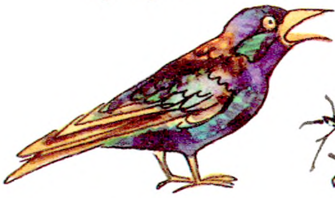

Сініца
цінькае.

Шпак
свішча.

Словы-браты. Снягір, гіль.

Дзікая жывёла

лось

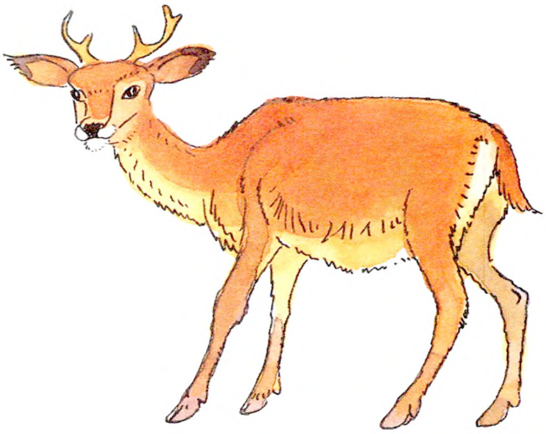

алень

куніца

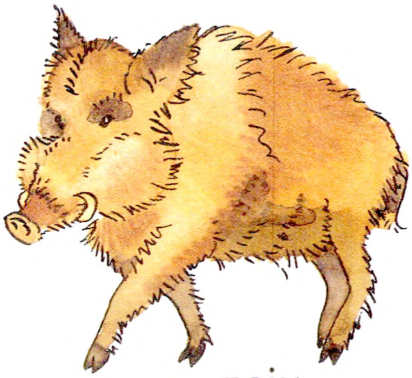

дзік

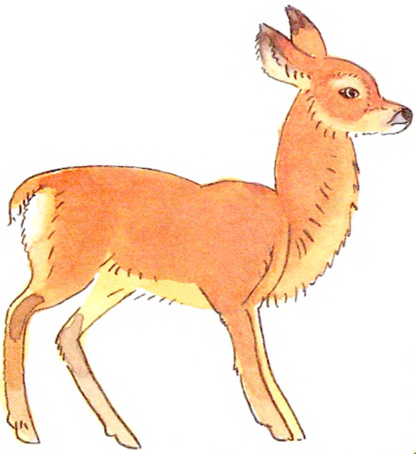

казуля

рысь

выдра

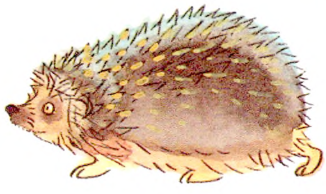

вожык

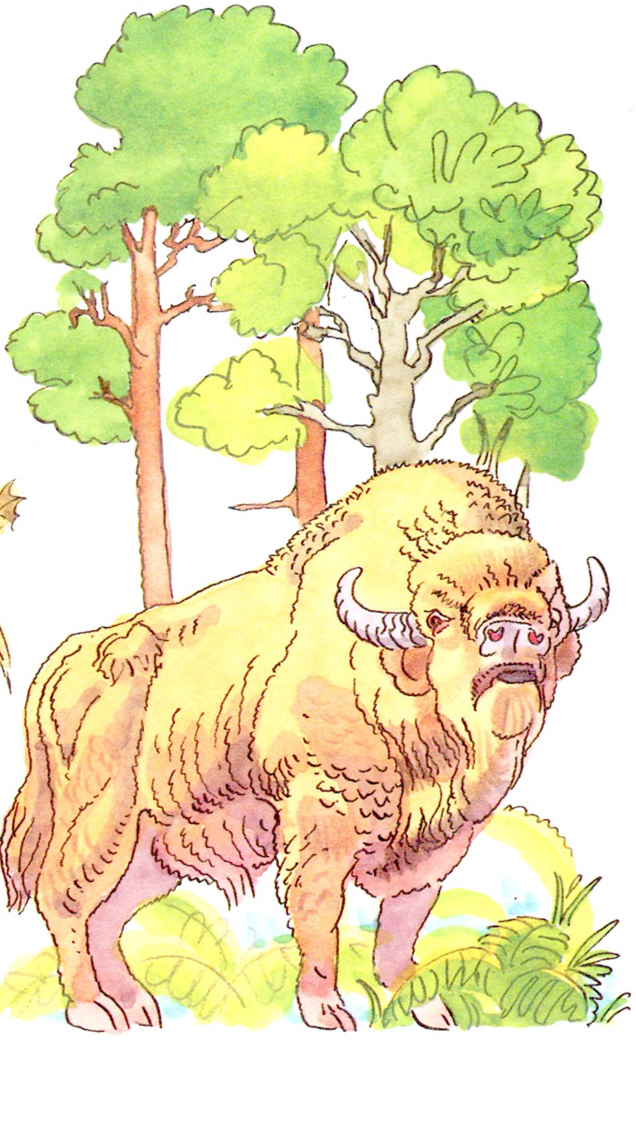

Зубр — краса
Белавежскай
пушчы.
Самы магутны,
дужы звер
у Беларусі.

У мядзведзя
нават імя
мядовае.

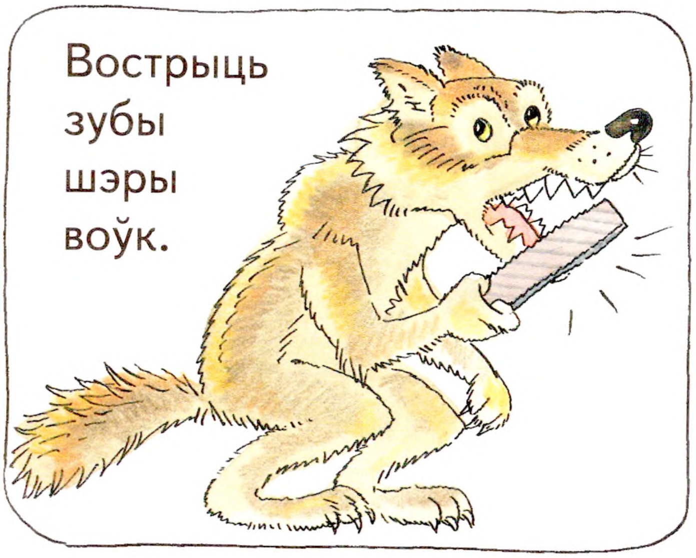

Вострыць
зубы
шэры
воўк.

**Пра што
марацць звяры?**

Бабёр
пра электрапілу.

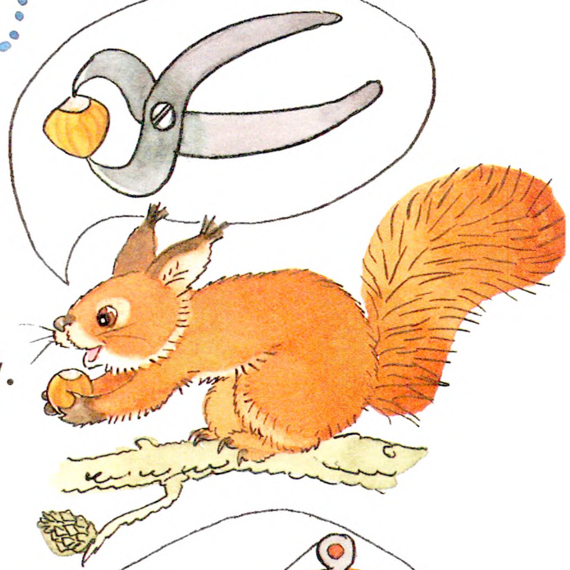

Ваверка
пра абцугі
для арэхаў.

Заяц аб ракеце,
каб уцякаць
ад лісы.

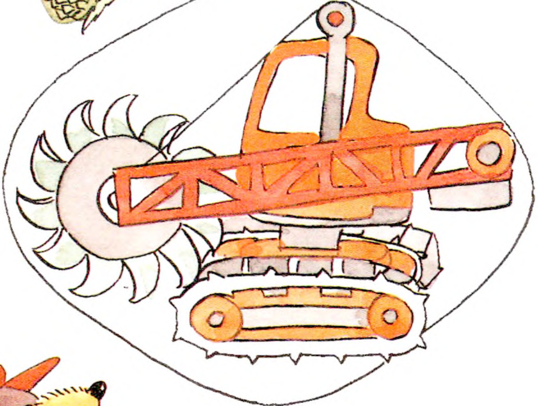

Крот
пра землярыйную
машыну.

Вада і ву́да

Кіёк у руцэ,
нітачка
ў рацэ.

Лінь залацісты —
бок прамяністы.

Я люблю ў затоках гразь,
а імя маё — карась.

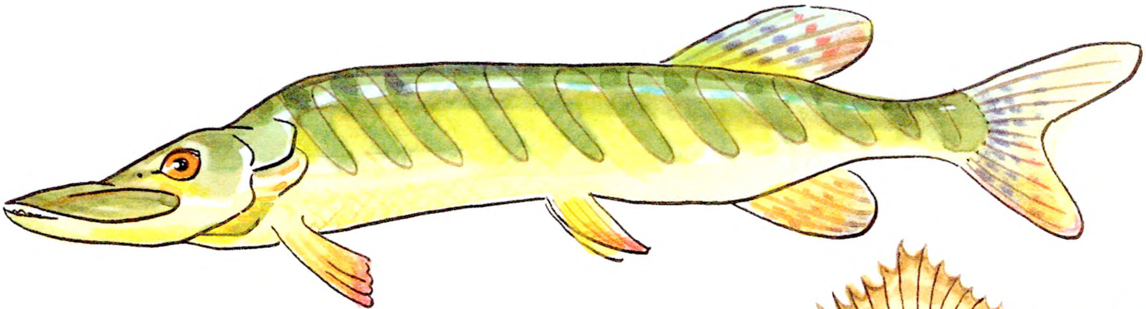

малады зубасты шчупак

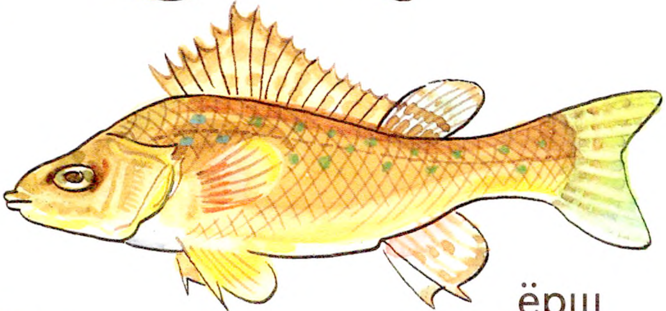

ёрш

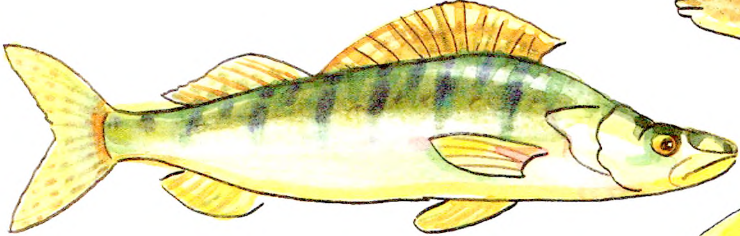

судак

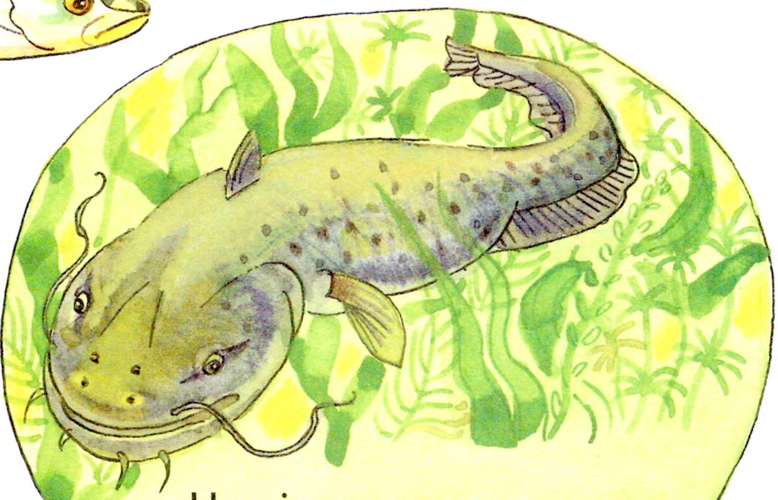

На зімовую пару
сом зашыўся ў нару.

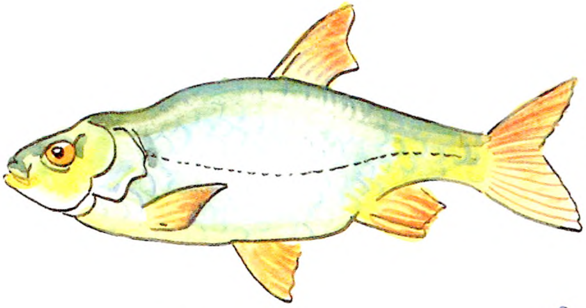

плотка

чорны звілісты вугор

Не сунь руку ў нару,
дзе рак прывык ляжаць.

акунь

У заапарку

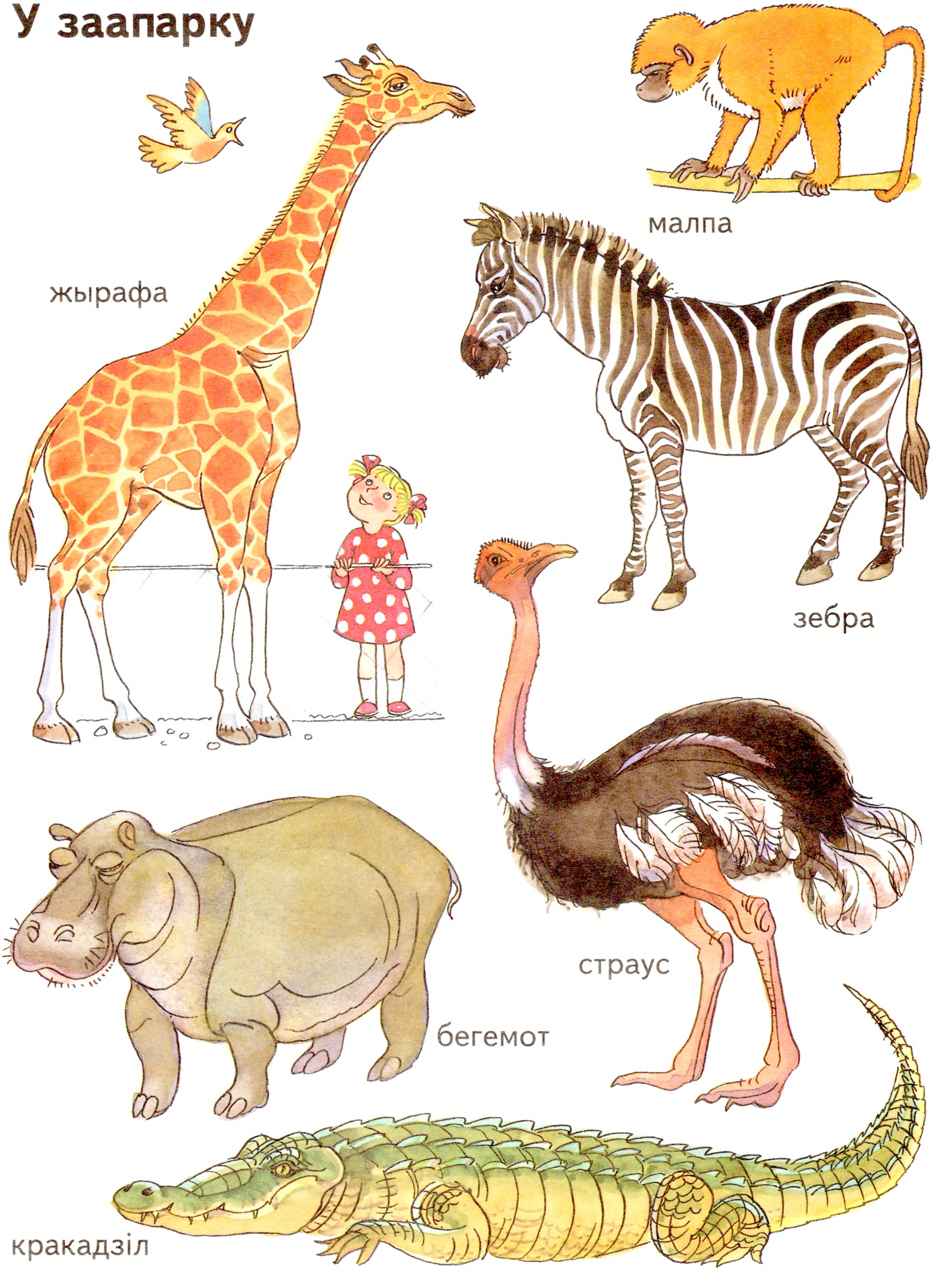

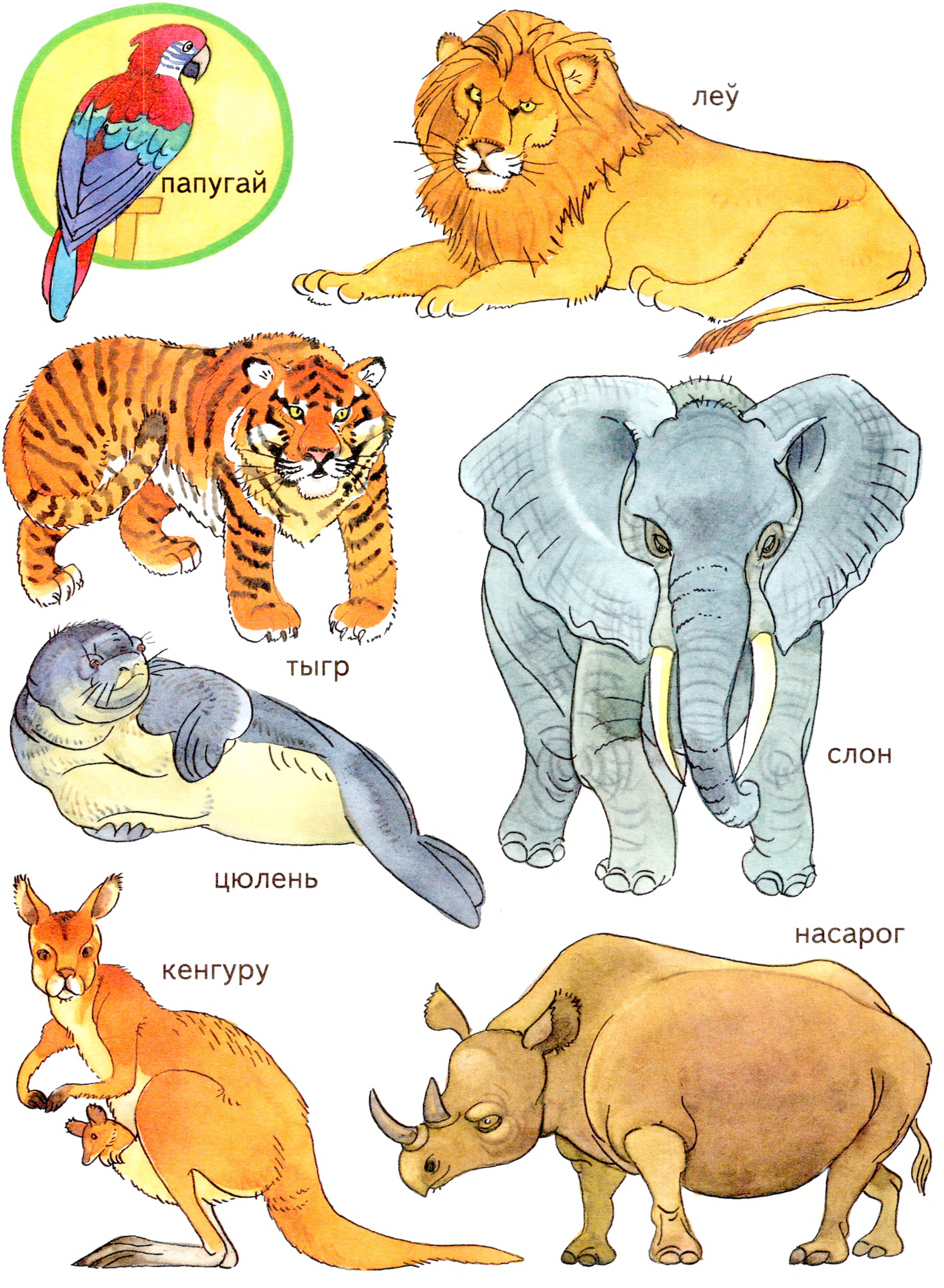
папугай
леў
тыгр
слон
цюлень
насарог
кенгуру

Вучымся лічыць

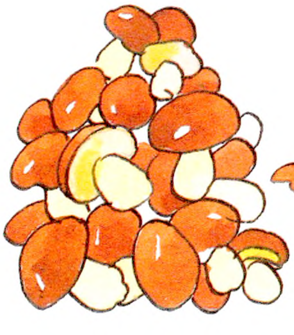

шмат

мала

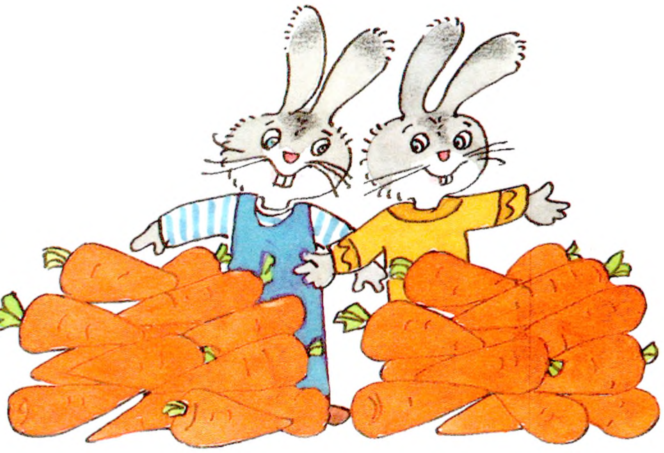

роўна

Сяргейка
любіць свой
камбінезон.
У ім шмат
кішэняў —
адна,
дзве,
тры,
чатыры,
пяць,
шэсць,
сем,
восем!

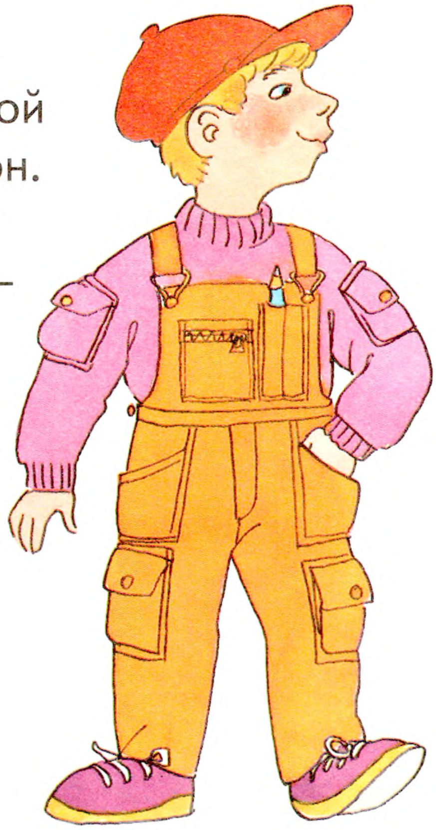

Палічы
фламастары.

Словы-браты
Шмат, многа.

Ён

адзін хлопчык

два хлопчыкі

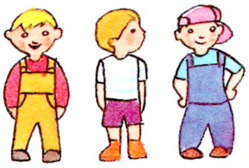
тры хлопчыкі

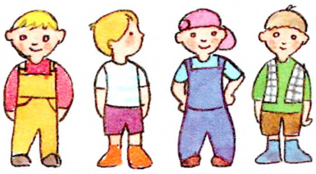
чатыры хлопчыкі

пяць хлопчыкаў

Яна

адна дзяўчынка

дзве дзяўчынкі

тры дзяўчынкі

чатыры дзяўчынкі

пяць дзяўчынак

Яно

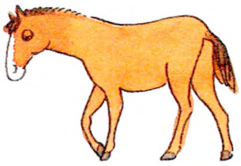
адно жарабя

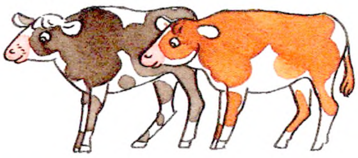
двое цялят

трое ягнят

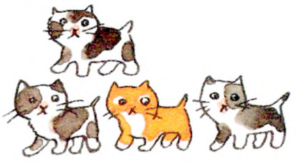
чацвёра кацянят

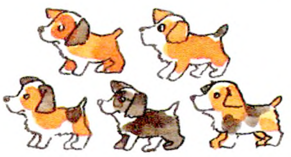
пяцёра шчанят

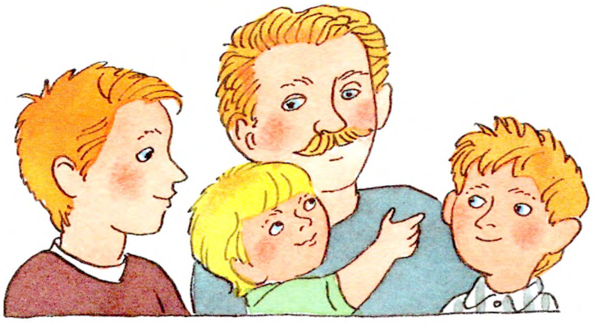
У бацькі тры сыны.

Іх трое.

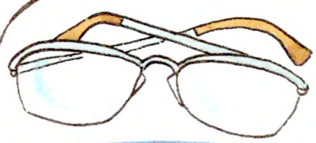
адны акуляры

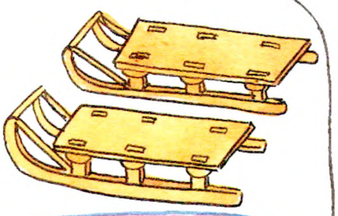
двое санак

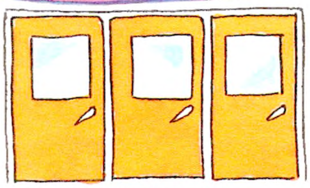
трое дзвярэй

чацвёра нажніц

Фігуры і лініі

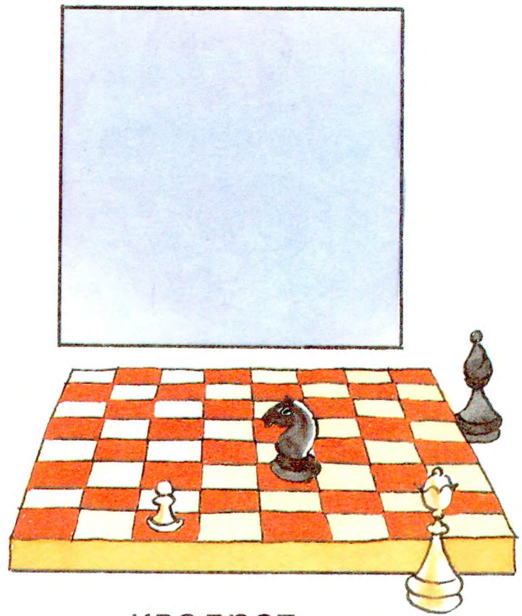

квадрат

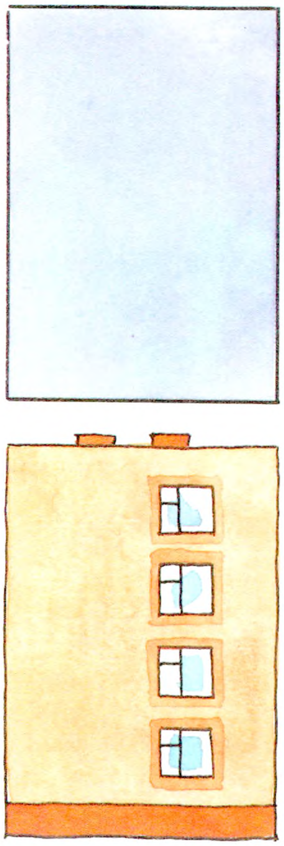

прамавугольнік

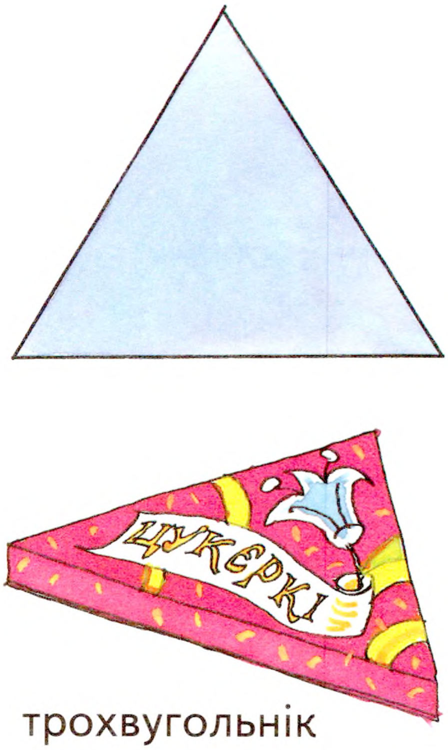

трохвугольнік

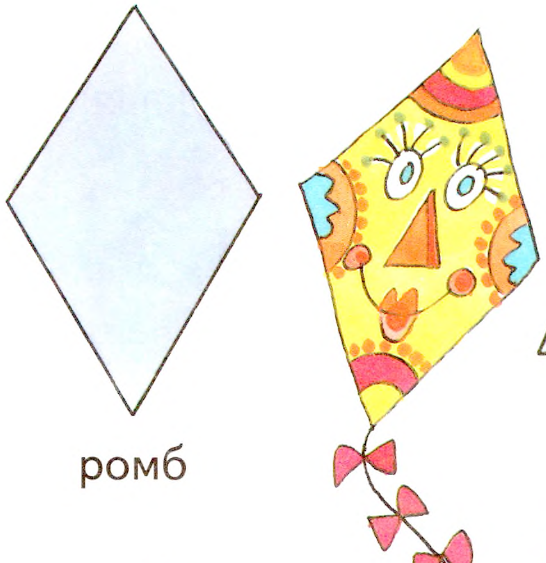

ромб

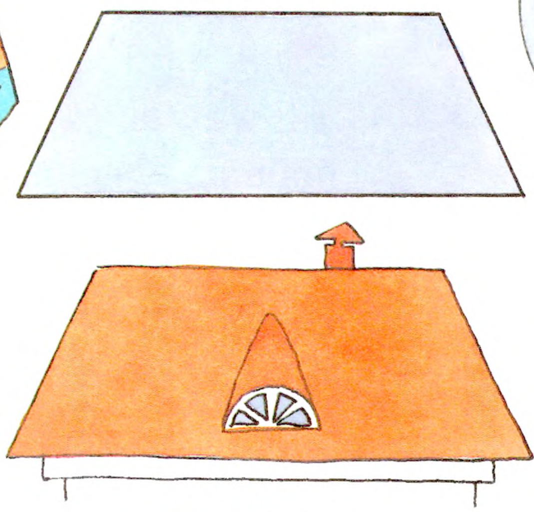

трапецыя

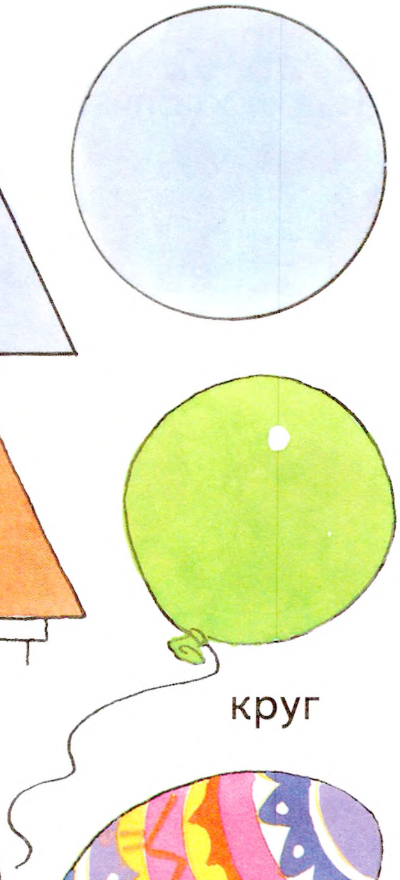

круг

шматвугольнік

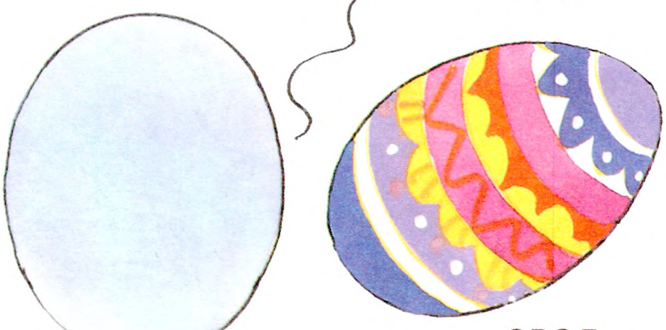

авал

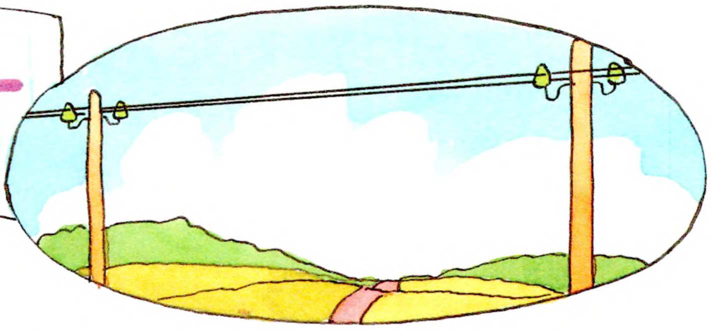

прамая лінія

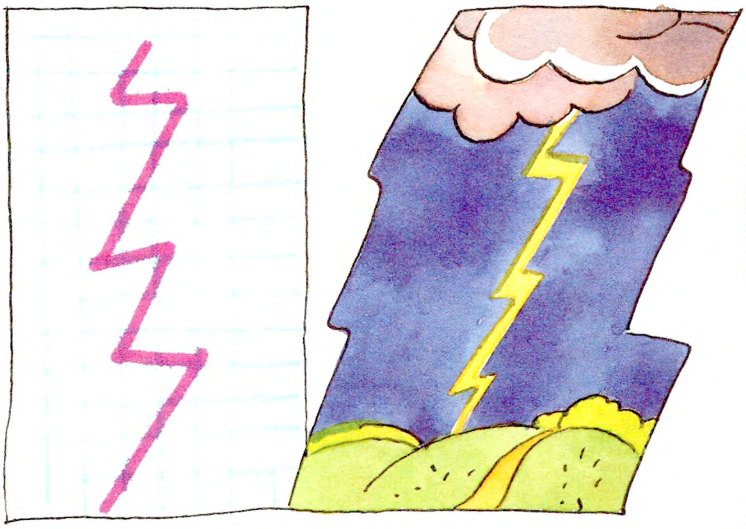

ломаная лінія

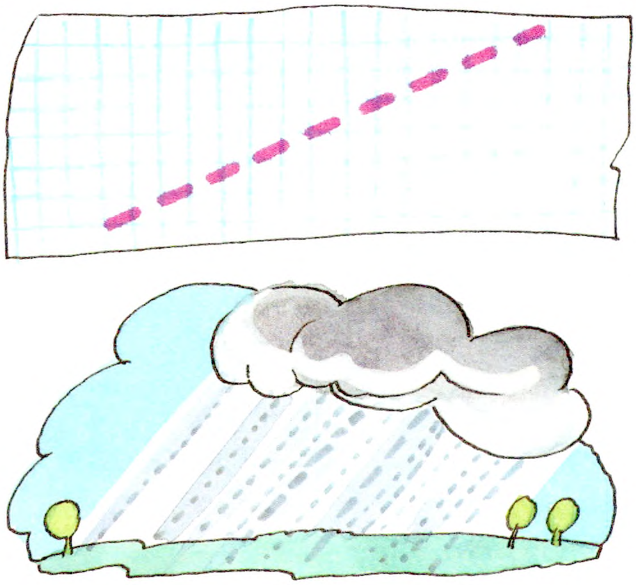

штрыхава́я лінія

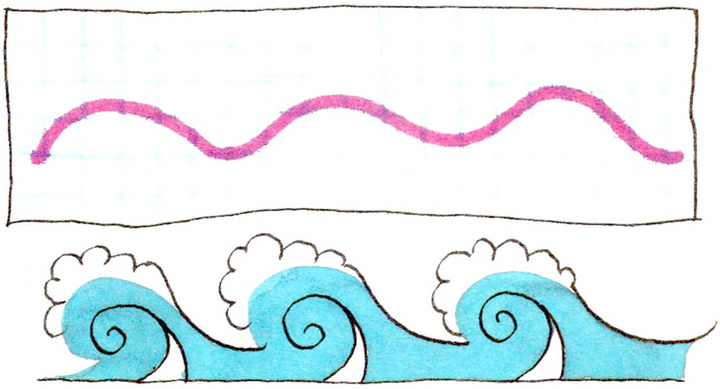

хва́лістая лінія

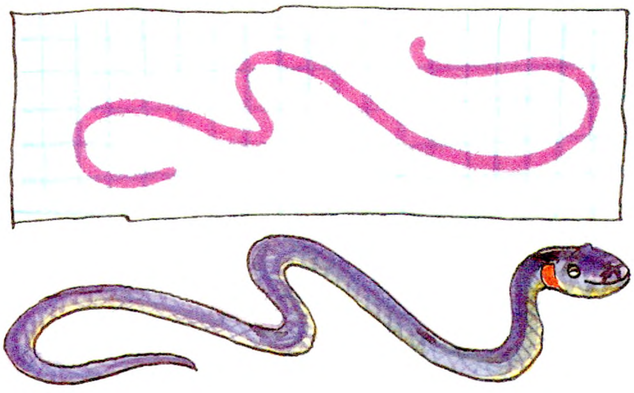

крывая лінія

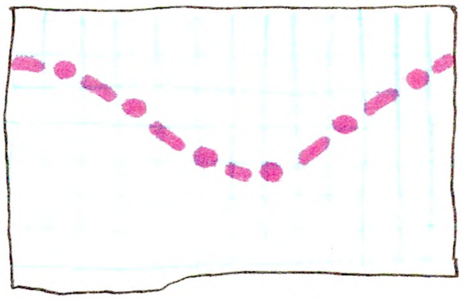

штрыхпункцірная лінія

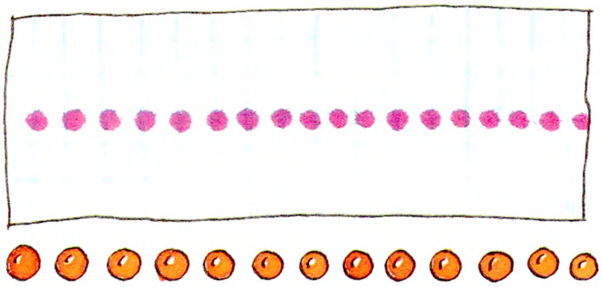

пункцірная лінія

Ёмістасці: тут захоўваюцца рэчы

партфель

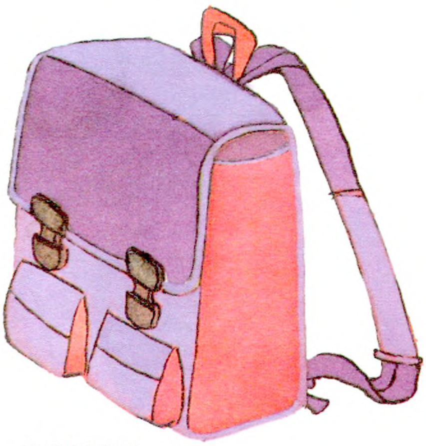

ранец

мех

кардонка

чамадан

пакет

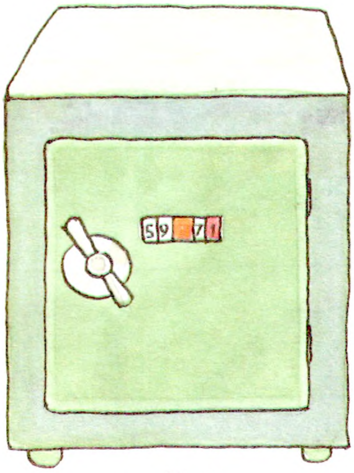

сейф

бляшанка

руксак

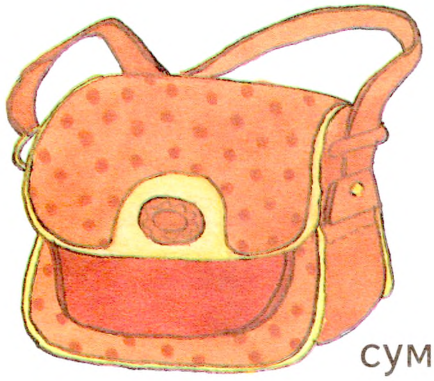

сумка

пачак

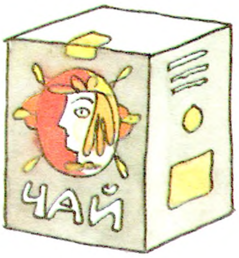

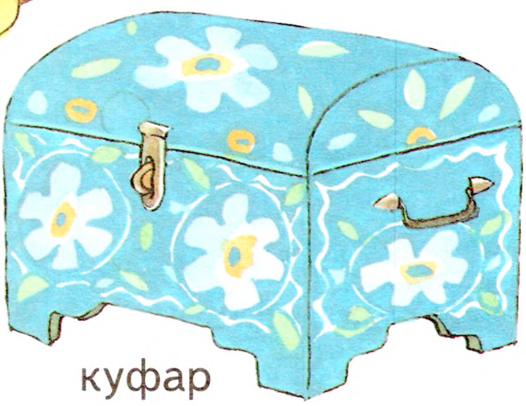

куфар

Торба — вялікая сумка для рэчаў.

У кожнай каробцы ёсць

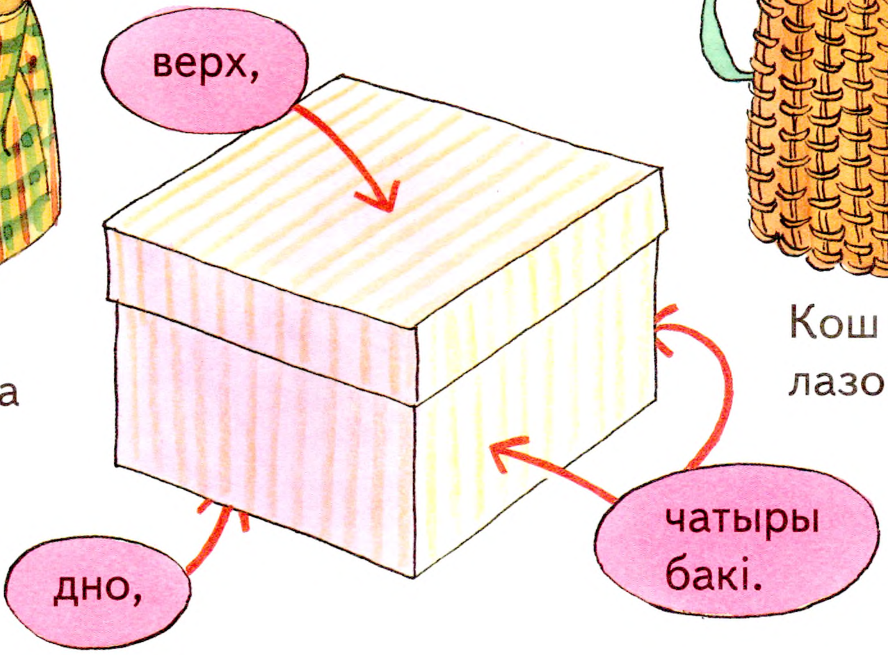

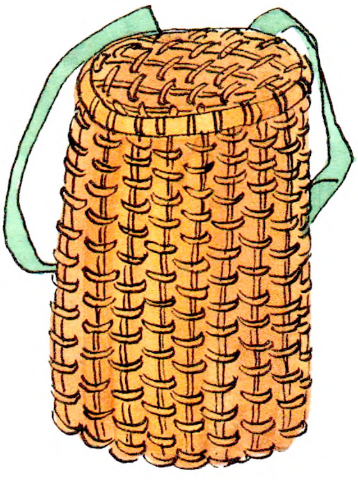

Кош — лазовы мех.

Сымонка, кішэнь не скарбонка!

Словы-браты
Рукзак, заплечнік.

Кірункі свету

Усход там,
дзе ўзыходзіць сонца.
Захад там, дзе яно заходзіць.
Калі стаць тварам на ўсход,
праваруч будзе поўдзень,
леваруч — поўнач.

Сіняя
стрэлка компаса
заўсёды паказвае
на поўнач.

Неба, месяц, зоркі

Квадры месяца

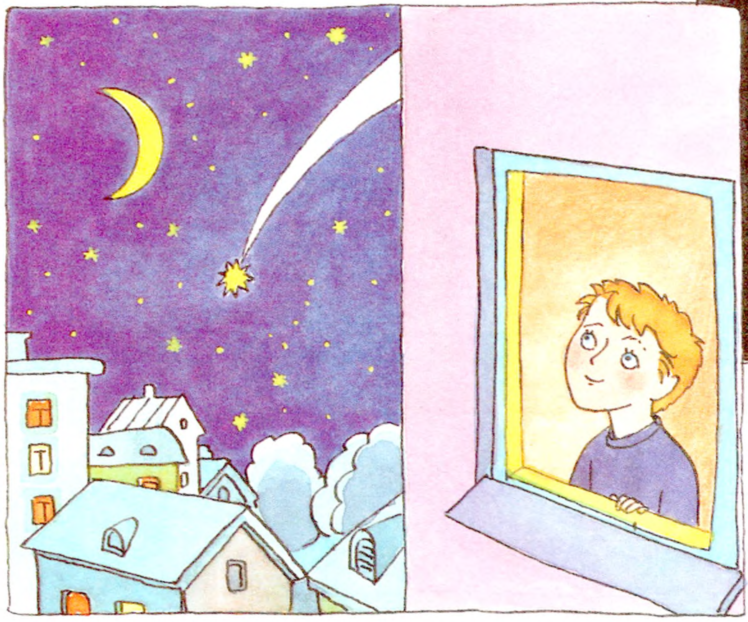

Мігнецца стужка агнявая —
то знічка згасне залатая.

Словы-браты
Падпоўнік,
першая квадра.
Поўнік, поўня.
Ветах, апошняя
квадра.

Космас

Першыя беларускія касманаўты

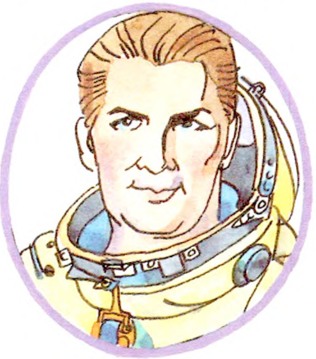

Пятро
Клімук

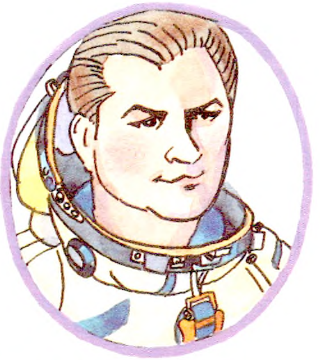

Уладзімір
Кавалёнак

Беларускія краявіды

То ялінкі, то сасонкі
падпіраюць небакрай...
Прыгажэйшае старонкі
не знайсці, як ні шукай.

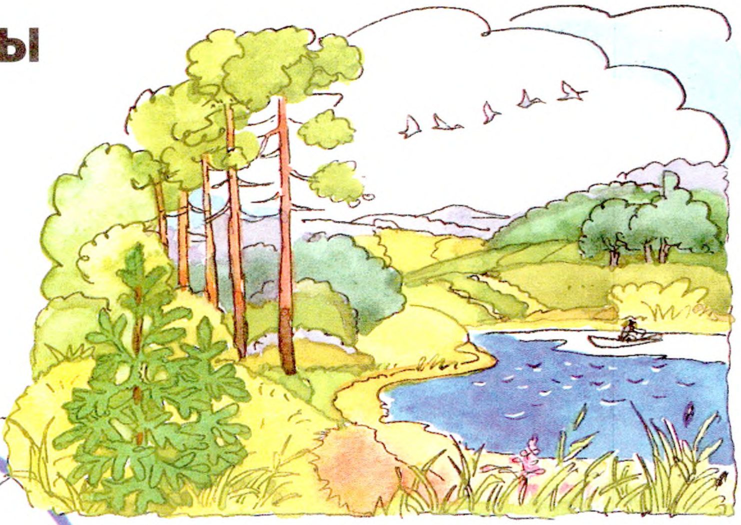

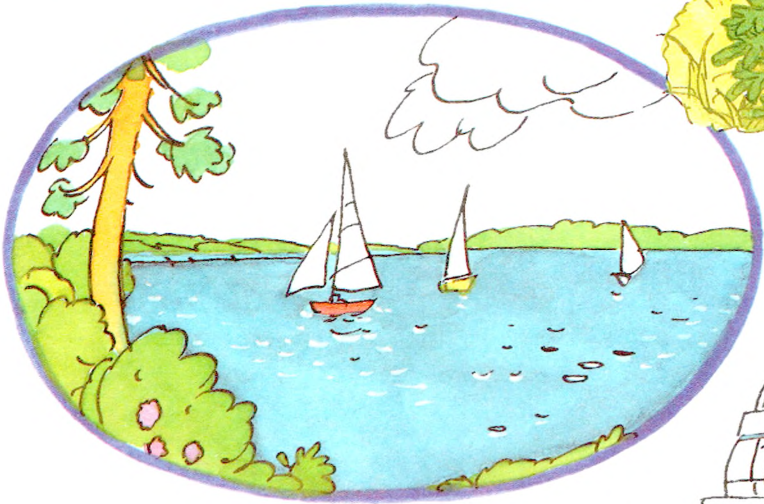

Азёры Нарач і Свіцязь —
сінія вочы
нашай матулі Беларусі.

цеплаход

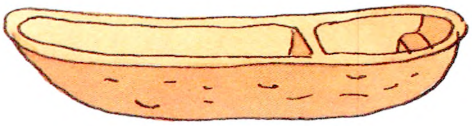

човен

Дняпро,
Прыпяць,
Нёман — нашы
вялікія рэкі.

параход

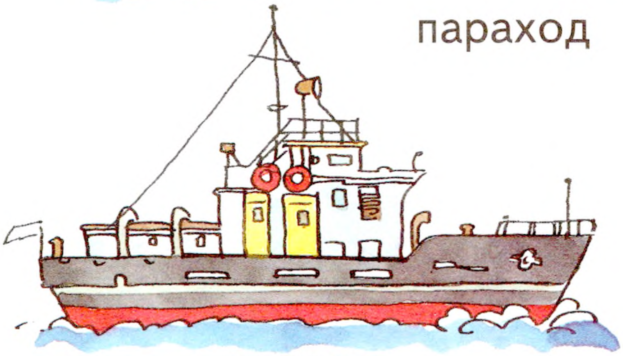

кацер

лодка

Дзве жэрдкі праз ручай
злучаюць берагі.

Па кладцы з аднаго
іду я на другі.

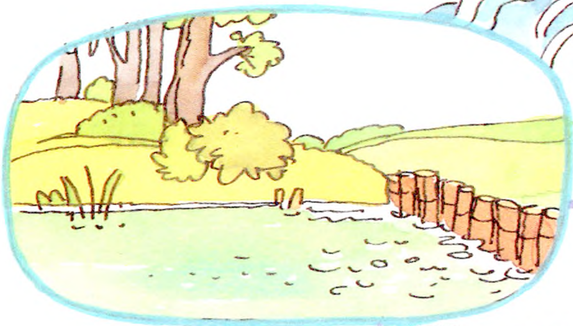

сажалка

Пагорак —
меншы брат
гары.

Востраў —
суша пасярод
вады.

балота

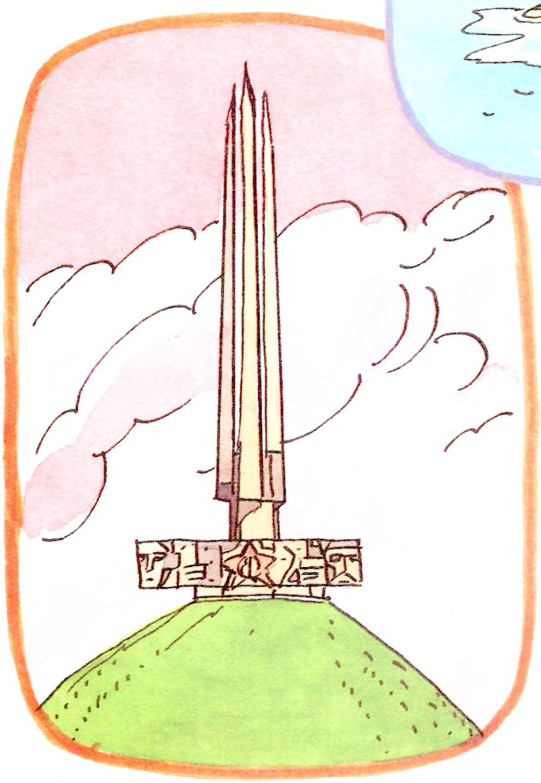

Курган —
наношаны людзьмі насып
у гонар славутых людзей
або падзей.
Каля Мінска
ёсць Курган Славы.

Словы-браты
Сажалка, копанка, стаў.
Востраў, выспа.
Балота, багна, дрыгва.

Старыя замкі Беларусі

На гары на крутой, на абвітай ракой,
лет назад таму сотня ці болей,
белы хорам стаяў, недаступнай сцяной
грозна, думна глядзеў на прыволле.

Навáградскі замак

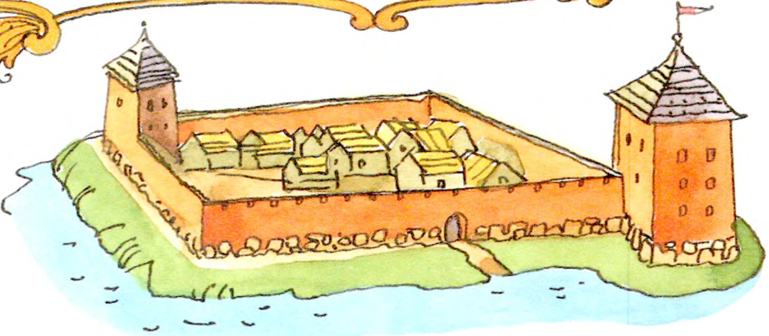

Крэўскі замак

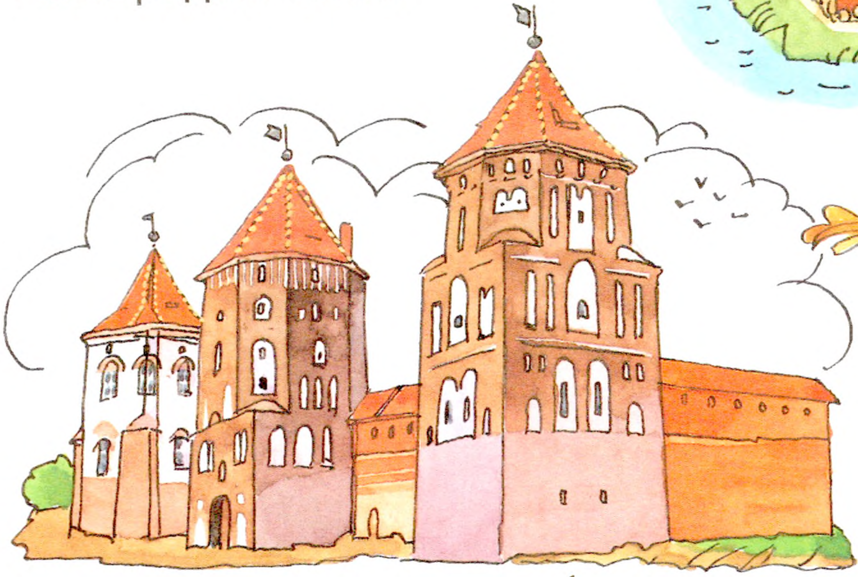

Мірскі замак

Муляр моцныя муры
склаў калісьці ў Міры.
І стаіць магутны замак
аж да сёння на гары.

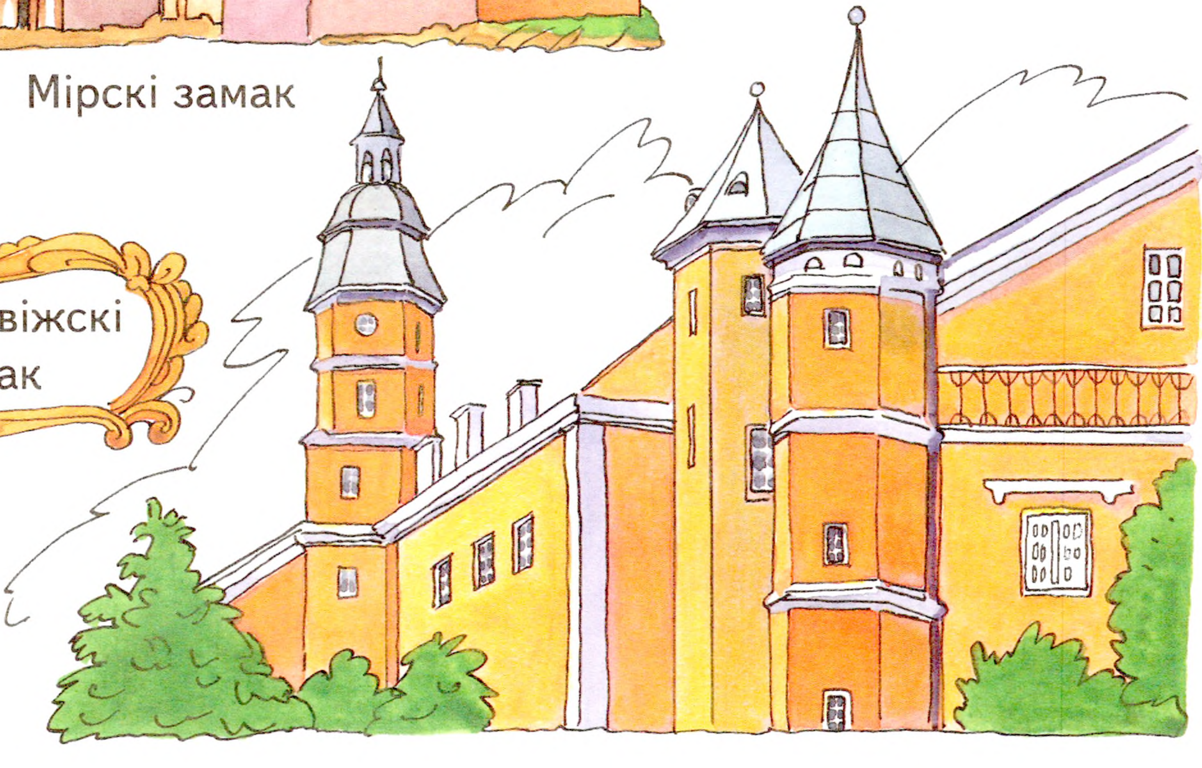

Нясвіжскі замак

замкавая вежа
абарончы вал
байніца
гарма́та
скляпенні замка
брама
падземны ход
шлем
дзі́да
кальчуга
Старажытны ваяр
шчыт
меч
капялюшык
кару́нкавы каўнерык
гарсэт
пальчаткі
спадні́ца
Дама Сярэднявечча

У тэатры

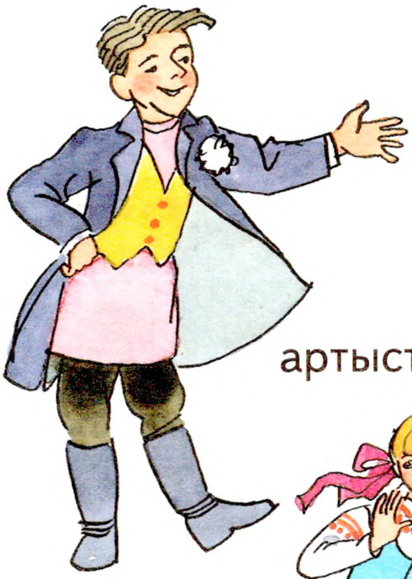

артыст

артыстка

праграмка

афіша

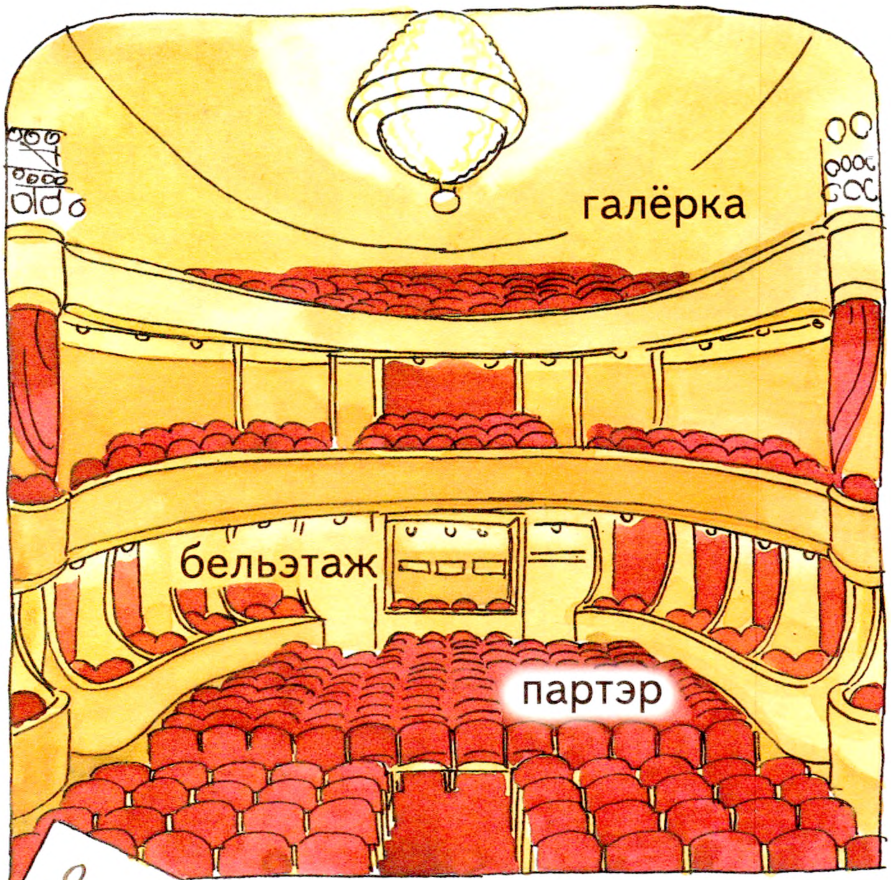

глядзельная зала

сцэна

Сёння ставяць
«Паўлінку» Янкі Купалы.

гардэроб

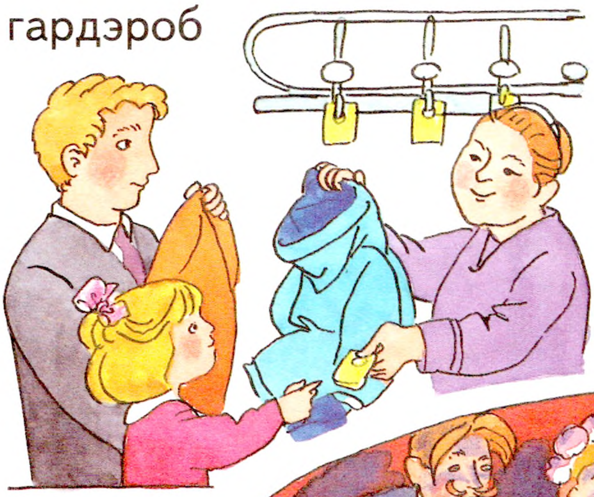

Хто выконвае ролю Паўлінкі?

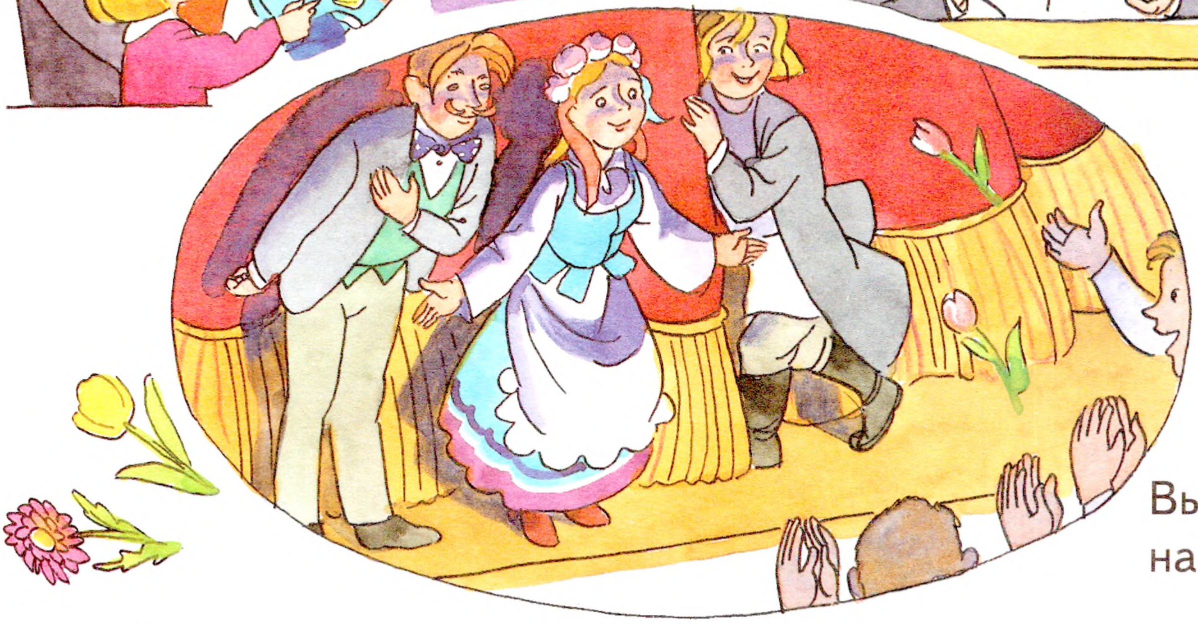

Выклікаем на біс!

У лялечным тэатры

Батлейка — народны тэатр лялек.

Народная творчасць

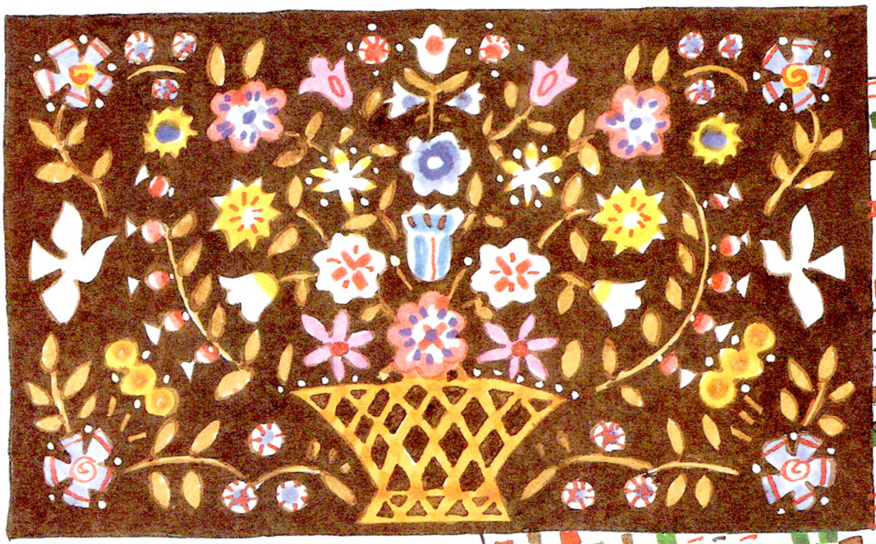

маляваны дыван

посцілка

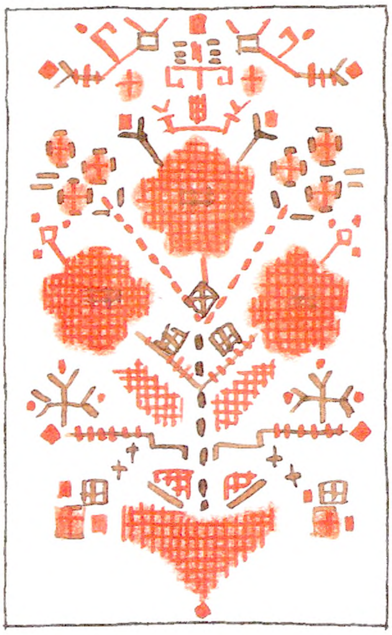

вышыўка

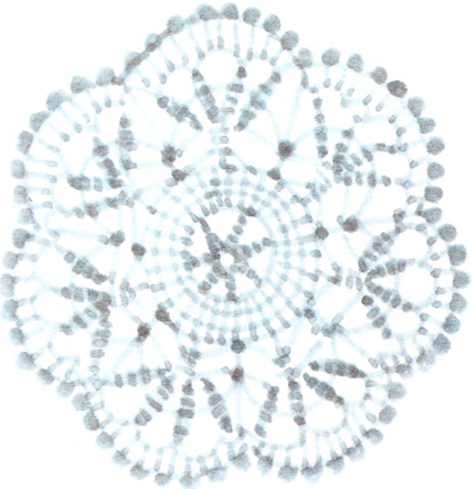

сурвэтка

выцінанка

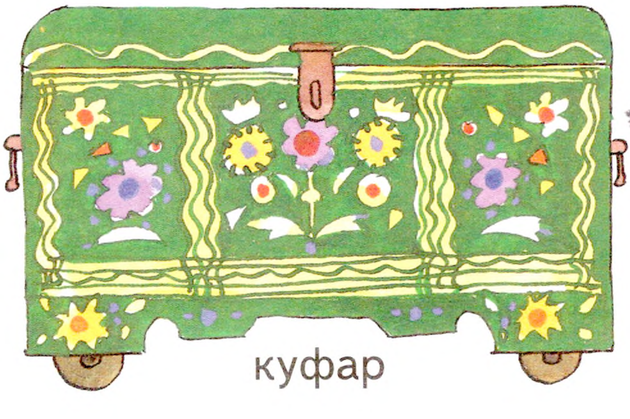

куфар

ручнік

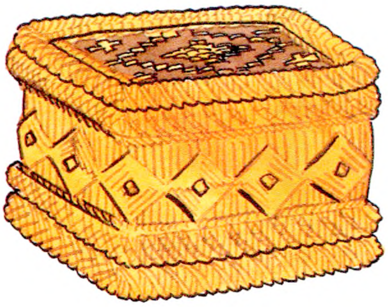

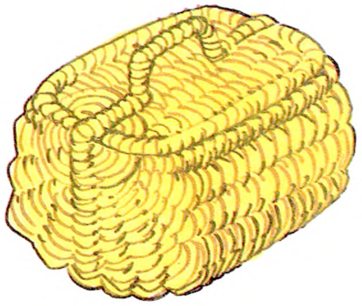

пляценне
з саломкі

пляценне
з лазы

Слуцкія паясы

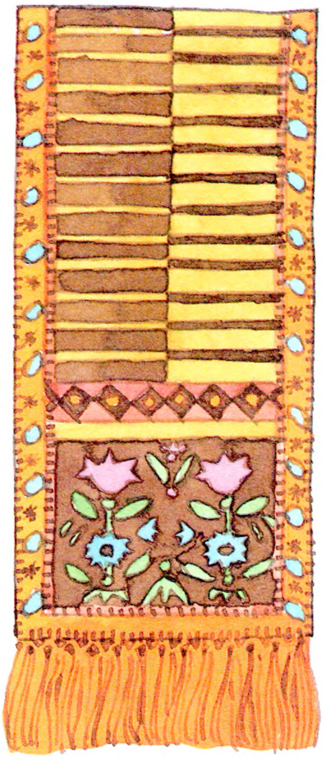

разьбяр за працаю

ганчар
пры ганчарным
коле

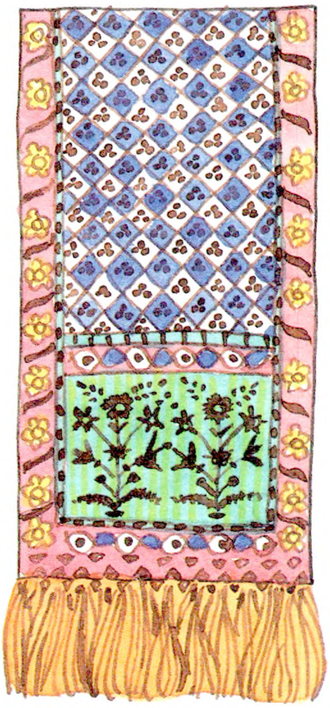

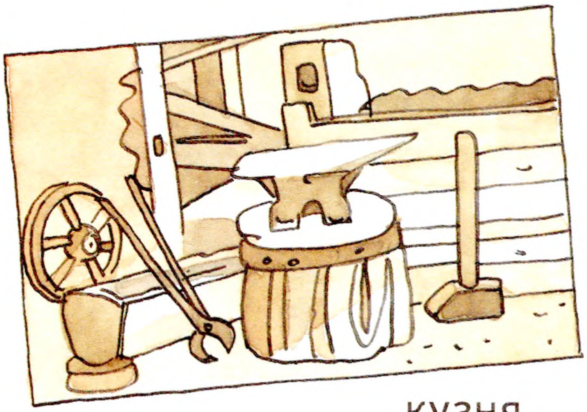

кузня

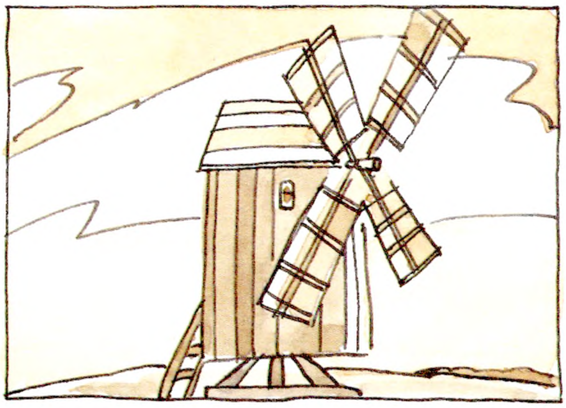

вятрак

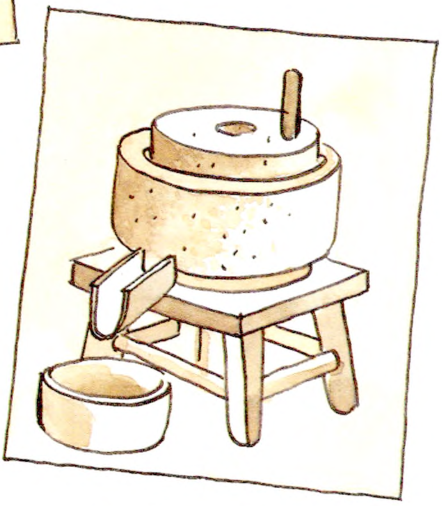

хатні млын —
жорны

Золата
і серабро,
лён і шоўк.
І ўмелыя рукі.

Народнае адзенне

Летнія касцюмы сялян.

Так апраналіся зімой.

Святочнае ўбранне.

Жанчына ў на́мітцы.

Словы-браты

Адзенне, строі, убранне.

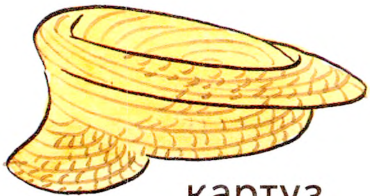

картуз

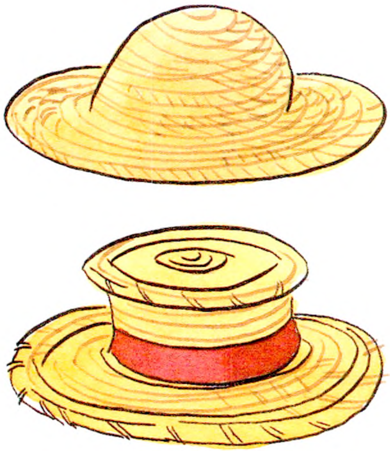

саламяныя брылі

Нашы арнаменты

У мастацкім музеі

акварэль

алей

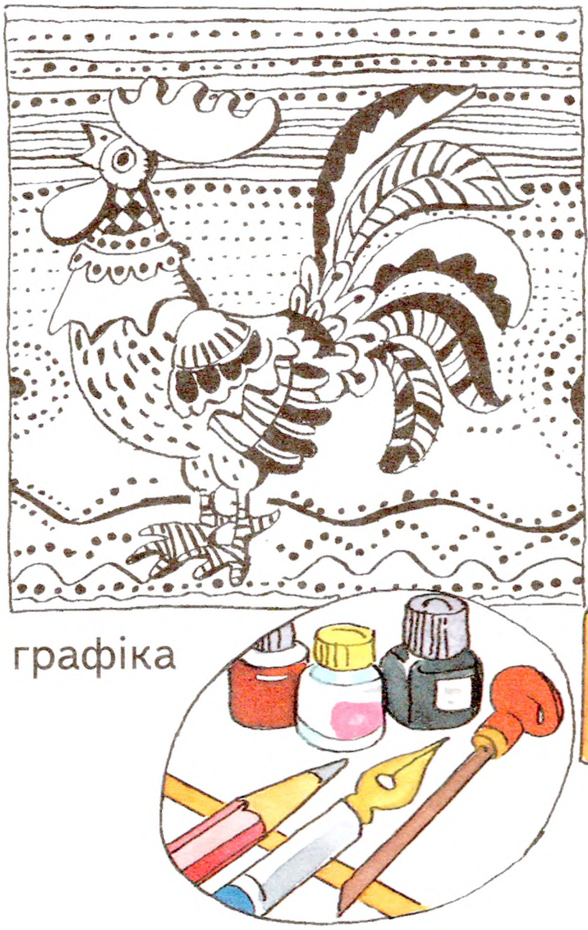

графіка

мастак

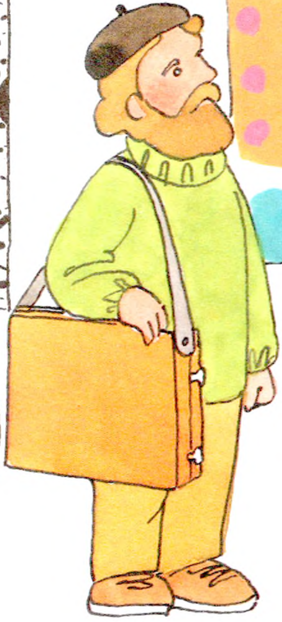

гуаш

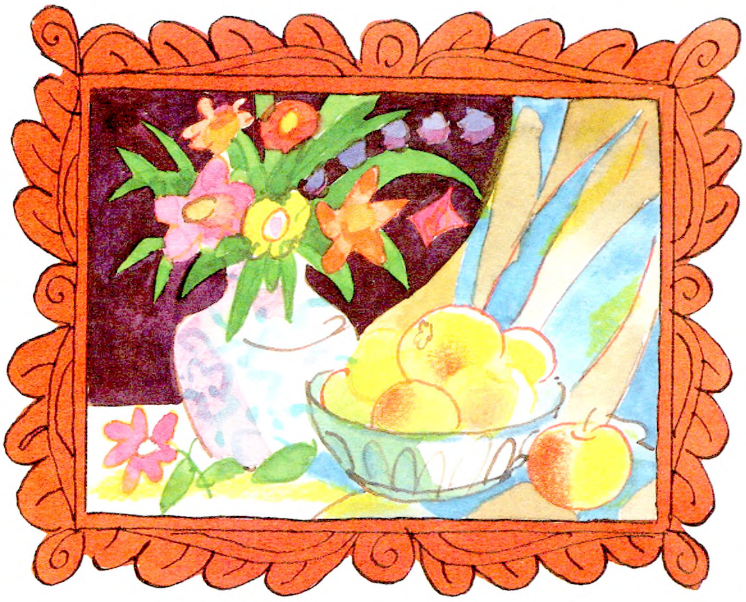

нацюрморт

партрэт

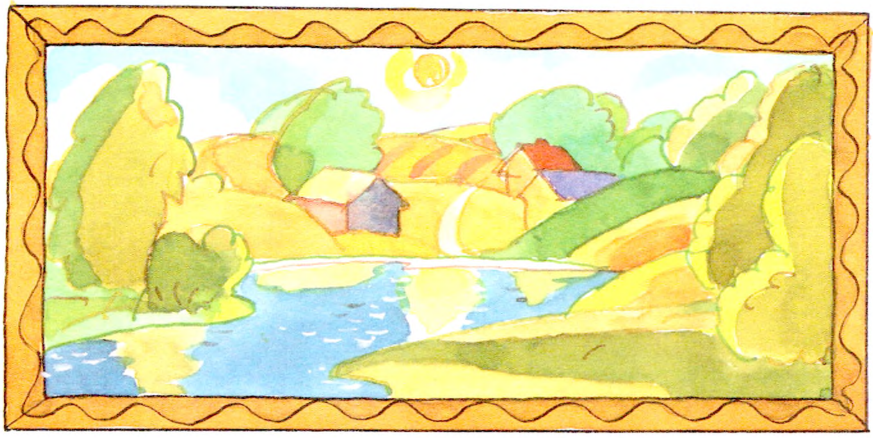

пейзаж

скульптура

Наш казачны край

Баба Яга —
касцяная нага.

Лясун і гномікі.

Дзед
і Жораў.

Дзядок Ох-ох.

Пакацігарошак.

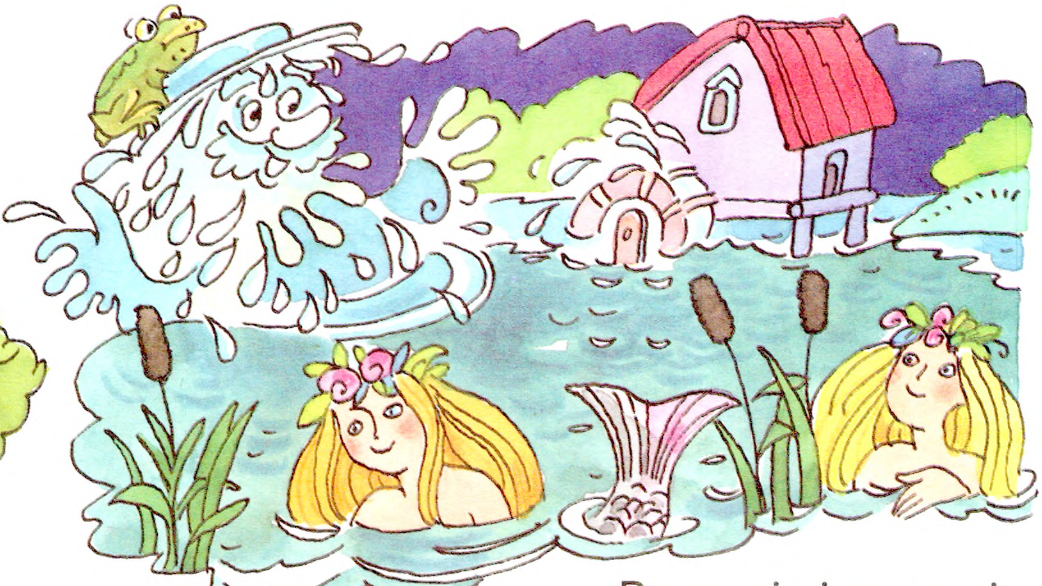

Вадзянік і русалкі.

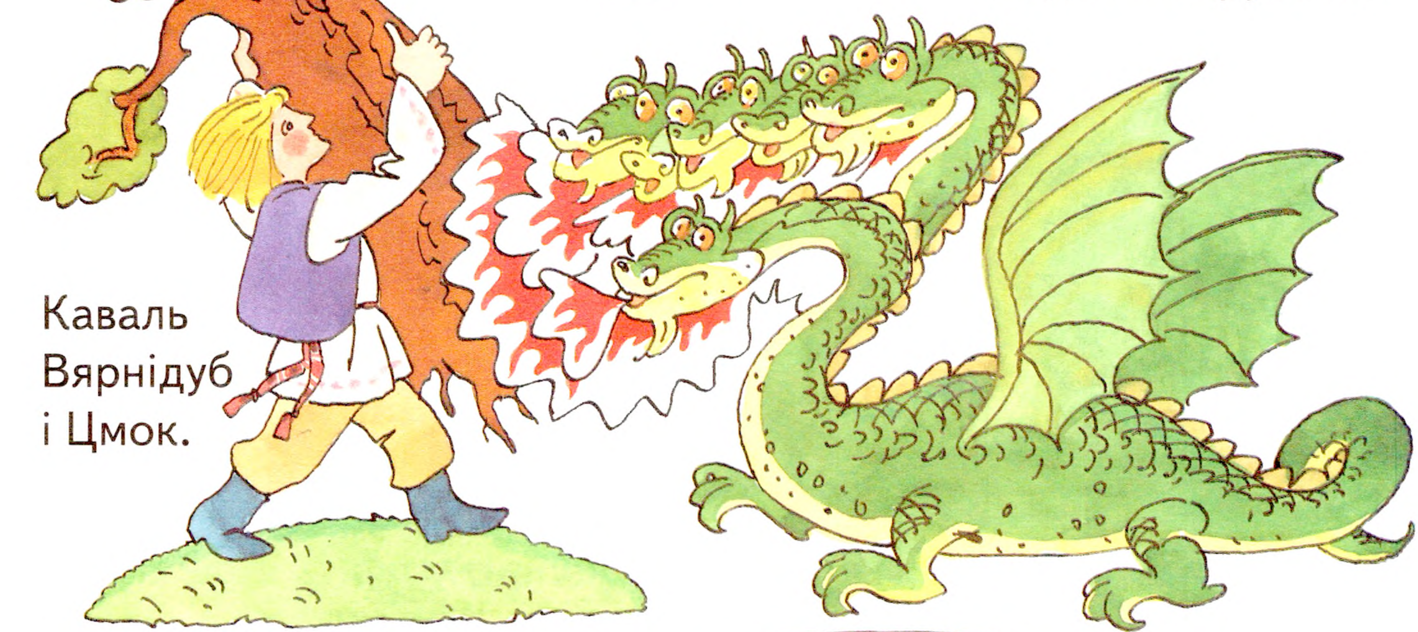

Каваль
Вярнідуб
і Цмок.

Не́сцерка.

— Бегаў Бай па сцяне
у чырвоным каптане.
Баяць ці не?
— Бай!

Дзень нараджэння

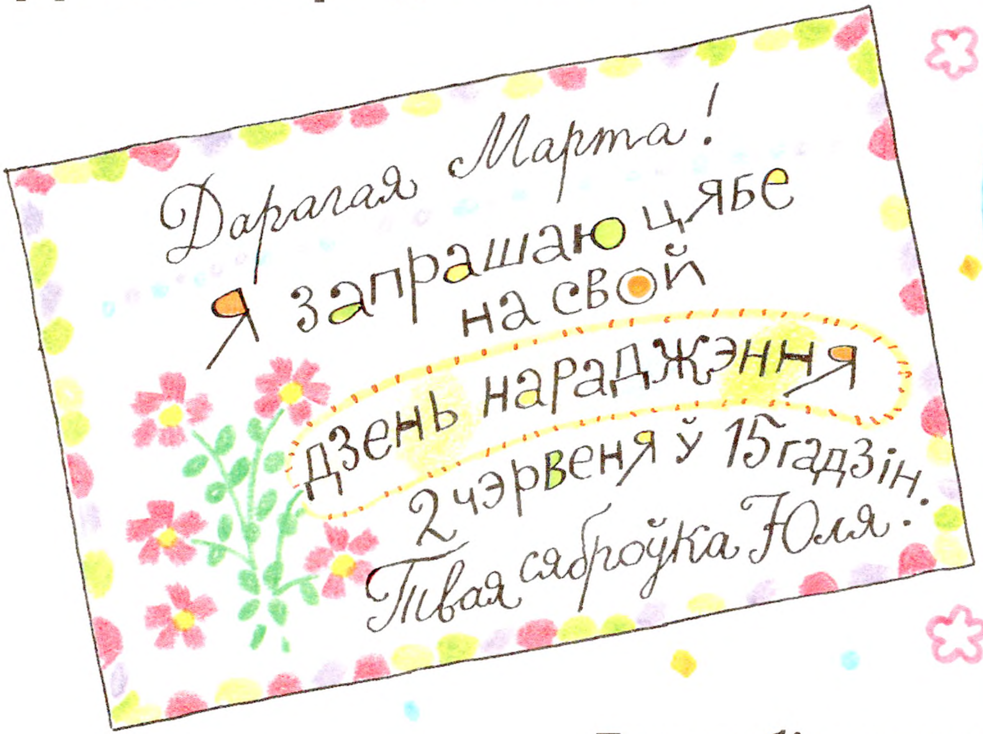

Я прымаю
віншаванні,
падарункі,
пажаданні.

Тата выбірае падарунак

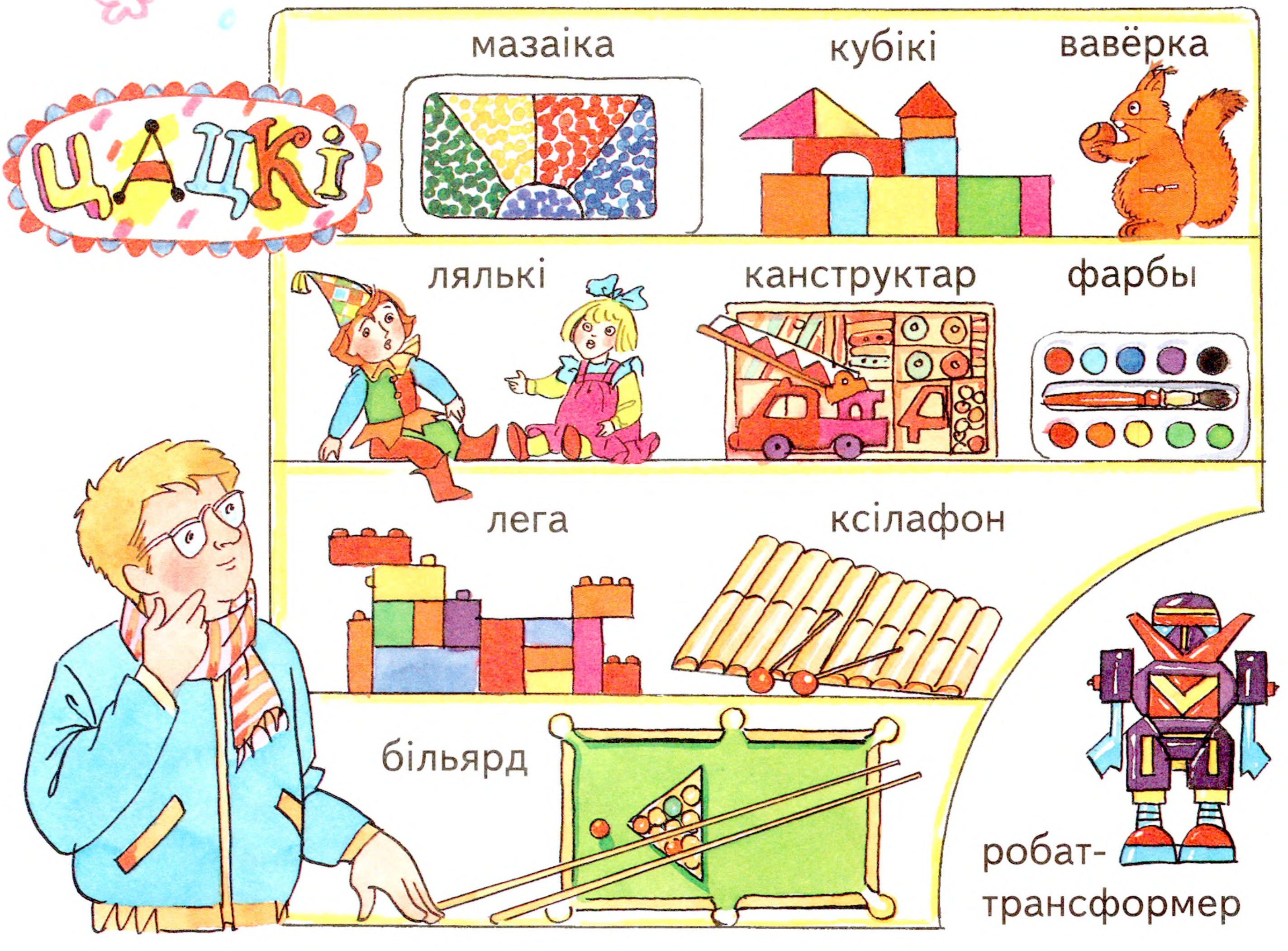

Марта ідзе
да сяброўкі
з букетам
рамонкаў.

Цёця Лёля
падаравала
канструктар.

Падарунак
з сакрэтам.

Мама
спякла смачны
торт.

Колькі гадоў
Юлі?

Ваня намаляваў
паштоўку.

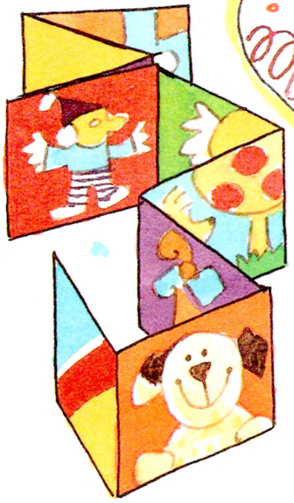

Юра
падарыў
кніжку-
раскладанку.

А гэта
зрабіла Ніна.

чыгунка

Талака

Здаўна
быў звычай
клікаць
на дапамогу
суседзяў.
Гэта называлася
талакой.

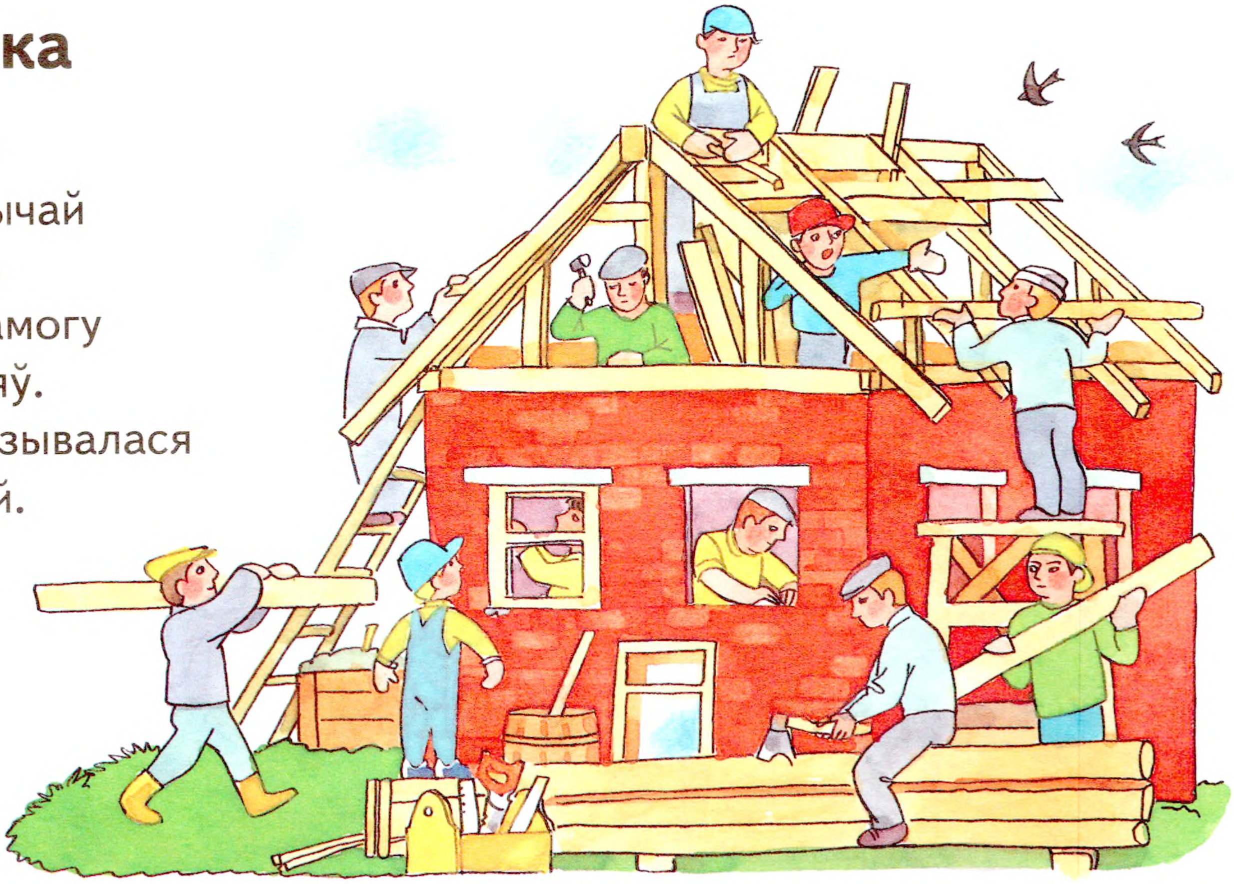

Хату збудавалі талакой.

Што не зможаш
адолець адзін,
талака дапаможа
табе.

Мы асілім
усё талакой.

Словы-браты
Талака, узаемная дапамога,
праца разам.

Дзяды

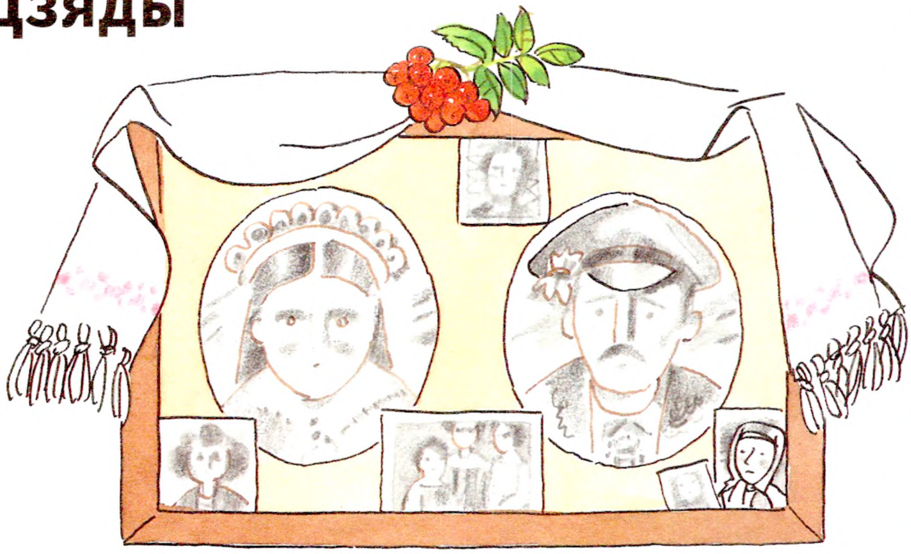

Дзяды —
дзень памяці.
У гэты дзень
усе людзі
з павагай
і ўдзячнасцю
ўспамінаюць
сваіх продкаў.
Дзяды
святкуюць
у лістападзе.

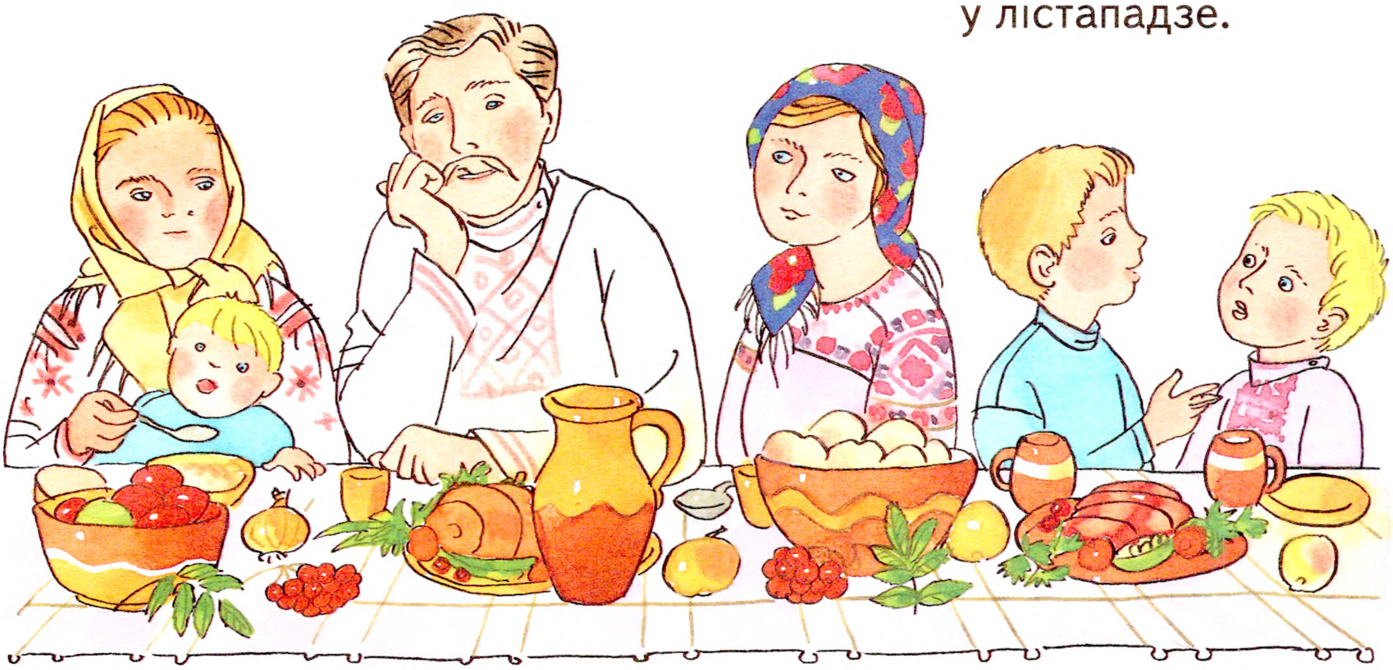

Гэта вышыла
бабуля.

Прадзед —
бацька майго дзеда.
Ён быў партызанам.

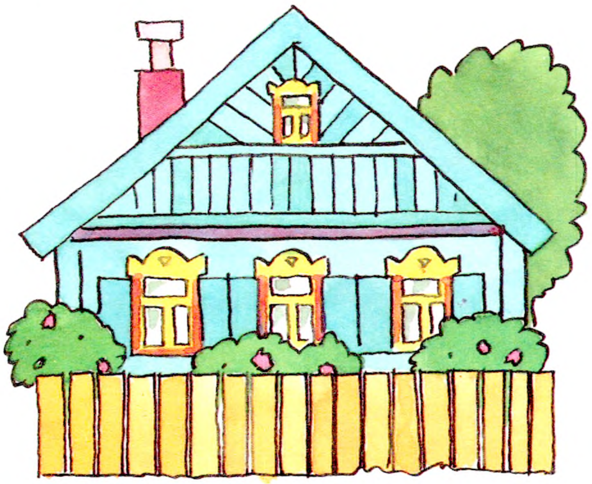

Гэты дом
пабудаваў мой дзед.

Калядкі — вясёлыя святкі

Сёння
Нараджэнне
Хрыстова.

Ісус нарадзіўся
ў гэтых яслях.

Тут анёлы. Вось пастухі.
А гэта прыйшлі
магі-мудрацы.

Вось якія
выцінанкі
мы зрабілі
да Каляд.

Новы год!

Мы танцуем
і спяваем
весела і звонка.
З Новым годам,
дарагая
родная старонка!

У колькі гадзін
пачынаецца
Новы год?

Вялікдзень

Мама пячэ пірагі.

Мы фарбуем яйкі.

Да нас
прыйшлі
валачобнікі.

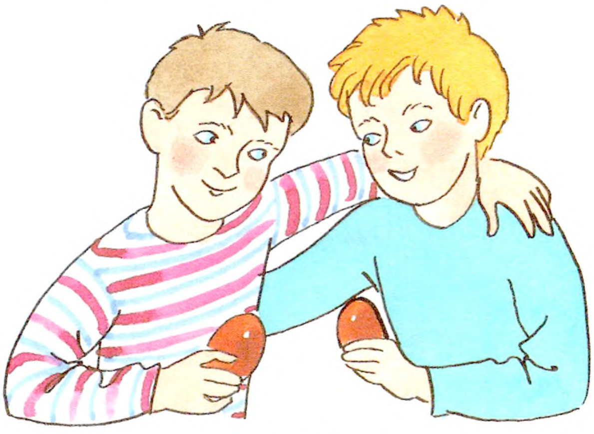

Хрыстос уваскрэс!
Сапраўды ўваскрэс!

Купалле

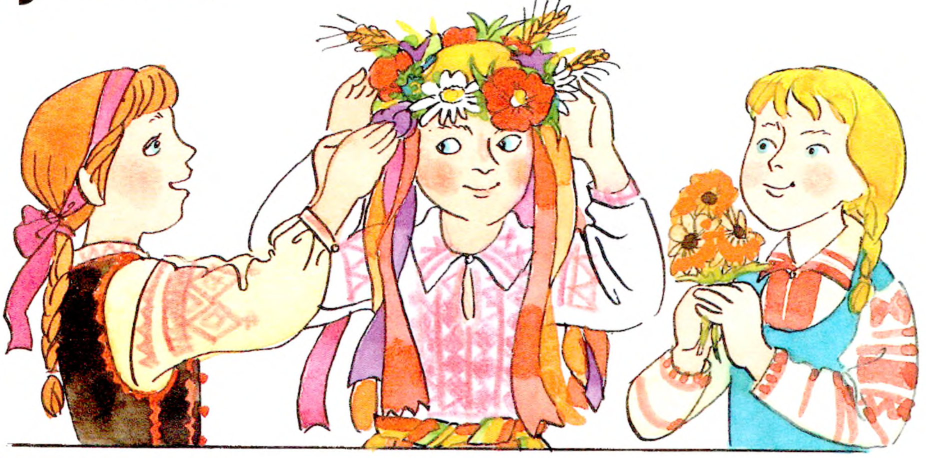

Сёння
Купалкаю
будзе
наша Алена.

Гарыць
смаляное
кола.

Дзяўчаты пускаюць вянкі на ваду.

Хлопцы скачуць
праз вогнішча.

Хадзем шукаць
чароўную
папараць-кветку!

Іграем, спяваем, танцуем

Дырыжор кіруе аркестрам.

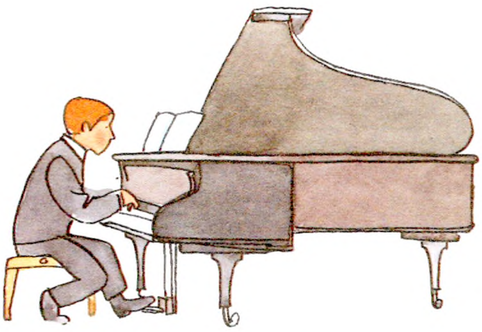

Піяніст іграе
на фартэпіяна.

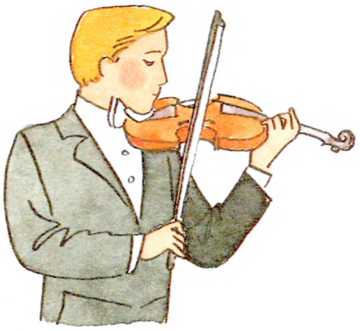

Скрыпач іграе
на скрыпцы.

Цымбаліст іграе
на цымбалах.

Дудар іграе
на жалейцы.

Баяніст іграе
на баяне.

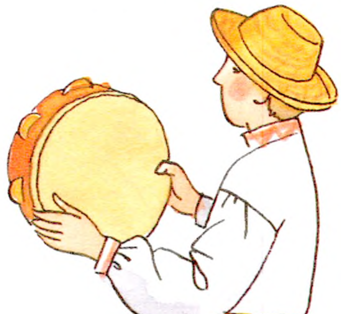

Барабаншчык
б'е ў бубен.

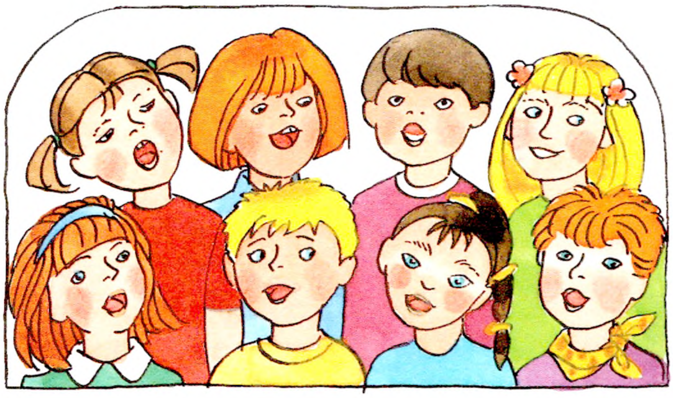

хор

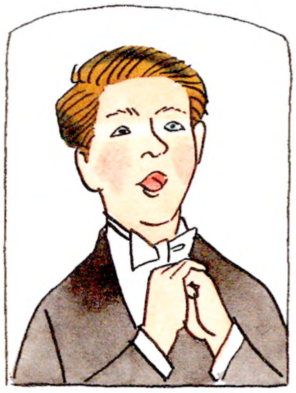

саліст

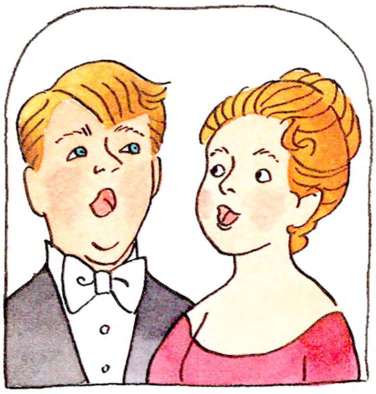

дуэт

Музы́кі

Вось прыйшлі музыкі
чарадой вялікай.
Граў на скрыпачцы камар,
на дудачцы чмель-дудар.
Муха на цымбалах
струны калыхала,
авадзень на леры
выцінаў без меры,
а чырвоны конік
жарыў у гармонік.

Ніна дала руку Васю,
Вася — Каці,
Каця — Віцю,
Віця — Галі,
Галя — Валі,
Валя — Ніне.
Вось і карагод!

Сябруем з кнігаю

Кнігарня. Тут мы купляем кнігі.

Мы прыйшлі
ў кнігарню
з мамай,
на паліцах —
безліч кніг!
Тоўстых, тонкіх —
розных самых,
цэлы свет —
у кніжках тых.

Бібліятэка. Тут мы часова бяром кнігі дадому.

Я добрую кнігу,
як цуда, люблю.

Чытальня. Тут мы чытаем кнігі.

Беларусь і яе суседзі

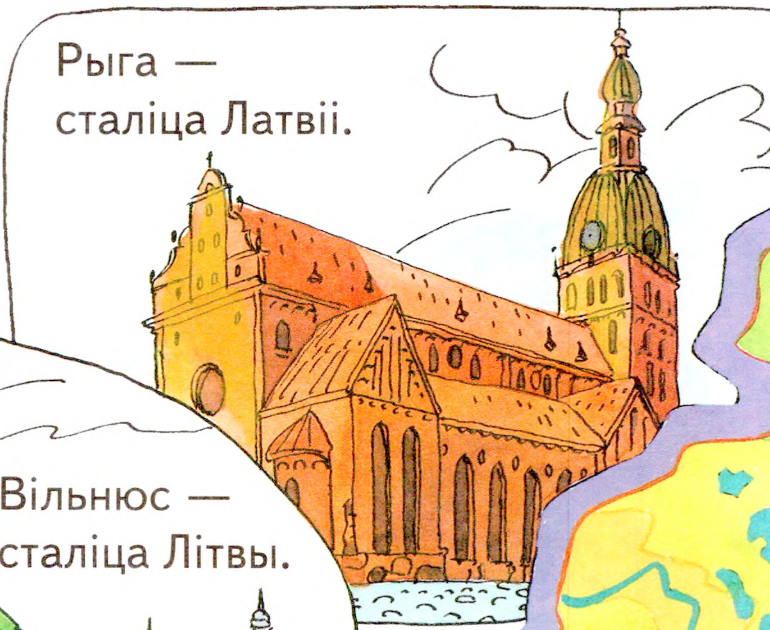

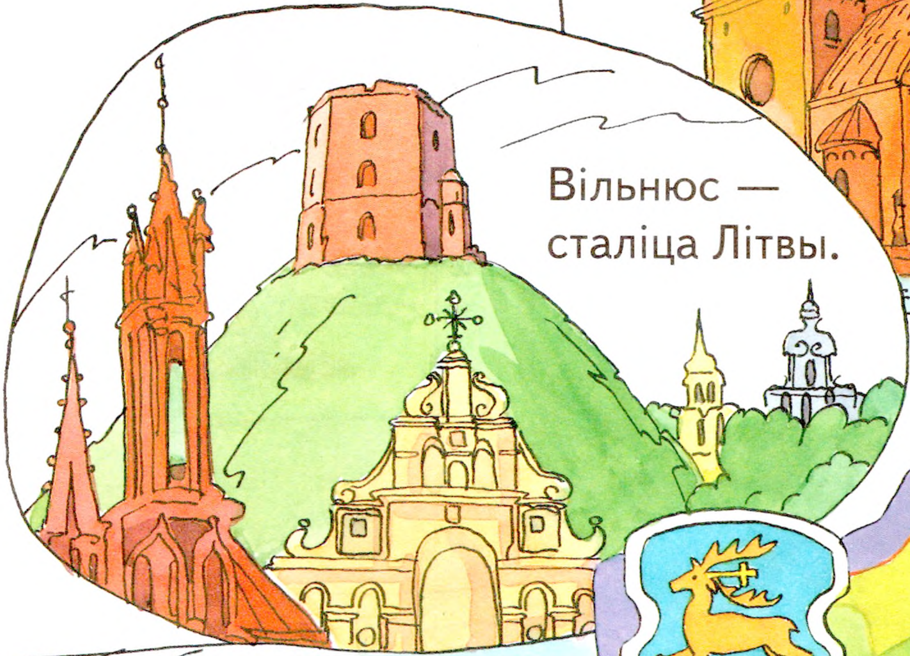

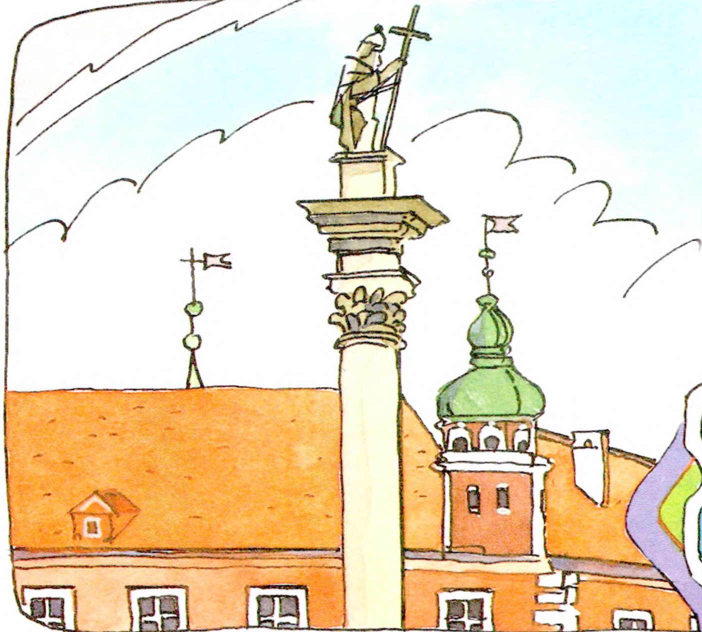

Варшава — сталіца Польшчы.

Словы-браты
Мяжа, граніца.

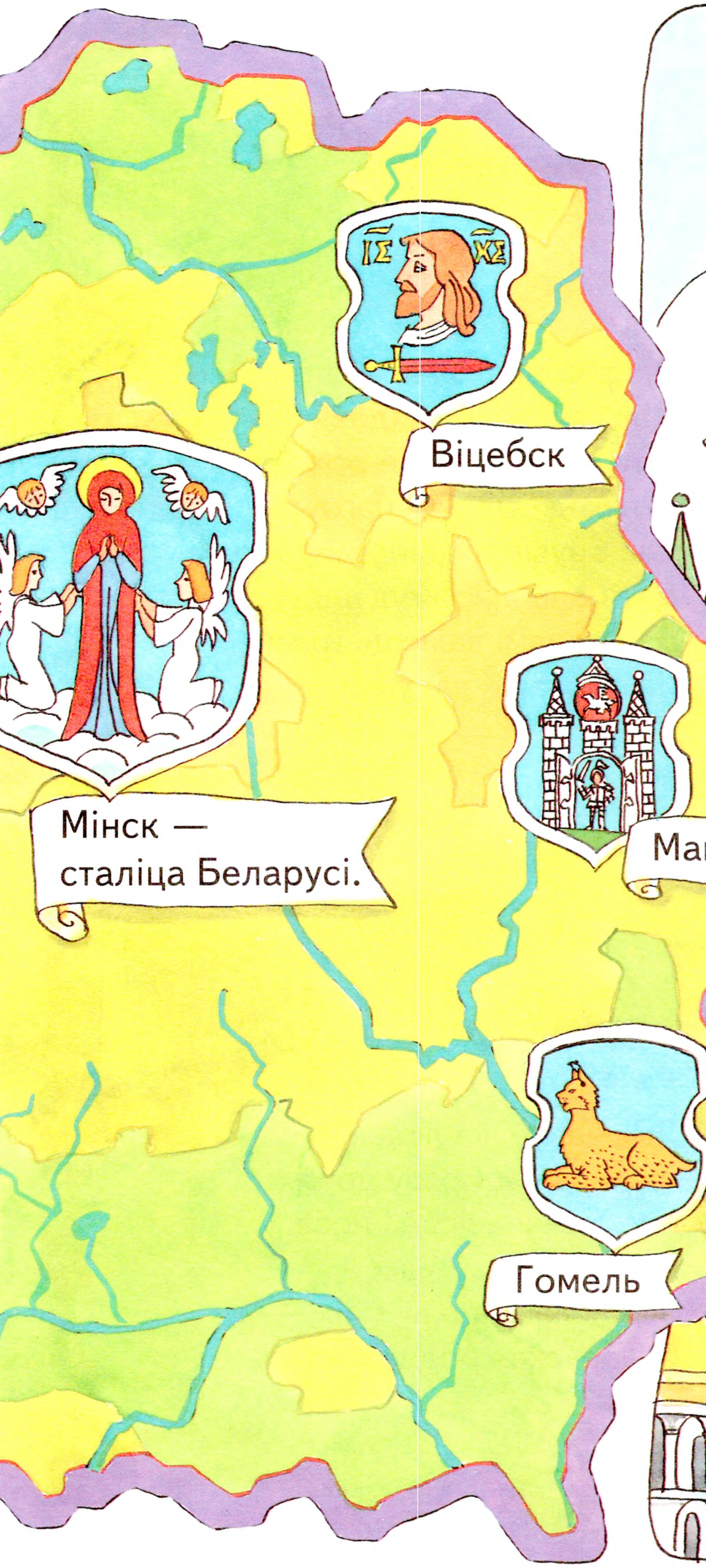
Віцебск
Мінск —
сталіца Беларусі.
Магілёў
Гомель

Масква —
сталіца Расіі.

Кіеў —
сталіца Украіны.

* * *

О, край родны, край прыгожы!
Мілы кут маіх дзядоў!
Што мілей у свеце Божым
Гэтых светлых берагоў,
Дзе бруяцца срэбрам рэчкі,
Дзе бары-лясы гудуць,
Дзе мядамі пахнуць грэчкі,
Нівы гутаркі вядуць.

Кніга развітваецца
з табою:
— Бывай здаровы!

* * *

Дык чаруй жа людзей
        паміж моваў другіх
І гучы вечна ярка і нова,
Мова продкаў маіх
        і нашчадкаў маіх —
Беларуская родная мова!

Наш слоўнічак

А

абара́нак 32
абаронцы 91
абве́сці 15
абві́ты 90
абе́д 24
абе́даць 24
абнова 65
абру́с 19
абрыкос 33
абу́так 64
абцугі́ 28
авадзе́нь 54
ава́л 82
аве́чка 71
авёс 41
агароджа 38
агародніна 42
аге́ньчык 69
агнявы́ 86
агрэ́ст 45
агуркі́ 43
агурок 43
адве́чны 46
адвёртка 28
адзе́нне 64
адзі́н 10
адкры́ты 63
адку́ль 47
адолець 104
адпраўля́ць 35
а́драс 34
адрозніць 29
адчыня́ць 71
ажы́на 45
акварэ́ль 98
аксамі́тны 65
акуля́ры 81
аку́нь 77
акура́тна 45
ала́дачкі 41
ала́дкі 41
але́й 98
але́нь 74
ало́вак 14
ало́э 53
алыча́ 45
альбо́м 68
алья́с 52
амары́ліс 52
анана́с 33
анёл 106
антэ́на 17
апельсі́н 33
апе́нька 47
апошні 86
апрана́цца 64
апрану́ць 65
апячы́ся 49
арбі́та 87
аржаны́ 41
арке́стр 110
арлі́ны 26
арна́мент 97
арты́ст 92
арты́стка 92
архітэ́ктар 31
арэ́лі 66
арэ́х 75
аса́ 54
асаві́к 47
асі́ліць 104
а́стра 50
асфа́льт 68
асцярожна 49
атру́тны 47
атрыма́ць 47
аўся́ны 41
а́ўтар 113
аўтобус 37
аўторак 58
афіша 92

Б

ба́ба 11
Ба́ба Яга́ 100
бабёр 75
ба́бка 11
бабу́лечка 11
бабу́лька 11
бабу́ля 10
бага́цце 40
ба́гна 89
багу́н 47
Бай 101
байні́ца 91
балкон 17
балота 47
бана́н 33
бандэроль 35
бараба́н 66
бараба́ншчык 110
барaві́к 47
баршчэ́ўнік 49
басаножкі 65
батле́йка 93
батон 32
ба́цька 10
бацькі́ 10
ба́чыць 14
бая́н 110
баяні́ст 110
бая́цца 67
ба́яць 101
бе́гаць 101
бегемот 78
бе́гчы 36
бе́зліч 112
безыме́нны 15
белабокі 73
Белаве́жская пу́шча 74
белару́скі 87
Белару́сь 74
бе́лы 60
бельэта́ж 92
бензакалонка 36
бе́раг 89
бервяно 66
берэ́т 64
бетонны 31
бібліятэ́ка 112
бібліятэ́кар 30
бізу́н 55
біле́т 34
більярд 102
біс 93
біць 110
блакі́тны 49
бле́шня 76
блі́зка 73
блізня́ты 11
блу́зка 65
бляша́нка 84
бляя́ць 71
боб 43
Божы 116
божая кароўка 54
бок 37
болей 90
бор 46
боршч 24
боты 65
бра́ма 39
брат 10
браць 112
бровы 14
бруі́цца 116
брыль 97
Брэст 114
бу́бен 110
будзі́льнік 56
буква́р 21
буке́т 51
бу́лачка 32
бу́лка 40
бу́льба 42
бульдозер 31
бура́к 42
бу́сел 73
бутэ́лька 27
бутэрброд 24
буякі́ 47
быва́ць 9
быць 13
бэз 51
бялі́зна 23

бярозка 48
бяскрыўдны 55

В

вавёрка 75
вагон 35
вагончык 58
вада́ 26
вадзі́ца 73
вадзяні́к 101
ва́за 22
вазон 53
вазонніца 53
вал 91
валасы́ 14
валачобнік 108
валёнкі 65
валошка 49
ва́нна 23
ва́нная 23
варона 72
вароты 39
Варша́ва 114
васілёк 49
вастры́ць 75
ва́яр 91
ве́даць 30
ве́жа 91
веласіпе́д 37
вераб'е́й 16
ве́расень 59
верталёт 54
верх 85
ве́рхні 65
вершалі́на 107
ве́села 107
ве́снічкі 39
ве́тах 86
ве́тлівы 9
ве́цер 60
ве́чар 9
ве́чна 116
ве́шалка 18
вёска 36
віда́ць 14
відэ́лец 24
ві́лы 44
Ві́льнюс 114
віншава́нне 102
віншава́ць 103
віра́ж 73
віта́льня 18
віта́цца 3
Ві́цебск 115
ві́шня 45
вогнішча 109
вожык 53
возера 63
вока 14
вокладка 113
вопратка 64
восем 55
восень 60
востраў 89
вось 14
воўк 75
вочка 37
вочы 14
ву́галь 69
вугор 77
ву́да 76
вуж 55
ву́ліца 37
ву́сень 45
ву́сны 14
ву́ха 14
вучы́цца 20
ву́шы 14
выбача́ць 12
выбіра́ць 102
вы́дра 74
выгляда́ць 48
вы́йсці 14
выкліка́ць 93
вы́ключыць 63
выконваць 93
вы́лецець 55
вы́мавіць 57
выроўніваць 31
высока 58
высокі 63
вы́спа 89
выста́ва 99
выходзіць 63

выціна́нка 94
выціна́ць 111
выць 62
вышыва́нка 29
вышыва́ць 29
вы́шыўка 94
вы́шыць 105
Вялі́кдзень 108
вялі́кі 12
вянок 109
вярба́ 48
вяргі́ня 50
вяршкі́ 33
вясёлка 63
вясёлы 9
вясна́ 60
вятра́к 95
вячэ́ра 25
вячэ́раць 25

Г

гадава́ць 55
гадзі́на 57
гадзі́ннік 18
гадзю́ка 55
газе́та 113
га́йка 28
галава́ 14
галаўны́ 64
галёкаць 62
галёрка 92
галёш 65
галі́на 45
га́лка 72
галлё 46
галоўны 93
га́льштук 65
га́нак 60
гантэ́ль 20
ганча́р 95
ганча́рны 95
гара́ 89
гарбу́з 43
гардэроб 93
гарма́та 91
гармонік 111
гарніту́р 65
гарох 43
гарсэ́т 91
гары́шча 16
гарэ́ць 109
гасцёўня 19
гасці́ная 19
га́ўкаць 71
гера́нь 52
геркуле́с 41
гіль 73
гірля́нда 107
гладыёлус 50
глаксі́нія 52
гліня́ны 27
глог 45
глыбокі 24
глядзе́льны 92
глядзе́ць 90
гномік 100
год 47
голас 73
голуб 72
Гомель 115
гонар 89
горад 36
горка 66
госць 65
гра́блі 44
граві́йка 36
града́ 43
гра́дус 62
гразь 76
грані́ца 114
гра́фіка 98
графі́н 27
Гродна 114
грозна 90
гронка 46
грузі́ла 76
гру́ша 45
грыб 47
грэйпфру́т 33
грэ́цкія кру́пы 41
грэ́чка 41
гуа́ш 98
гу́зік 64
гука́ць 62

гул *31*
гульня́ *67*
гуля́ць *37*
гу́мка *21*
гумоўцы *65*
густ *16*
густы́ *46*
гусці́ *16*
гусь *70*
гу́тарка *116*
гуча́ць *116*
гэ́блік *28*
гэ́та *25*
гэ́так *67*

Д

дабра́нач *9*
дава́ць *32*
даве́сці *45*
дагна́ць *63*
дадому *112*
даҫе́й *14*
далёкі *35*
даліка́тны *49*
далонь *15*
да́ма *91*
дапамага́ць *44*
дапамагчы́ *104*
дапамога *104*
дарага́я *102*
даражы́ць *13*
дарога *36*
дах *17*
даць *32*
дачу́шка *13*
два *81*
двана́ццаць *59*
два́ццаць *62*
двое *81*
двор *60*
джы́нсы *64*
дзве *80*
дзве́ры *71*
дзе *11*
дзе́вяць *57*
дзе́дка *11*
Дзед Мароз *107*
дзень *8*
дзі́ва *55*
дзівосны *61*
дзі́да *91*
дзік *74*
дзі́кі *72*
дзі́ўны *55*
дзіця́ *9*
дзіця́чы *66*
дзьмухаве́ц *49*
дзя́дзя *11*
Дзядок Ох-ох *100*
дзяду́лечка *11*
дзяду́лька *11*
дзяду́ля *10*
Дзяды́ *105*
дзя́каваць *25*
дзя́куй *12*
дзяся́ты *17*
дзяўчы́на *109*
дзяўчы́нка *81*
дзя́цел *73*
дно *85*
дну́шка *22*
Дняпро *88*
добры *8*
дождж *63*
доктар *30*
долата *28*
дом *8*
доўгі *57*
дошка-гу́шкалка *66*
драбі́ны *66*
дражэ́ *32*
драўля́ны *27*
другі́ *15*
дрыгва́ *89*
дрэ́ва *46*
дуб *46*
дуда́р *110*
ду́дачка *111*
ду́жы *13*
ду́мна *90*
дурні́цы *47*
духмя́ны *51*
душ *23*

дуэ́т 111
дыва́н 19
дыванок 18
дырыжор 110
дэкара́цыя 92

Е

е́лка 46
е́сці 24

Ё

ёгурт 25
ёмістасць 84
ёрш 22
ёсць 11

Ж

жале́йка 110
жаночы 65
жанчы́на 96
жарабя́ 71
жа́рыць 111
жаўна́ 73
жаўток 69
жму́ркі 67
жні́вень 59
жолуд 46
жораў 100
жорны 95
жоўты 43
жук 54
журавéль 73
журaві́ны 47
жы́вапіс 99
жываплóт 38
жывёла 74
жывы́ 51
жыра́фа 78
жы́та 40
жытнёвы 40
жыць 13
жэ́рдка 89

З

заапа́рк 78
забі́ць 55
забы́цца 9
за́йцаў ласу́нак 43
закла́дка 113
заколка 64
закружы́ць 60
за́ла 19
залаты́ 55
залаці́сты 76
залéва 63
залéзці 53
за́мак 90
замалы́ 53
за́мкавы 91
запі́саны 59
заплéсці 65
заплéчнік 85
запраша́ць 102
зара́дка 20
заслона 92
засолка 43
засцярога 63
затока 76
заўсёды 17
за́ўтра 62
за́хад 85
заходзіць 8
захоўвацца 84
зацерушы́ць 60
зашы́цца 77
за́яц 75
збан 22
збіра́цца 65
збіра́ць 34
збо́жжа 40
збудава́ць 104
званочкі 48
звер 74
зві́лісты 77
звонка 107
звы́чай 104
звыча́йны 53

згáснуць 86
згубíць 55
здаровы 9
здароўе 12
здаўнá 73
зéбра 78
землярыйны 75
зімá 60
зімовы 77
злавíць 67
зламáць 25
злучáць 89
змагчы́ 104
змайстравáць 28
змрок 60
змяркáнне 31
знайсцí 88
знíчка 86
золата 95
зорка 58
зрабíць 103
зрок 26
зуб 25
зубáсты 77
зубны́ 23
зубр 74
зух 111
зэ́длік 18
зязю́лька 56
зязю́ля 73
зялёны 26
зямля́ 62

І

іглíца 46
іголка 29
ігрáць 55
ілюстрáцыя 113
імя́ 8
індык 70
ісцí 37

К

кабачок 43
кабы́ла 71
кáва 26
кававáрка 22
Кавáль Вярнідýб 101
кавýн 43
кажýх 64
казá 71
казáць 9
кáзачны 100
кáзка 20
казляня́ 71
казýля 74
казялéц 48
какáва 26
какос 33
кáктус 53
каланхоэ 52
калготкі 64
калéна 54
калí лáска 8
калíсьці 90
калыхáць 111
кальчýга 91
калю́чы 53
Каля́дкі 106
Каля́ды 106
каляндáр 18
каляровы 21
камáр 55
камáрыкі-таўкáчыкі 62
камбінезон 80
камізэ́лька 65
кампот 26
камп'ю́тар 63
канáпа 19
канвéрт 34
канстрýктар 102
канькí 20
канюшы́на 48
каптáн 101
капýста 42
капялю́ш 64
капялю́шык 64
карабéль 87
карагод 111
карамéль 32
карáсь 76

кардонка *84*
карзі́на *23*
ка́ркаць *73*
карміі́ць *70*
каробка *85*
карова *71*
кароткі *57*
кароценькі *57*
ка́ртка *35*
карту́з *97*
кару́нкавы *64*
карусе́ль *66*
карці́на *19*
карэ́нне *45*
карэ́ц *27*
каса́ *65*
каса́ч *50*
касмана́ўт *87*
касмі́чны *87*
кастру́ля *22*
кастры́чнік *59*
касцю́м *65*
касцяны́ *100*
катле́та *24*
каторы *57*
катэ́дж *16*
каўбаса́ *33*
каўне́рык *64*
ка́цер *88*
кацяня́ *71*
ка́чка *70*
ка́ша *24*
кашу́ля *65*
ква́дра *86*
квадра́т *82*
кватэ́ра *18*
квач *68*
кве́тка *48*
ке́ды *65*
ке́мпінг *36*
кенгуру́ *79*
ке́пка *64*
кефі́р *25*
ківі *33*
Кі́еў *115*
кіёк *76*
кірава́ць *110*
кіру́нак *86*
кісе́ль *26*
кішэ́нны *56*
кішэ́нь *80*
кла́дка *89*
клас *67*
кла́сікі *67*
кла́сці *31*
клеката́ць *73*
клён *46*
клі́каць *25*
ключ *85*
кні́га *3*
кніга́рня *114*
кні́жка-раскладанка *103*
кні́жны *19*
кнопка *85*
кожны *15*
кола *95*
ко́лер *63*
колькі *57*
ко́мін *16*
компас *86*
конаўка *27*
ко́нік *55*
конь *71*
копанка *89*
космас *87*
кош *85*
кошка *71*
краве́ц *30*
край *35*
кракадзі́л *78*
кра́ма *32*
кран *23*
крапіва́ *49*
краса́ *74*
красаві́к *59*
кра́ска *48*
красо́ўкі *64*
красу́ня *65*
краяві́д *88*
крок *48*
крона *45*
кроп *43*
кропля *11*
крот *75*

круг *57*
кру́пы *41*
круты́ *90*
кручок *76*
крыва́я *83*
крыні́ца *26*
крышта́льны *27*
крэ́йда *68*
крэ́сла *19*
Крэ́ўскі за́мак *90*
ксілафон *102*
ку́бак *24*
ку́бік *102*
ку́зня *95*
кукава́ць *73*
кумпя́к *33*
куні́ца *74*
Купа́лка *109*
Купа́лле *109*
купа́цца *63*
купі́ць *21*
купля́ць *112*
кураня́тка *69*
курга́н *89*
Курга́н Сла́вы *89*
курлы́каць *73*
ку́ртка *64*
ку́рыца *70*
кусь *45*
кут *116*
ку́фар *84*
ку́хня *22*

Л

ла́дзіць *55*
лаза́ *95*
лазовы *85*
ла́ндыш *50*
ланцужок *85*
ла́па *55*
ласка́вы *11*
ласу́нак *43*
ла́сцік *21*
Ла́твія *114*
ле́бедзь *72*
левару́ч *86*
ле́вы *37*
ле́га *102*
легкавы́ *63*
ле́гчы *58*
ледзяне́ц *32*
ле́йка *44*
ле́пшы *55*
ле́ра *111*
лес *36*
ле́свіца *44*
ле́свічны *17*
ле́та *60*
ле́тні *61*
леў *79*
лёгка *13*
лён *95*
лёска *76*
лётаць *62*
лётчык *30*
ліміна́д *26*
лімон *33*
ліне́йка *21*
лі́нія *82*
лінь *76*
лі́пень *59*
ліса́ *75*
лісі́чка *47*
лісток *51*
лістапа́д *59*
лістоўніца *46*
лі́сцевы *46*
Літва́ *114*
ліфт *17*
лічы́ць *17*
лоб *14*
лоджыя *17*
лодка *88*
ломаны *83*
лопух-дзядоўнік *49*
лось *47*
лотаць *48*
луг *48*
лы́жка *24*
любі́ць *17*
любы *51*
людзі *13*
люстра *19*
люстэ́рка *18*

люты 59
ляжа́ць 77
ля́лечны 93
ля́лька 93
ля́мпа 20
лясу́н 100

М

магазі́н 32
маг-мудрэ́ц 106
Магілёў 115
магу́тны 74
магчы́ 55
маза́іка 102
май 59
ма́йка 64
ма́йстар 29
майстрава́нне 28
мак 69
ма́ла 80
маладзі́к 86
малады́ 77
малако 24
малаток 28
мале́нькі 112
мале́ча 54
малочны 25
ма́лпа 78
мальбе́рт 68
малю́нак 99
малява́нне 68
малява́ны 94
малява́ць 14
маля́р 31
ма́ма 8
ма́мачка 11
мандары́н 94
ма́рка 34
ма́ркер 68
маркоўны 26
ма́рыць 75
ма́ска 107
Масква́ 115
ма́сла 24
маста́к 30
маста́цкі 98
матацы́кл 37
мату́лечка 11
мату́лька 11
мату́ля 11
маты́ка 44
матылёк 69
махаві́к 47
мача́лка 23
машы́на 63
мая́ 10
медуні́ца 48
ме́зены 15
ме́ншы 89
ме́ра 111
ме́сца 63
ме́сяц 58
месяцаход 87
металі́чны 27
метро 37
мех 84
мець 26
меч 91
мёд 75
мігну́цца 86
міжгародні 35
мі́ксер 22
мі́лы 116
Мі́нск 89
мі́нус 62
міну́та 57
міну́тны 57
Мір 90
мі́ска 22
млын 95
многа 80
мова 116
можна 57
морква 25
мост 36
моцны 55
мошка 54
мужчы́нскі 65
музе́й 98
музы́ка 111
мука́ 41
му́ляр 31
мур 39, 90
мурава́ 48

мура́ш 55
мура́шка 54
му́ха 54
мухамор 47
му́шка 54
мы́ла 23
мы́цца 63
мыць 15
мы́шка 17
мэ́каць 71
мядзве́дзь 75
мядовы 75
мяжа́ 112
мя́ўкаць 71
мяце́ліца 69
мяч 20

Н

навальні́ца 63
на́ват 75
нага́ 14
наготка 50
надво́р’е 62
надзе́ць 65
нажні́цы 81
наза́д 90
на́зва 113
называ́цца 73
называ́ць 15
намалява́ць 14
на́мітка 96
на́нач 9
наношаны 89
напа́рстак 29
напіса́ць 113
напі́так 26
напой 27
напоўніць 22
нара́ 77
нараджэ́нне 59
нарадзі́цца 106
На́рач 88
народны 93
нару́чны 56
нарцы́с 50
нарэ́шце 15
насарог 79
насе́нне 46
насме́рць 55
наста́ўнік 30
насту́рка 50
насце́нны 56
на́сып 89
нацюрморт 99
наш 71
на́ша 10
нашча́дак 116
не́ба 58
небакра́й 58
невялі́кі 32
недасту́пны 90
незабу́дка 48
не́льга 45
непасе́длівы 76
Не́сцерка 101
Нёман 88
ні́бы 43
ні́ва 116
ніжэ́й 14
ні́тачка 76
ні́тка 29
нова 116
новы 55
нож 24
ножны 44
ножык-складა́нчык 85
нос 14
ноч 9
ню́хаць 14
нядзе́ля 58

П

пабудава́ць 105
пава́га 105
паве́рх 17
павуці́на 61
павучок 61
паглядзе́ць 67
пагода 62
пагорак 89
падава́ць 72

падару́нак *102*
падары́ць *103*
падасі́навік *47*
падбародак *14*
падбярозавік *47*
падва́л *17*
падвячорак *25*
падвячоркаваць *25*
падзе́мны *91*
падзе́я *89*
падло́га *19*
падобны *11*
падпіра́ць *88*
падпоўнік *86*
падра́паць *45*
падыма́цца *17*
падыма́ць *31*
пажада́нне *102*
пазнава́ць *29*
пайсці́ *21*
пакаёвы *52*
пака́зваць *57*
Пакацігарошак *100*
паке́т *27*
пако́й *20*
пакрыва́ць *31*
пакупні́к *32*
паласава́цца *47*
па́лец *15*
паліто *64*
палі́тра *68*
палі́ца *18*
палічы́ць *57*
палова *57*
палу́днаваць *24*
па́льма *53*
пальча́тка *91*
паляндві́ца *33*
памідор *42*
памі́ж *116*
па́мяць *105*
пантофлі *65*
па́нцыр *55*
панчо́ха *64*
панядзе́лак *58*
па́параць-
кве́тка *109*
папе́ра *14*
паплавок *76*
папуга́й *79*
папяровы *27*
пара́ *60*
парасо́н *18*
парася́ *71*
параход *88*
парашок *23*
парк *73*
партрэ́т *99*
партфе́ль *84*
партыза́н *105*
партэ́р *92*
парэ́нчы *17*
пасля́ *15*
паспе́ць *43*
па́ста *23*
паста́ўлены *16*
пасту́х *106*
пасы́лка *35*
пасярод *89*
патапе́ц *76*
паты́ліца *14*
патэ́льня *22*
паўзу́н *55*
пах *49*
па́хнуць *116*
па́чак *84*
пача́так *60*
пачына́цца *107*
паштальён *35*
паштовы *34*
пашто́ўка *34*
пейза́ж *99*
пена́л *21*
пе́псі-кола *26*
пераходзіць *37*
пе́рац *42*
пе́рнік *32*
пе́рсік *33*
пе́ршы *15*
півоня *50*
пі́лка *28*
пінжа́к *65*
пірог *108*
пісьмо *34*
пісьмовы *20*
пітво *26*

піць 26
піяні́ст 110
план 31
плане́та 87
пластылі́н 21
плашч 64
пла́шчык 49
пле́чы
плі́ска 73
пліта́ 22
плот 38
плотка 77
плы́ткі 24
плюс 62
пляме́ннік 11
пляце́нне 95
пляце́нь 39
пляцоўка 31
плячо 54
побач 43
поезд 36
поле 36
полудзень 24
Польшча 114
попаўзень 72
поручні 17
посуд 22
посцілка 94
потым 15
поўдзень 24
поўнач 86
поўнік 86
поўня 43
пошта 34
пояс 95
праба́чыць 57
правару́ч 86
праграмі́ст 30
прагра́мка 92
прадаве́ц 32
пра́дзед 105
прае́хаць 17
прайсці́ 57
прале́ска 48
пралёт 17
праліўны́ 63
пра́льны 23
прамавугольнік 82
прама́я 83
прамяні́сты 76
прасяны́ 41
прафе́сія 30
пра́ца 95
працаўні́к 55
прачну́цца 9
прачына́цца 58
праязны́ 34
продак 105
про́звішча 8
проса 41
прыволле 90
прывы́кнуць 77
прыгожы 65
прыйсці́ 108
прыкла́сці 15
прыма́ць 102
пры́мула 52
прыпы́нак 36
Пры́пяць 88
прысе́сці 54
прысту́пкі 17
пту́шка 72
пуловер 64
пункці́рны 83
пупы́шка 51
пуска́ць 109
пчолка 55
пшані́ца 40
пэ́ндзлік 68
пя́льцы 29
пярэ́дняя 18
пясочніца 66
пясочны 56
пя́тніца 58
пятру́шка 42
пяцёра 81
пяць 57
пячы́ 40
пячэ́нне 25
пяя́ць 48

Р

рабі́на 46
рабі́ць 20

работа 29
рагáлік 24
рáдасць 62
рад 60
рáдыё 63
рады́ска 43
раз 57
рáзам 104
развітáнне 9
развíтвацца 116
разгортваць 49
разьбя́р 95
рак 77
ракá 63
ракéта 75
рамóнак 49
рáнак 15
ранéй 64
рáнец 21
рáніца 31
раніцою 8
Расíя 115
расток 51
расцвісцí 48
расцí 12
расчоска 23
ржаць 71
робат-
трансформер 102
родны 107
рознакаляровы 60
розны 112
ролікавы 20
роля 93
ромб 82
рот 14
роўна 57
роўны 63
рохкаць 71
рýжа 50
ружовы 85
рукá 14
рукзáк 84
русáлка 101
ручáй 89
рýчка 21
ручнíк 23
Рыга 114
рыдлёўка 44
рыкáць 71
ры́жык 47
рысавáць 68
рысь 74
рыштавáнне 31
рэ́дзька 43
рэ́па 43
рэч 84
рэ́чка 116

С

сабáка 69
савá 72
сад 44
садовы 44
сáжалка 89
сакавíк 59
сакатýха 73
сакрэ́т 103
салавéй 73
саламя́ны 97
салáта 24
салíст 111
саломка 95
сальнíца 22
сам 71
самá 29
самакáт 28
самалёт 35
сáмы 60
сандáлі 65
сáнкі 81
сапраўды́ 108
сардэ́лька 33
сарока 73
сарочка 29
сасíска 33
сасна 46
сасновы 46
сасонка 88
сашчэ́пка 85
сваяк 10
свет 86
свéтлы 116
свіння́ 71

свіста́ць *73*
свісток *25*
Сві́цязь *88*
святкава́ць *105*
свя́ткі *106*
святлафо́р *37*
святочны *96*
святы́ня *40*
сейф *84*
секу́нда *57*
селяні́н *96*
сем *80*
серабро *95*
серада́ *58*
серва́нт *19*
се́тка *39*
сёлета *21*
сёння *58*
сі́ні *48*
сіні́ца *73*
сказа́ць *9*
скака́лка *67*
скака́ць *62*
скарбонка *85*
склада́ць *31*
скла́сці *90*
скляпе́нне *91*
скры́нка *34*
скрыпа́ч *110*
скрыпа́чка *55*
скры́пка *110*
скульпту́ра *99*
сла́ва *89*
славу́ты *89*
слановы *49*
слі́ва *45*
слімáк *54*
слова *45*
сло́ік *22*
слон *79*
слу́цкі *95*
сма́жаны *24*
смаляны́ *109*
сма́чна *24*
сма́чны *41*
смята́на *33*
снег *60*
снегаві́к *107*
сне́данне *24*
сне́даць *24*
сне́жань *59*
снягі́р *72*
Снягу́рка *107*
сняда́нак *25*
сок *24*
соль *22*
сом *77*
сон *25*
сонейка *58*
сонечны *56*
сон-трава *48*
сонца *86*
сотня *90*
спадні́ца *65*
спажы́так *12*
спаць *58*
спача́тку *14*
спе́лы *45*
спе́ўкі *55*
спо́дак *24*
спява́ць *107*
спярша́ *15*
спячы́ *103*
срэ́бра *116*
ста́віць *92*
сталі́ца *114*
старажы́тны *91*
старонка *88*
стары́ *46*
старэ́йшы *28*
стаў *89*
стаць *86*
стая́ць *31*
ствол *45*
стол *19*
столік *19*
століь *19*
страказа́ *54*
стра́ус *78*
строі *96*
струна́ *111*
стрыж *73*
стрэ́лка *57*
стрэць *73*
стрэ́шка *39*
сту́дзень *58*

сту́жка *64*
субота *58*
суда́к *77*
сукве́цце *51*
суке́нка *49*
су́мка *84*
суні́цы *47*
су́нуць *77*
суп *25*
сурвэ́тка *94*
суся́д *104*
сустрэ́ча *9*
су́ткі *58*
су́ша *89*
су́шка *32*
сход *86*
сце́жка *36*
сцерагчы́ся *29*
сцэ́на *92*
сцяблі́нка *49*
сцяна́ *31*
сшы́так *21*
сын *81*
сыр *33*
сырае́жка *47*
сырок *25*
ся́бар *9*
сябрава́ць *9*
сябро́ўка *9*
сяда́ць *13*
сядзе́ць *53*
сяке́ра *28*
сяля́нскі *70*
сям'я́ *10*
сярэ́дні *15*
Сярэднявéчча *91*
сястра́ *10*
сястры́чка *29*

Т

такса́ма *11*
таксі́ *37*
талака́ *104*
тале́рка *24*
там *53*
танцава́ць *107*
танцор *111*
та́пкі *65*
таптáць *47*
та́рка *22*
та́та *10*
та́тачка *11*
та́тка *11*
тату́лечка *11*
тату́лька *11*
тату́ля *11*
тачы́лка *21*
твар *14*
тварог *33*
тва́рык *45*
творчасць *94*
толькі *37*
тонкі *49*
торба *85*
торт *103*
тоўсты *112*
трава́ *69*
тра́вень *59*
трале́йбус *37*
трамва́й *37*
тра́нспарт *36*
трапе́цыя *82*
трое *81*
трохвуго́льнік *21*
трус *71*
тру́цень *45*
тры *51*
тры́ста *47*
трэ́ці *15*
тут *11*
ту́флі *65*
ту́шаны *25*
тыгр *79*
ты́дзень *58*
тынк *31*
тынкоўшчык *31*
тэа́тр *92*
тэлеві́зар *19*
тэлегра́ма *35*
тэлегра́ф *35*
тэлефон *18*
тэлефонны *35*
тэрмометр *62*

У

убор 64
убра́нне 96
ува́жлівы 37
уваскрэ́снуць 108
увесь 14
уве́чары 9
удзе́нь 8
удзя́чнасць 105
узае́мны 104
узгорак 36
узду́маць 17
узле́сак 112
узыходзіць 86
узя́ць 14
указа́льны 15
Украі́на 115
улюбёны 20
уме́лы 95
умець 68
універса́м 32
унук 10
упрыгожанне 107
усміха́цца 43
успамі́н 61
успаміна́ць 105
уста́ць 58
усход 86
уту́льны 53
ухапі́цца 67
уцяка́ць 63
учора 58
ую́н 76

Ф

фа́рба 68, 102
фарбава́ць 31
фартушок 64
фартэпія́на 110
фарфоравы 27
фасоля 43
фатограф 30
фігу́ра 82
фі́кус 53
фіяле́тавы 49
фія́лка 50
флама́стар 21
флёкс 50
футбольны 20
фу́тра 64

Х

хава́цца 58
хадзі́ць 109
халадзі́льнік 22
ха́та 40
ха́тні 95
хваёвы 46
хва́лісты 83
хвалі́ць 53
хвілі́на 57
хвост 55
хвосцік 55
хвоя 46
хлеб 25
хле́бніца 22
хлопец 109
хлопчык 9
хма́рка 63
хованкі 67
ход 91
холадна 62
хор 111
хорам 90
хрумсь 43
хрушч 54
хрызантэ́ма 50
Хрыстос 108
хто 16
ху́стка 64

Ц

ца́цка 102
цвет 48
цвік 28
цвісці́ 60
це́ла 14
цеплаход 88

цёпла *62*
цёхкаць *73*
цёця *11*
ці́нькаць *73*
Цмок *101*
цу́да *112*
цудоўны *51*
цу́кар *22*
цу́карніца *22*
цуке́рка *32*
цуке́рніца *22*
цыбу́лінка *51*
цыбу́ля *42*
цымбалі́ст *110*
цымба́лы *110*
цы́ркуль *21*
цыру́льнік *30*
цыферблáт *57*
цэ́гла *31*
цэ́лы *112*
цюле́нь *79*
цюльпа́н *51*
цягні́к *36*
цяля́ *71*
цяпе́р *64*

Ч

чай *33*
ча́йка *72*
ча́йнік *22*
чалаве́к *14*
чамада́н *84*
чаму́ *16*
чараві́кі *65*
чарава́ць *116*
чарада́ *111*
чарапа́ха *55*
чарназём *53*
чарні́чнік *47*
чаромха *51*
чароўны *109*
час *57*
часнок *42*
часова *112*
часопіс *113*
часопісны *19*
частава́цца *12*
частакол *39*
чаты́ры *80*
чацве́р *58*
чацвёра *81*
чацвёрты *15*
чвэ́ртка *57*
чмель *54*
човен *88*
чорны *69*
чужы́ *45*
чуць *13*
чыгу́нка *36*
чылі́каць *73*
чырвоны *51*
чы́ста *15*
чыта́льня *113*
чыта́ць *20*
чыта́ч *113*
чэ́рвень *59*

Ш

шаве́ц *30*
шакала́дка *32*
шампу́нь *23*
ша́пка-вуша́нка *64*
шар *107*
ша́рык *85*
шаўковы *65*
шаша́ *36*
шкату́лка *29*
шке́льца *85*
шкля́нка *68*
шкляны́ *27*
школа *21*
шланг *44*
шлем *91*
шмат *80*
шматвугольнік *82*
шматкі́ *41*
шнурок *85*
шоўк *95*
шпак *73*
шпа́рка *63*
шпі́лька *85*

шпу́лька *85*
шру́ба *28*
шру́бка *85*
штаны́ *65*
што *22*
штрыхава́я *83*
штрыхпункці́рны *83*
штыке́тнік *38*
шука́ць *88*
шчака́ *14*
шчаня́ *71*
шча́сце *40*
шчупа́к *77*
шчыт *91*
шы́нка *33*
шыпшы́на *45*
шы́шка *46*
шы́я *14*
шэ́ршань *54*
шэ́ры *72*
шэсць *80*

Э

экскурсавод *30*
экску́рсія *99*
электрадры́ль *28*
электрапіла́ *75*
эспа́ндар *20*

Я

я́блык *25*
я́гада *47*
ягня́ *71*
яда́ *25*
ядаві́ты *55*
язмі́н *51*
я́йка *108*
ялі́нка *88*
я́рка *116*
я́слі *106*
ячме́нь *41*
я́чны *41*
я́шчарка *55*

Вучэбнае выданне

Клышка Анатоль Канстанцінавіч

Чую, бачу, гавару

Вучэбны наглядны дапаможнік
для вучняў пачатковых класаў
устаноў агульнай сярэдняй адукацыі
з беларускай і рускай
мовамі навучання.
Для работы ў класе.

2-е выданне, перапрацаванае

Дырэктар выдавецтва І. В. Зайцаў
Адказны за выпуск А. В. Галуза
Рэдактар А. С. Вячорка
Мастацкі рэдактар Г. І. Мацур
Карэктар В. Я. Хвайніцкая

Падпісана ў друк 17.05.2012г . Фармат 60 x90 $^{1}/_{8}$. Папера афсетная. Гарнітура Букварная.
Друк афсетны. Умоўн. друк. арк. 14,28. Ул.-выд. арк.14,9. Тыраж 3000 экз. Заказ 517/2.

Таварыства з абмежаванай адказнасцю «Асар». Ліцэнзія ЛИ №02330/0549450 ад 08.04.2009 г.
220141, Мінск, вул. Ф. Скарыны, 40/325.

Надрукавана ў друкарні ТАА «Друкарня Макарава і К». ЛП №02330/0150429 ад 19.11.2008 г.
220141, Мінск, вул. Ф. Скарыны, 40/211.

ISBN 978-985-6984-23-8
9 789856 984238

acap

Анатоль Клышка

ЧУЮ, БАЧУ, ГАВАРУ